

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

BİR KORUMA UYGULAMASI ÇELİK PALAS OTEL
ve
KAPLICASI ÖRNEĞİ

HAZIRLAYAN

ÖZGE ÖZMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MEHMET CAN HERSEK

ANKARA- 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 26 / 08 / 2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: ÖZGE ÖZMEN

Öğrencinin Numarası: 21720097

Anabilim Dalı: İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI

Programı: İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: PROF. DR. CAN MEHMET HERSEK

Tez Başlığı: BİR KORUMA UYGULAMASI ÇELİK PALAS OTEL ve KAPLICASI
ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 131 sayfalık kısmına ilişkin, 26 / 08 / 2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından TURNITIN adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 26 /08 /2021

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

PROF. DR. CAN MEHMET HERSEK

.....

TEŞEKKÜR

Tez yazım aşamasında her zaman yanımda olan, beni yönlendiren, bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan değerli tez danışmanım Prof. Dr. CAN MEHMET HERSEK'e ve diğer bölüm hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte her zaman yanımda olan, maddi ve manevi desteklerini hiç esirgemeyen sevgili ailem; babam YAŐAR ÖZMEN, annem ZENNURE ÖZMEN ve abim UĞUR İLKKAN ÖZMEN'e, Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının kapılarını bana açan, gerekli araştırmaları yapmam için her türlü kolaylığı sağlayan, tüm arŐivini ve değerli bilgilerini benimle paylaşan MSN Yapı Yatırım AŐ. Yönetim Kurulu Başkanı Sayın MUSTAFA KIRCAL'a, manevi desteklerini bir an olsun benden esirgemeyen ve her konuda bana yardımcı olan RABİA KÖSEOĞLU ve ORHAN DURAK'a bu uzun araştırma sürecinde yanımda oldukları için teşekkür ederim.

ÖZET

Özmen, Özge

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Yüksek Lisans Programı

Danışman: Prof. Dr. Can M. Hersek

2021

Tez çalışması kapsamında, teze konu olan ‘Çelik Palas Otel ve Kaplıcası’ yapısının korunma durumu ele alınmıştır.

Tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsamı ve yöntemi yer almaktadır.

Birinci bölümde; genel kavramlar başlığı altında konaklama yapıları ve tarihsel gelişimleri, kaplıca otelleri, Bursa kaplıcaları ve Bursa kaplıca otelleri ile ‘Çelik Palas Otel ve Kaplıcası’ anlatılmıştır. Her alt başlık bilimsel veriler üzerinden açıklanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde; Osmanlı İmparatorluğunun son yılları ile Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında mimarlık tarihimize ait önemli katkılar bırakan Mimar Giulio Mongeri’nin biyografisine yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde; Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının tarihçesine yer verilmiştir. Kurumsal kimliği; Atatürk Palas yapısı, Kaplıca Yapısı, Bahçe Düzenlemesi ve Mongeri’nin öğrencisi olan Hüsnü Tümer imzalı 1950 yılında hizmete açılan Ana Bina yapısı üzerinden mekân ve tasarım özellikleri elde edilen veriler ışığında açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde; Erken Cumhuriyet Döneminin, modern tarzda tasarlanmış ilk asansörlü ve kaloriferli kaplıca oteli olması dolayısıyla önem arz eden Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının günümüze kadar gördüğü restorasyon ve renovasyon uygulamaları anlatılmıştır.

Beşinci bölümde; teze konu olan kaplıca ve konaklama yapısının özgünlük durumu; mimari ve iç mimari bağlamda değerlendirilmiştir.

Tezin sonuç bölümünde ise; ülkemizin ilk kaplıca otel yapısı olan Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının korunarak gelecek nesillere aktarılmasının kültürel mirasımızı koruma açısından önemi ve örnek olma durumu vurgulanarak, tarihi yapıların geleceğe aktarılması hususunda öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Giulio Mongeri, Sanayi-i Nefise Mektebi, I. Ulusal Mimarlık Akımı, Modern Mimari, Kaplıca Otelleri

ABSTRACT

Özmen, Özge

Department of Interior Architecture and Environmental Design

Supervisor: Prof. Dr. Can M. Hersek

2021

Within the scope of the thesis study, the preservation status of the 'Çelik Palas Hotel and Spa' structure, which is the subject of the thesis, is discussed.

The thesis work consists of five chapters. The introduction will include the aim, scope, and method of the study.

In the first part, under the title of general concepts, accommodation structures and historical developments, spa hotels, Bursa spas and Bursa spa hotels, and 'Çelik Palas Hotel and Spa' will explain. Each sub-title will define over scientific data.

In the second part of the thesis; The biography of Architect Giulio Mongeri, who made significant contributions to our architectural history in the last years of the Ottoman Reign and the first years of the Turkish Republic, will include.

The third part will include the history of Çelik Palas Hotel and Spa. Corporate identity; The Atatürk Palas structure, the Spa Building, the Garden Arrangement, and the Main Building, which was opened in 1950 by Hüsnü Tümer, a student of Mongeri, are explained in the light of the data obtained from space and design features.

In the fourth chapter; The restoration and renovation applications of Çelik Palas Hotel and Spa are essential because it is the first spa hotel with elevator and central heating, designed in a modern style in the Early Republican Period explained.

In the fifth section, the originality of the spa and accommodation structure, which is the subject of the thesis, will evaluate in the context of the architecture and interior architecture.

In the conclusion part of the thesis; Emphasizing the importance of preserving our country's first thermal spring hotel structure, Çelik Palas Hotel, and Thermal Spring, in terms of preserving our cultural heritage and setting an example, suggestions were made regarding the transfer of historical buildings to the future.

Keywords: Giulio Mongeri, Sanayi-i Nefise Mektebi, I. National Architecture Movement, Modern Architecture, Spa Hotels

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
RESİMLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ.....	1
Amaç ve Kapsam	2
Yöntem	3
1. GENEL KAVRAMLAR.....	4
1.1. Konaklama Yapıları ve Tarihsel Gelişimleri Üzerine	4
1.2. Kaplıca Otelleri	7
1.3. Bursa Kaplıcaları ve Bursa Kaplıca Otelleri	8
1.4. Çelik Palas Oteli ve Kaplıcası Hamamı	14
2. MİMAR GIULIO MONGERİ (1873 – 1951)	15
2.1. Mongeri'nin Biyografisi	15
2.2. Sanayi-i Nefise Mektebi Hocası Olarak Mongeri	18
2.3. I. Ulusal Mimarlık Akımı ve Mongeri	21
2.4. Erken Dönem Türkiye Cumhuriyeti ve Mongeri	23
2.5. Mongeri'nin Türk Mimarlık Tarihindeki Yapıları ve Katkısı.....	26
3. BURSA ÇELİK PALAS OTELİ.....	29
3.1. Tarihçe	30
3.2. Kurumsal Kimlik (Misyon ve Vizyon)	33
3.2.1. Genel olarak mekânlar ve tasarım özellikleri.....	34
3.2.2. İç mekân tefriş ve dekorasyonu.....	43
4. ÇELİK PALAS OTELİNİN RENOVASYON İRDELEMESİ.....	57
4.1. Renovasyon Süreci.....	57
4.2. Yapının Renovasyonu ve Yapılan Müdahaleler	58
4.2.1. Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler	58
4.2.2. Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler	69

4.2.3.	İç mekân organizasyonu, tefriş ve dekorasyona yönelik müdahaleler ...	70
4.2.4.	Teknik donanımlara yapılan müdahaleler.....	80
4.2.5.	Yakın çevreye yapılan müdahaleler.....	81
5.	ÇELİK PALAS OTELİNE YÖNELİK RENOVASYON UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	87
5.1.	Özgünlük ve Korunma Durumu	88
5.1.1.	Mimari ölçekte özgünlüğünün korunma durumu.....	89
5.1.2.	İç mimari ölçekte özgünlüğünün korunma durumu	106
6.	SONUÇ.....	120
	KAYNAKÇA.....	124
	İNTERNET KAYNAKLARI	129
	EK 1: VENEDİK TÜZÜĞÜ (1964).....	
	EK 2: MONGERİ’NİN YAPILARI.	
	EK 3: MUSTAFA KIRCAL İLE YAPILAN RÖPORTAJ	
	EK 4: MİMARİ MİRASIN ANALİZİ, KORUNMASI VE STRÜKTÜREL RESTORASYONU İÇİN İLKELER (2003)	
	EK 5 CEPHE GÖRÜNTÜLERİ.....	

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Konaklama Yapılarının Tarihsel Gelişimi	4
Tablo 2: Yapı Topluluğunun Renovasyon Tablosu.....	57
Tablo 3: Mekân Düzenlemeleri	59
Tablo 4: Giriş Kat Mekânları.....	59
Tablo 5: Atatürk Palas Bodrum Kat Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler.....	60
Tablo 6: Atatürk Palas Giriş Kat Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler	62
Tablo 7: Atatürk Palas Konaklama Katları Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler	64
Tablo 8: Kaplıca Yapısı Giriş Kat Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler	67
Tablo 9: Kaplıca Yapısı Plan Organizasyon Değişimleri.....	75
Tablo 10: Yapı Gruplarının Özgünlük ve Korunma Durumu Gruplandırması	88
Tablo 11: Atatürk Palas Cepheler.....	92
Tablo 12: Kaplıca Yapısı Cepheler	93
Tablo 13: Atatürk Palas Bodrum Kat Plan Şeması.....	94
Tablo 14: Atatürk Palas Giriş Kat Plan Şeması.....	95
Tablo 15: Atatürk Palas Konaklama Katları Plan Şeması	96
Tablo 16: Kaplıca Yapısı Giriş Kat Plan Şeması	97
Tablo 17: Atatürk Palas Bodrum Kat Z-01 Mekân Analizi.....	99
Tablo 18: Atatürk Palas Giriş Kat G-06 Mekân Analizi	100
Tablo 19: Atatürk Palas Giriş Kat G-07 Mekân Analizi	101
Tablo 20: Atatürk Palas Giriş Kat G-08 Mekân Analizi	102
Tablo 21: Atatürk Palas Giriş Kat G-09 Mekân Analizi	103
Tablo 22: Atatürk Palas Giriş Kat G-10 Mekân Analizi	104
Tablo 23: Atatürk Palas Konaklama Katları K-11 Mekân Analizi.....	105
Tablo 24: Atatürk Palas Giriş Kat	107
Tablo 25: Atatürk Palas Katlar Konaklama Odaları.....	108
Tablo 26: Atatürk Palas Katlar Islak Hacim.....	109
Tablo 27: Kaplıca Yapısı Soğukluk.....	110
Tablo 28: Kaplıca Yapısı Bekleme Alanı	112
Tablo 29: Restorasyon Kararları Tablosu.....	114
Tablo 30: Atatürk Palas Bekleme Alanı	115
Tablo 31: Atatürk Palas Dinlenme Alanı	116
Tablo 32: Atatürk Palas Restoran	117
Tablo 33: Atatürk Palas Konaklama Odası - 1	118
Tablo 34: Atatürk Palas Konaklama Odası - 2	119
Tablo 35: Atatürk Palas Konaklama Odası - Salon	119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Çekirge- Hüdavendigâr Kaplıca ve Su Planı	9
Şekil 2: Eski Kaplıca- Armutlu Hamamı	10
Şekil 3: Çekirge- Çelik Palas Dolayları Planı	10
Şekil 4: Kara Mustafa Kaplıcası Planı	11
Şekil 5: Yeni Kaplıca Planı	12
Şekil 6: Mongeri'nin tasarladığı Gazi Köşkü ön cephe görüntüsü	24
Şekil 7: Mongeri'nin tasarladığı Gazi Köşkü Planı	25
Şekil 8: Holzmeister'in Tasarladığı Gazi Köşkü Cephe Görüntüsü	25
Şekil 9: Holzmeister'in Tasarladığı Gazi Köşkü Planı	25
Şekil 10: Atatürk Palas Giriş Kat Planı	35
Şekil 11: Atatürk Palas Birinci, İkinci Kat Planı	36
Şekil 12: Kaplıca Binası Kat Çizimi	37
Şekil 13: Kaplıca Binası Kesit	37
Şekil 14: Kaplıca Giriş Süs Havuzu	38
Şekil 15: Vaziyet Planı	39
Şekil 16: Vaziyet Planı	39
Şekil 17: Bahçe Havuz Projesi	40
Şekil 18: Çekirge Caddesinden Görünüş	40
Şekil 19: Islak Hacim Düzenlemesi	44
Şekil 20: Otobüs Durağı Krokisi	82
Şekil 21: Ana Bina İlave Kat Görünüşü	83
Şekil 22: Kısmi İlave Teras Projesi	85
Şekil 23: Konferans Salonu Havuz Tadilatı	86
Şekil 24: 1935 Vaziyet Planı ve Sirkülasyon Şeması	89
Şekil 25: 2009 Renovasyonu Vaziyet Planı ve Sirkülasyon Şeması	90

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Bursa Piriç Han	5
Resim 2: New York, City Hotel	6
Resim 3: Boston, Tremont House.....	6
Resim 4: Resim 5: Eski Kaplıca, Kervansaray Termal Otel	10
Resim 5: Kara Mustafa Kaplıcası.....	11
Resim 6: Giulio Mongeri.....	15
Resim 7: Giulio Mongeri'nin Kimlik Belgesi.....	15
Resim 8: Brera Güzel Sanatlar Akademisi	16
Resim 9: Mongeri'nin Diploması.....	16
Resim 10: Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Ankara	22
Resim 11: Osmanlı Bankası Ankara Merkez Şubesi	22
Resim 12: Sant'Antonio Kilisesi.....	26
Resim 13: Majik Sineması.....	27
Resim 14: Şişli Mongeri Evi	28
Resim 15: Çelik Palas Otel ve Kaplıcası Uydu Görüntüsü	29
Resim 16: Çelik Palas'tan Çekirge Yoluna Bakış	31
Resim 17: Atatürk'ün Çelik Palas Otel ve Atatürk Köşk'ünü Bağışlama Yazısı	32
Resim 18: Konuklar Listesi	33
Resim 19: Hayalet Bina.....	34
Resim 20: Atatürk Palas Giriş	35
Resim 21: 1950 Yeni Çelik Palas Otel	41
Resim 22: Atatürk Köşkü	42
Resim 23: Atatürk'ün Şapka Devrimi ile İlgili Konuşması	42
Resim 24: Çelik Palas Yemek ve Müsamere Salonu Kolon Tipi	43
Resim 25: Johnson Wax Binası Kolon Tipi	44
Resim 26: Çelik Palas Otel Oyun Salonu.....	45
Resim 27: Communal Room, Living in a High Rise.....	45
Resim 28: Mies Van Der Rohe Tasarımı	46
Resim 29: İstirahat Salonu.....	46
Resim 30: Yemek Odası	47
Resim 31: Çelik Palas Bar	47
Resim 32: Yatak Odası Salonu.....	48
Resim 33: Bruno Paul'un 'Room for a Gentleman' adlı çalışması	48
Resim 34: Yatak Odası	49
Resim 35: Bauhaus Stili Aydınlatma.....	49
Resim 36: Yatak Odası Tasarımı	49
Resim 37: Konaklama Odası Islak Hacim.....	50
Resim 38: Çelik Palas Kaplıcası Soğukluk Bölümü.....	52
Resim 39: Çelik Palas Kaplıcası Havuzu	52
Resim 40: Çelik Palas Kaplıcası Sıcaklık Bölümü Kurna.....	53
Resim 41: Çelik Palas Kaplıcası Sıcaklık Bölümü Vitraylı Pencere.....	53
Resim 42: Yeni Otel Merdiven.....	54
Resim 43: Yeni Otel Bekleme Alanı	55

Resim 44: Yeni Otel Resepsiyon.....	55
Resim 45: Yeni Otel Konaklama Yatak Odası.....	55
Resim 46: Yeni Otel Konaklama Odası Salonu	55
Resim 47: Yeni Otel Restoran.....	56
Resim 48: Yeni Otel Restoran Sandalyeleri	56
Resim 49: Yemek Odası.....	66
Resim 50: Merdiven Korkuluğu	71
Resim 51: Orijinal Vitray Cam Kaplıca Yapısı.....	71
Resim 52: Atatürk Palas Lobi Avizeleri.....	71
Resim 53: Atatürk Palas Piyano	72
Resim 54: 2009 Renovasyonu Sonrası Halılar	72
Resim 55: Zsa Zsa Yatak Odası	73
Resim 56: Zsa Zsa Oturma Odası.....	73
Resim 57: Zsa Zsa Koltuk Detayı.....	73
Resim 58: Atatürk Yatak Odası.....	74
Resim 59: Atatürk Salonu Mobilyası	74
Resim 60: Havuzun Boş Görüntüsü	76
Resim 61: Sıcaklık Bölümü Kemer Görüntüsü	76
Resim 62: 2009 Renovasyonu Sonrası Sıcaklık Bölümü Kemer Görüntüsü.....	76
Resim 63: 2009 Renovasyon Sonrası Kurnalı Niş	77
Resim 64: Kurnalı Niş Görüntüsü	77
Resim 65: VIP Hamam.....	77
Resim 66: Sauna	77
Resim 67: Mini Hamam	78
Resim 68: Sauna	78
Resim 69: Kadın Dinlenme Alanı	79
Resim 70: Soğukluk	79
Resim 71: Soğukluk	79
Resim 72: Soğukluk	79
Resim 73: Masaj Odası.....	80
Resim 74: Avlu.....	80
Resim 75: Ana Bina Yapısı	82
Resim 76: Otobüs Durağı	82
Resim 77: Atatürk Palas ile Ana Bina Arası Bağlantı Koridoru	83
Resim 78: Konferans Salonu	84
Resim 79: İç Bahçe Görüntüsü.....	84
Resim 80: Green House Caddeden Görünüş	84
Resim 81: Green House Yüksekten Görünüş	85

GİRİŞ

Mimari kültür varlıkları, geçmişle olan bağlarımızı oluşturan, geçmişimize ışık tutan, toplum belleğinin oluşmasına temel sağlayan yapısal imgelerdir. Kültür varlıklarının korunması, geleceğe aktarılması ve bu bağlamda kamu bilincinin yaratılması her kurum ve kuruluşun, meslek gruplarının kolektif bir şekilde çalışarak başarması gereken bir olgudur. Ancak bilindiği gibi ülkemizin yapı stoğu insanlığın yerleşik hayata başladığı çok eski dönemlerden günümüze değin uzanan binlerce yıllık bir mirası kapsamaktadır. Dolayısıyla arkeolojik nitelikli eserlerimizin yanı sıra halen kullanmakta olduğumuz ve yaşamımızın bir parçası olan ancak yapım tarihleri açısından günümüzden eski olan yapılarımız da bulunmaktadır. Bu noktada gelişen ve değişen yaşam koşullarında bu yapılardan hangilerinin ve nasıl korunacağı mimarlık meslek alanının en önemli uğraşı alanlarından biri olarak belirmektedir. Bu çerçevede zaman içinde dünya da ve ülkemizde resmi kurum ve kuruluşlarca düzenlenmiş olan pek çok uluslararası toplantıda konu ele alınmış olup sonuçta uluslararası tüzükler, yönetmelikler ve anlaşmalar (Carta Del Restauro-1931, Venedik Tüzüğü-1964, Amsterdam Bildirgesi-1974, Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına Dair Sözleşme 1972, Nara Bildirgesi 1994 v.b.) ile konu belirli bir ilkesel yaklaşıma bağlanmıştır. Bu çerçevede de ülkemizde de pek çok yasal ve kurumsal düzenleme yapılmış olup en son olarak 21 Temmuz 1983 tarihinde 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunumuz kabul edilmiş olup koruma faaliyetleri Kültür ve Turizm Bakanlığımız bünyesinde kurulmuş bulunan Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulları aracılığı ile yürütülmektedir.

Günümüzde tüm yasal mevzuata ve çeşitli koruma uygulamalarına rağmen Kültür Varlığı niteliğindeki yapılarımızı yeterince koruyamadığımız durumlarla karşılaşmaya devam ediyoruz. Geçmişte çarpık kentleşme, rant baskısı, bilinçsizlik nedeniyle yıkarak veya tahrip ederek kaybettiğimiz eserlerimizi günümüzde ise daha çok hatalı onarımlar nedeniyle kaybetmekteyiz. Zaman içinde eski eser niteliğindeki yapılar ile ilgili olarak belli bir koruma bilinci oluşmasına rağmen halen kaybettiğimiz eserler olabildiği gibi günümüze daha yakın inşa edilmiş olan yapıları korumakta da bazı sorunlar yaşamaktayız. Günümüzde özellikle Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında yapılmış olan kimi modernist akımın temsilcisi olan mimari yapılar yıkılabilmektedir. Aslında tam da bu nedenle ilk koruma yasamızın adı Eski Eserleri Koruma Kanunu iken Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu olarak değiştirilmiş ve bir mimari dönemi veya ekolü temsil eden yapıları da kapsar hale getirilmiştir.

Burada takdim edilen tez çalışmasına konu olan Çelik Palas Otel ve Kaplıcasından oluşan yapı kompleksi de yukarıda belirttiğimiz yapı grubu içinde yer almakta olup yakın tarihte de restore edilmiş yapılardır. Söz konusu yapıların yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin modern mimarisinin ilk örnekleri arasında yer almaları ve dönemin önemli mimarlarından Giulio Mongeri'nin Türkiye'de bilinen son yapıtları olması dolayısı ile önem arz etmekte olup günümüze kadar çeşitli onarımlar geçiren bu yapıların ne ölçüde özgün karakteristiklerini muhafaza ettikleri konusu da bu mirasımızın benzer koruma çalışmalarına örnek olma potansiyelleri açısından önem arz etmektedir.

Amaç ve Kapsam

Restorasyon projesinin uygulanabilir olması gerekli donanıma sahip olmayı gerektirir. Çevrenin yerel kimliği, kültür ve tarihi ile deneyim ve bilgi birikiminin sentezlenmesi sonucu alınacak kararlar, restorasyon projesinin evrelerini etkileyecektir. Bu gereksinimlere ek olarak, restorasyon projeleri yeni bir yapının proje sürecinden farklı olarak, orijinal yapının estetik, sanatsal ve tarihi değerlerini koruyarak ilerlemelidir.

Çalışmanın amacı Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının; bugünkü durumunu değerlendirmelerle belgelemek, günümüze kadar gelen restorasyon projelerini karşılaştırarak özgün durumunu ortaya koymak ve koruma ilkeleri ışığında yapının fiziksel ve işlevsel olarak korunma durumunu irdelemektir. Sonuç bölümünde ise; ülkemizin ilk kaplıca otel yapısı olan Çelik Palas Otel ve Kaplıcasının korunarak gelecek nesillere aktarılmasının kültürel mirasımızı koruma açısından önemi ve örnek olma durumu vurgulanarak Erken Cumhuriyet Dönemi mimari mirasımızın geleceğe aktarılması hususunda önerilerin geliştirilmesidir.

Bu tez çalışması yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi Bursa merkezde çekirge semtinde konumlanmış olan 'Atatürk Palas' (1934), 'Kaplıca Yapısı' (1935) binalarını kapsamaktadır. Gerçekte bu bölgede 'Yeni Otel'¹ (1950), 1988 yılında inşaatına başlanan üçüncü otel binası ve 'Atatürk Köşkü'nün yer aldığı bir yapılar topluluğu söz konusudur. Ancak Yeni Otel olarak belirtilen ana otel bloğunun tescilli olmadığı için tümüyle yıkılarak yenilenmiş olması ve diğer yapıların çok daha geç dönem eklentileri olmaları nedeniyle modernist dönemin bir ürünü olan söz konusu iki yapı inceleme konusu olarak belirlenmiştir.

¹ Mongeri'nin öğrencisi Hüsnü Tümer imzalı yapı.

Yöntem

Bu tez çalışması üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşama arşiv çalışması niteliğinde olup öncelikle, tez kapsamında tüm konular ile ilgili tezler, kitaplar, süreli yayınlar, makaleler vb. yazılı ve internet kaynaklarına başvurulmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında otel ve kaplıca binalarına gidilerek yerinde fotoğraflama ve belgeler üzerinde not almak suretiyle tespit ve belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte otelin sahibi Sayın Mustafa Kırçal ve otel yönetimi ile görüşmeler yapılmış, planlar, sürecin işleyişi ile ilgili Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivine başvurulmuştur.

Tez çalışmasının son aşamasında arazi çalışmasında elde edilen kaynakların doğruluğu aynı konu ile ilgili yazılı olan diğer kaynaklar üzerinden karşılaştırılmış ve bulunan verilerden yazım aşamasında yararlanılmıştır. Bu süreçte oluşturulan görseller ile desteklenmiş tablolar yardımı ile mekânsal analizler gerçekleştirilmiş ve yapılmış onarımlar sorgulanarak bir değerlendirme yapılmıştır. Böylece konu olarak ele alınan yapıların özgünlük durumları saptanmış ve benzer örneklere yönelik teorik öneriler oluşturulmuştur.

1. GENEL KAVRAMLAR

1.1. Konaklama Yapıları ve Tarihsel Gelişimleri Üzerine

Konaklama ihtiyacı insanlık tarihi kadar eskidir. İlk insanlar barınma ihtiyaçları için doğada bulunan oyukları kullanmışlardır. Konaklama alanları insanlık tarihiyle birlikte gelişmiştir. İlk hanlar, devlet görevlilerinin konaklaması için inşa edilmiş olsa da konaklama alanlarının gelişmesi ticari faaliyetlerin artması ile olmuştur (Cihan, A. 2019:4). Konaklama yapılarının tarihsel gelişim süreci; Soeg Jobs'un (2020) 'Historical Background of the Hospitality Industry- A Fascinating Journey' adlı makalesinden edinilen bilgiler üzerine Tablo 1'deki gibi özetlenebilir.

Tablo 1: Konaklama Yapılarının Tarihsel Gelişimi

DÖNEM	LOKASYON	KONAKLAMA YAPILARI
M.Ö. 40	Antik Yunan	Sosyal ve Dini Toplantılar İyileşme ve Rahatlama Amaçlı Yunan Banyoları
M.Ö.1'	Antik Roma	Public Hospitia' Yolcuların Konaklayabileceği Hükümet Binaları
ORTA ÇAĞ	İngiltere	Seyahat İle Başlayan Konaklamada Özel 'Inns' inşası
ORTA ÇAĞ	Orta Doğu Yolları	Karavan ve Dinlenme Alanı Sağlayan Kervansarayların İnşası
ORTA ÇAĞ	Persler	Kervan Yolu Boyunca Hanlar, Postaneler İnşa Edildi. Hanlar Askerlere Konaklama ve Beslenme Sağladı
1282	İtalya- Floransa	Konaklamayı İşletmeye Dönüştürmek İçin Dernek Kuruldu
16. yy.	Rönesans- Fransız Devrimi	Han ve Taverna Talebi Arttı
1788'	Birleşik Krallık	İlk Otel 'Hotel de Henry' İnşa Edildi
19. yy.		Lüks Otel ve Tatil Köyü Kavramları Bu Dönem Başladı
1950-1960		Uygun Otel Yapısının Oluşması
1970	Avrupa- İngiltere- Amerika	Sanayi Devrimi ile Otel İnşası Kolaylaştı

(Kaynak: Soeg Jobs (2020) kitabından derlenmiştir.)

Konaklama yapılarının Antik Roma'da kullanıldığı bilinmektedir. II. yüzyılda yapılar dönemin hükümet yetkililerine hizmet vermek amacı ile kurulmuştur. VI. yy. paranın kullanılması ile ticari faaliyetler artmış bununla birlikte seyahatler çoğalmış ve seyahat eden insanların konaklamaları için hanlar inşa edilmeye başlanmıştır (Ünlü, F. 2003:2).

XI. yüzyılda manastırlar ve kiliseler, seyyahların konaklaması için kullanılmıştır. Bu dönemde hanlar Avrupa aristokratlarına hizmet vermiştir. Seyahatler artınca İngiliz hancılığı gelişmiş ve sıradan seyyahlara da hizmet verilmeye başlanmıştır (Sezgin, S. 2019:6).

XIII. yüzyılda Anadolu’da kervansaraylar inşa edilmiş, ticaret yolu üzerinde olan bu yapılara hamam ve ahır gibi bölümler eklenmiş ve güvenliği düşük bölgelerde oldukları için, tasarımlarında da kale duvarlarına benzer duvarlar kullanılmıştır (Ünlü, F. 2003:2-3). Bursa Pirinç Han buna örnektir (Resim 1).

Resim 1: Bursa Pirinç Han

Kaynak: web 1

Rönesans ile sanat, ticaret, tarım ve üretim hız kazanmış, bunun sonucu olarak sanat ve eğitim için de seyahatler artmıştır (Ünlü, F. 2003:4-5). VIII. yüzyıla gelindiğinde Sanayi Devrimi ile endüstri, ticaret ve seyahat kavramları gelişmiş, hanlar, kervansaraylar yerini otellere bırakmaya başlamıştır (Sezgin, S. 2019:6). Ulaşımda hayvanların yerine trenlerin kullanılması ve hanların, kervansarayların uzak kalması, istasyonlara yakın inşa edilen konaklama alanlarının tercih edilmesine sebep olmuştur (Ünlü, F. 2003:4-5).

City Hotel’ adı ile hizmet veren, 1794’te New York’ta açılan otel, günümüz otel anlayışının ilk örneklerinden kabul edilir (Resim 2). 1829’da Boston’da hizmete açılan ‘Tremont House’ ise modern otel kavramına en yakın ilk otel olarak bilinmektedir (Resim 3) (Cihan, A. 2019:10).

Resim 2: New York, City Hotel

Kaynak: web 2

Resim 3: Boston, Tremont House

Kaynak: web 3

Sanayi gelişimi ve ardından sömürgecilik döneminin sona ermesi ile çalışma zamanlarında düzenlemeler yapılmış, çalışanların boş zamana sahip olmaları mümkün olmuştur. Boş zamanlarını değerlendirmek için seyahat eden insanlar ile otel kullanımı artık üst düzey insanlarla sınırlı kalmamış orta sınıfı da içine almıştır (Sezgin, S. 2019:6).

Bu gelişmelerin sonucunda oteller kullanıcıların isteklerine göre şekillenmeye başlamış; farklı Pazar bölümlerinin beklentilerini karşılayan oteller inşa edilmiştir.

1.2. Kaplıca Otelleri

Fransızca hôtél kelimesinden gelen ‘otel’ sözcüğü, Türk Dil Kurumunca; ‘*Yolcu ve turistlere geceleme imkânı sağlamak, bunun yanında yemek, eğlence vb. hizmetleri sunmak amacıyla kurulmuş işletme*’ olarak tanımlanmıştır.² Zamanla insanlığın beklentileri ve istekleri farklılaştıkça konaklama yapıları da gelişim göstermiştir.

Oteller literatürde birbirinden farklı sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. Bu çalışmada ise oteller altı başlık altında sınıflandırılmıştır.³

Kapasitelerine göre oteller: Küçük, Orta, Büyük

Mülkiyet durumuna göre oteller: Bir yıldızlı oteller, İki yıldızlı oteller, Üç yıldızlı oteller, Dört yıldızlı oteller, Beş yıldızlı oteller, Motel, Tatil Köyü, Pansiyon, Kamping, Apart Otel, Hostel

Konaklama amacına göre oteller: Kaplıca- Kür otelleri, Sayfiye otelleri, Kongre amaçlı oteller, Dağ ve spor amaçlı oteller

Konumlarına göre oteller: İstasyon otelleri, Liman otelleri, Havaalanı otelleri, Şehir otelleri, Karayolları kavşak otelleri

Faaliyet süresi bakımından oteller: Mevsimlik, Devamlı

Yapısal oluşumuna göre oteller: Süit oteller, Restore edilmiş oteller, Residence oteller, Süper lüks oteller, HIPOteller

Çalışmaya konu olan Çelik Palas Oteli ‘Konaklama Amacına Göre Oteller’ altında Kaplıca- Kür Otelleri birimine girmektedir. Kaplıca oteli, şifalı olarak adlandırılan yeraltı sularının yeryüzüne çıktığı yerlerde kurulan hamamlar ile inşa edilen ve müşterilerin dinlenme ile tedavi süreçlerini bir arada bulabileceği konaklama tesisidir.

[Bu tesislerdeki tedavi edici unsurların özellikleri, bu unsurların tıbbi yönden değerlendirilmeleri ile doğal özelliklerinin ve çevrelerinin korunmalarına ilişkin esaslar, tedavi sırasındaki tıbbi ve teknik koşullar, tıbbi personelin nitelik ve nicelikleri gibi konular Sağlık Bakanlığınca belirlenir.] (Demirtaş, N. 2010:50).

Karşıladığı ihtiyaca göre sınıflandırılan Kaplıca Otellerinin mimari, iç mimari yeterliliklerinin yanı sıra diğer özellikleri Kültür ve Turizm Bakanlığı’nca yapılan yıldızlama sistemi ile Sağlık Bakanlığının değerlendirmesi ile belirlenir.

² www.sozluk.gov.tr (2020) üzerinden tanıma ulaşılmıştır.

³ Soyer, D. (2020), Cihan, A. (2019), Akturan, G. (2017) kaynaklarından derlenmiştir.

1.3. Bursa Kaplıcaları ve Bursa Kaplıca Otelleri

Bursa kenti doğal sular açısından dünyaca ünlüdür, Roma ve Bizans döneminde de hamamlar inşa edilmiş ve bazıları günümüze kadar gelmiştir. Yazılı tarihi M.Ö. VII. yüzyıla dayanan şehir, 1326'da Osmanlı İmparatorluğu topraklarına katılmış ve 1335'te başkent olmuştur. Başkent olduktan sonra yapılaşma hız kazanmış ve günümüzde var olan hamamların çoğu Osmanlı döneminde inşa edilmiştir. 1335 yılında hükümet merkezi olan Bursa'da, Orhan Gazi, Gökdere civarında ilk olarak Orhan Camiini ve yanına imaret, medrese, Emir Hanı ve hamam yaptırarak etrafını duvar ile ördürmüştür (Baykal, K., 1950:15). Bu eserler günümüze kadar ulaşamamıştır.

Başkent olma özelliğini kaybettikten sonra bir dönem ipek yolu üzerinde bulunması ve ticaret merkezi olarak kullanılması nedeni ile konaklama ihtiyacının karşılanması için konaklama yapılaşması bitmemiştir. Öyle ki II. Bayezid (1481-1512), babası Fatih ölünce padişah olmuş ve ileride bahsedilecek olan Kükürtlü Hamamı ile Eski Kaplıcanın soğukluk bölümünü yaptırmıştır (Baykal, K., 1950: 21).

Bursa kaplıcaları, 1943 yılında Rıza Ruşen Yücer'in Fransızca aslını bulamadan çevirdiği, 1838, 1843 yılları arasında İstanbul Tıbbiyesinde 'muallim-i evvel' olarak öğretmenlik yapan Dr. Bernard'ın 1844 yılında Fransızca yazdığı 'Bursa Banyoları <Kaplıca Risalesi>' adlı kitabına kadar; önemi, kullanım şekilleri ve perhizle ne çeşit hastalıkları gidereceği bilinmemiştir (Bernard, K. A., 1943:5).

Dr. Bernard aynı adlı eserinde, İstanbul'da aylarca göz rahatsızlığı çektiğini, ilaçlardan fayda sağlayamadığını ve Bursa Kaplıcalarına giderek ve hastalığının yirmi gün geçmeden iyileşmesi neticesinde kaplıca sularının kimyevi tahlillerini yapmaya başladığını ifade etmiştir (Bernard, K. A., 1943:9-15). Bu tahliller sonucunda kaplıcaların nasıl kullanılacağına dair dört önemli fasıldan bahsetmiştir:⁴

Birinci Fasıll: Doktorun öngördüğü şekilde kaplıcanın ısı derecesi ile ilgilidir,

İkinci Fasıll: Kaplıcada ne kadar kalınacağı,

Üçüncü Fasıll: Kaplıcaya hangi zaman diliminde ve kaç defa gidileceği,

Dördüncü Fasıll: Gıda, uyku ve istirahat ile ilgili perhiz uygulanması hakkındadır.

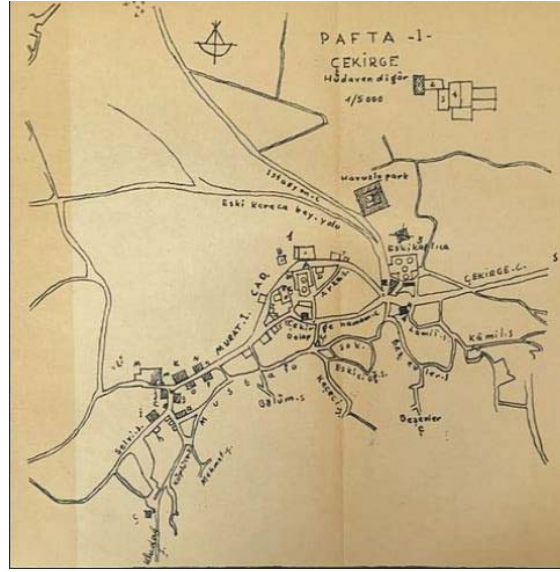
Bursa; özellikle Çekirge ve Kükürtlü semtleri, dünyada en çok termal suya sahip şehirdir. Tıbbi özellikleri açısından zengin olan termal sular ısısı, katı ve gaz form özellikleriyle de

⁴ Berbard, K. A. (1943) Bursa Banyoları <Kaplıca Risalesi> adlı kitabından derlenmiştir.

Avrupa'nın ünlü kaplıcaları ile karşılaştırılmaktadır (Kaplıanoğlu, R. s. 1-2; Bernard, 1265, Kandes, 2006).

Kaplıca suları her ne kadar Kükürtlü ve Çekirge semtleri civarlarından çıksa da kaplıcalar ve kaplıca otelleri Bursa'nın dört bir yanına konumlandırılmıştır.

Çekirge- Hüdavendigâr (Şekil 1) ve Çekirge- Çelik Palas (Şekil 3) çevresinden çıkan suyun şifalı ve erkek, dişi olmak üzere iki çeşit olduğu bilinmektedir. Suların erkek ve dişi olarak adlandırılmasının sebebi; erkek suyun ılık ve az, dişi suyun ise sıcak ve bol olmasıdır (Baykal, K., 1950: 28; Bernard, K. A., Kaplıca Risalesi).

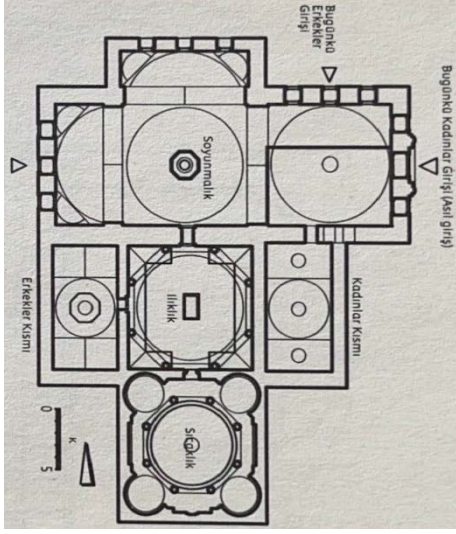
Şekil 1: Çekirge- Hüdavendigâr Kaplıca ve Su Planı

Kaynak: Baykal, K. 1950: 32-33 arası

Haritada görüldüğü üzere 'a', 'b' ve 'c' ile işaretlenen yer kaplıca sularının depo ve taksim yeridir. Sular bu depolarda toplanarak kaplıcalara dağıtılmaktadır.

Bursa'nın en önemli ve eski hamamlarından sayılan 'Eski Kaplıca' (Şekil 2, Resim 4) (Şekil 3'te yeri belirtilmiştir) Armutlu Hamamı olarak da bilinirdi. Günümüzde adı Kervansaray Termal Oteli olarak geçmektedir. Tarihi çok eskilere dayanan bu hamamın, Bizans İmparatoru I. İustinianus tarafından 527-565 yılları arasında yaptırdığı bilinmektedir (Özdemir, N., 2007:26). O yıllarda suyun derecesini azaltmak için kanallar yoluyla soğuk su getirilmiştir bu da tarihte ilk kez termal suyun sistemli olarak kullanıldığını göstermektedir (Özdemir, N., 2007:26; Texier, C. (nd):196). I. Murad döneminde, 1394 yılında iki kubbe daha eklenmiş, kadın ve erkek olarak iki kullanımlı hamam olarak yenilenmiştir. Taş ve tuğla duvarlara sahip yapıya 1511 yılında II. Bayezid döneminde soğukluk bölümü

eklenmiştir (Kaplanoğlu, R., 1994:29). 1988 yılında, Kervansaray oteller zinciri tarafından satın alınarak restore edilmiş ve sağlık tesisine dönüştürülmüştür.

Şekil 2: Eski Kaplıca- Armutlu Hamamı

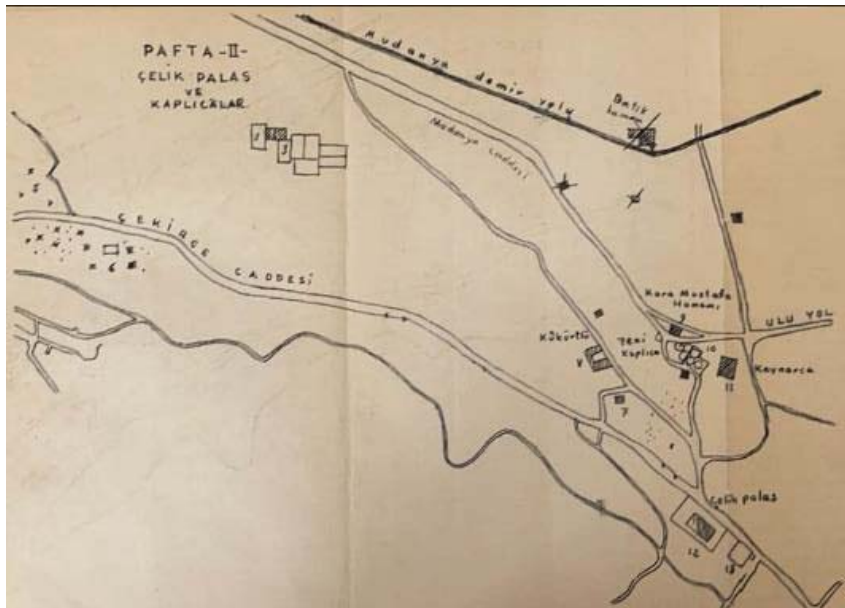
Kaynak: Şehitoğlu, E. 2008:110

Resim 4: Resim 5: Eski Kaplıca, Kervansaray Termal Otel

Kaynak: web 4

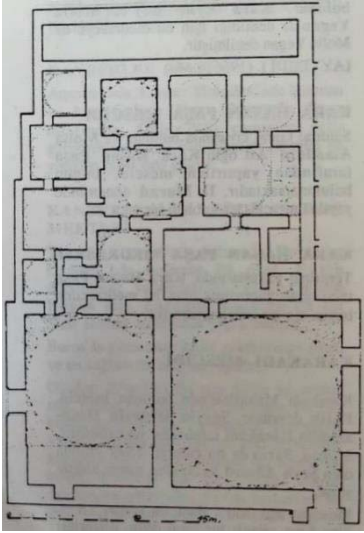
Bursa'nın önemli kaplıcalarının bulunduğu bir diğer alan ise Çekirge- Çelik Palas etrafıdır (Şekil 3). Bu alanın 'Çelikli' olarak adlandırılmasının sebebi kaplıca suyunda demir oranının baskın olmasıdır (Özdemir, N. 2007:30). Bu alanda; Kükürtlü Kaplıcaları, Kara Mustafa Hamamı, Yeni Kaplıca ve işbu teze konu olan Çelik Palas Kaplıca Otelii bulunmaktadır.

Şekil 3: Çekirge- Çelik Palas Dolayları Planı

Kaynak: Baykal, K. 1950:40-41arası

Kükürtlü Kaplıcaları, Yeni Kaplıcanın yanında yer almakla birlikte erkekler için olan bölümü I. Murad zamanında, kadınlar için olan bölümü ise Sultan Bayezid zamanında yapılmıştır (Baykal, K. 1950:33). Mimari olarak tüm kaplıca planları birbirine benzemekle birlikte bu yapıda da duvarlar taş ve tuğla ile örülmüş olup üzeri kubbeler ile örtülmüştür (Kaplanoğlu, R. 1994:86). Raif Kaplanoğlu, Bursa Anıtlar Ansiklopedisi kitabında Kara Mustafa Hamamının (Resim 5) 1490 senesinde Kara Mustafa Paşa tarafından yaptırıldığını söylese de (1994:80), Kazım Baykal, Bursa ve Anıtları kitabında hamamı ilk kimin yaptırdığının bilinmediğini ve Bizans zamanından kalma eski bir bina olduğunu söylemektedir (1950:33). Banyonun mimarisi dikdörtgen planlıdır (Şekil 4), ahşap camekanlı ve kubbelidir. Aynı zamanda yanında otel ve banyoları da bulunmaktadır.

Şekil 4: Kara Mustafa Kaplıcası Planı

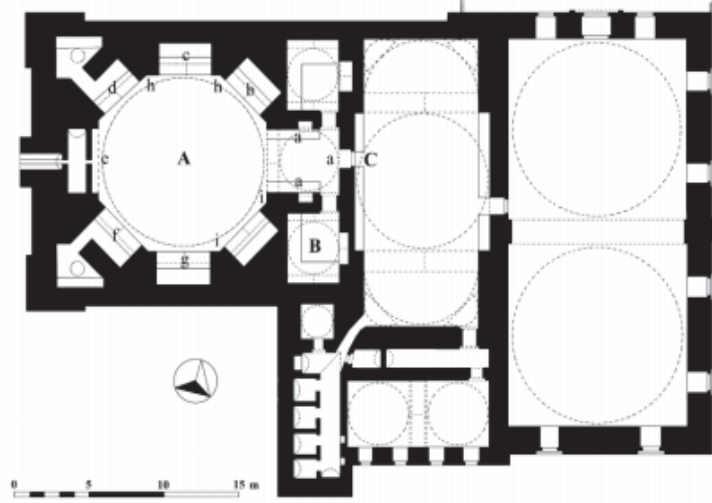
Kaynak: Kaplanoğlu, R. 1994:80

Resim 5: Kara Mustafa Kaplıcası

Kaynak: web 5

Yeni Kaplıcanın yapım yılı ve kim tarafından yapıldığı kesinlik kazanmasa da Raif Kaplanoğlu (1994: 126) ve Kazım Baykal (1950:33) kaplıcanın Rüstem Paşa tarafından 1520- 1566 yılları arasında yaptırıldığını söylerler. Baykal, Bursa ve Anıtları kitabında Kütüphaneler Genel Müdürü Hasan Fehmi Bey'in hamamı yaptıranın Bursa Kadısı Molla Arapzade Abdülbaki olduğunu ve Rüstem Paşa'ya takdim edildiğini ve İstanbul'da Mimar Sinan'ın eseri olan İstanbul Sultaniye Hamamı'nın benzeri olduğu için yapının mimarının, Mimar Sinan olduğunu yazmıştır (s: 34). Kurşun örtülü yedi kubbesi olan yapının soğukluk bölümü büyüktür (Şekil 5) ve günümüzde otel olarak kullanılan yapılar, ahşap ve kagir binaya sonradan eklenmiştir (Baykal, K. 1950:33).

Şekil 5: Yeni Kaplıca Planı

Kaynak: Gök, S. 2004:137

Bursa yeraltı su kaynaklarının çeşitliliğiyle öne çıkmaktadır. Kentte kaynak bolluğu sebebiyle Antik Roma döneminden başlayarak çeşitli hamam yapılarının inşa edildiği gözlemlenmektedir. Bursa’da yer alan kaplıca, hamam ve oteller aşağıda listelenen kaynak sularını kullanmaktadır.

Vakıfbahçe Suları: Su; çeşitli maden çözeltileri, kimyasalları ve gazlar içermektedir (Şahin, M. 2017: 34). Buradan çıkan suyun sinir, kas rahatsızlıkları, romatizmal, cilt, idrar yolları ve kadın hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir. Çelik Palas Oteli ve Kervansaray Termal Otel’de bu kaynaktan beslenmektedir.

Zeyni Nine Suları: Uludağ’a çıkış yolu üzerinde bulunan tesislerin sularını beslemektedir (Alkan, F. 2020:54). Mineral yönünden zengin olduğu için, içme kürü olarak da kullanılmakta ve iç hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir (Zeyni Nine Kaplıcası ve Faydaları, 2018).

Bademlibahçe Suları: Kaynarca Kaplıcası, Yeni Kaplıca, Karamustafapaşa ve Kükürtlü Kaplıcalarını besleyen su; bikarbonatlı, sülfatlı, sodyum ve kalsiyumlu, metaborikasit ve florür içeren, hipertermal ve hipotoniktir. (Alkan, F. 2020:54)

Horhor Suları: *‘[Bursa merkezinde yer alan termal sularındandır. 40 °C akrotermal su özelliğindedir. Horhor termal sularından çok sayıda tesis yararlanmaktadır. Bel ağrıları, sinir cerrahisi, eklem ve doku hastalıklarının tedavisi ve ortopedik operasyonların sonrasında tamamlayıcı tedavi olarak kullanılmaktadır.]’* (Alıntılayan Alkan, F. 2020:55); (aktaran Bursa Termal Şifa, 2015).

Teze konu olan Çelik Palas Termal Otelinin Bursa şehrinde yer alması ve bu şehirde Roma Dönemi ve Türk hamamlarının varlığı dolayısı ile bu dönemlerin mimari ve mekânsal biçimlenişine bakmanın yararlı olacağı düşünülmüştür.

Günümüzde hamamlar ve kaplıcalar sağlık ve temizlik için kullanılsa da Roma döneminde hamamlar bunlara ek olarak sosyalleşme alanı olarak da kullanılırdı. Temizlenme alanı dışında, filozof, şair gibi konuşma yapacakların dinlenebileceği salonlar da bulunan hamamlar eğlence, spor merkezi olarak da görülürdü (Şehitoğlu, E. 2008:2).

Temizlenme işlevi ile kullanılan hamamlarda mekânlar eylemi gerçekleştirme sırası ile kurgulanır. Kullanıcı ilk olarak ‘apodyterium’ a girerek giysilerini değiştirir burada bulunan nişlere kıyafetlerini bırakır. Daha sonra ‘tepidarium’ olarak adlandırılan orta sıcaklıkta su bulunan odaya girerek yıkanma eylemi için ilk hazırlığını yapar, bu odadan sonra asıl yıkanma eyleminin gerçekleştiği ve çok daha sıcak su küvetlerinin bulunduğu ‘caldarium’ alanına girer. Sıcak su havuzlarıyla biten yıkanma eyleminden sonra ‘frigidarium’ odasına gelerek burada soğuk su havuzlarına girerek sağlıklı olduğuna inanıldığı için vücudunda şok etkisi yaratır. Bazıları için yıkanma eylemi burada bitirip, ‘apodyterium’a giderek giyinip hamamı terk ederken bazıları da ‘laconicum’, ‘sudatorium’ olarak adlandırılan sıcak odalara giderek terleme eylemi gerçekleştirirler. Roma hamamlarında vücudu sıcak su ile yumuşattıktan sonra özel yağlar ile yapılan masajların bulunduğu ‘aleipterion’, ‘destricharium’, ‘unctorium’ olarak adlandırılan odalar da bulunmaktadır.⁵

Hamam kültürü Osmanlı ve Türk kültüründe önemli bir yer kaplamaktadır, halkın kültür ve inançları doğrultusunda kadın ve erkekler ya ayrı mekanları kullanırlardı ya da aynı hamam günün veya haftanın belirli zamanlarında kadınların ve erkeklerin kullanımına ayrı ayrı açılırdı. Osmanlı’da hamamlar temizlenme ve sağlık amaçlı kullanılmakla birlikte Roma Döneminde olduğu gibi sosyalleşme alanı olarak da kullanılırdı. Bu sosyalleşme kültürü ‘gelin hamamı’, ‘damat hamamı’ gibi günümüze kadar gelen geleneklerde görülmektedir.

Türk hamamlarının mekân kurgusu; soyunma, aralık, soğukluk, sıcaklık ve ısıtma bölümlerinden oluşmaktadır, teze konu olan kaplıca yapısında da bu plan şeması görülmektedir. Kullanıcı ilk olarak soyunma bölümüne gelerek burada hamama girmek için hazırlık yapar. Aralık bölümü, soyunmadan soğukluk bölümüne geçerken kullanılan mekândır. Bu mekân hem geçiş olarak kullanılır hem de kagir ve ahşap bölmelerle ayrılmış

⁵ Şehitoğlu, E. (2018), Çinicici, D. (2015) kaynaklarından derlenmiştir.

'hela' ve 'tırashlık' alanlarını içerir (Ürük, 2016:202). Soğukluk bölümü, sıcaklığa geçiş ve sıcaklıktan dönerken vücudu sıcaklık değişimine hazırlayan bölümdür. Sıcaklık bölümü Türk hamamlarının en önemli alanıdır ve hamam planları, bu alanın mimarisi üzerinden değerlendirilir. Üstü kubbeli olan alanda yıkanma eylemi gerçekleştirilir. Günümüzde hamam yapıları aynı işlevlerle kullanılmaya devam etmektedir.

1.4. Çelik Palas Otel ve Kaplıcası Hamamı

Roma hamamları salt temizlenme eyleminin gerçekleştiği yerler değil, sosyal hayatın da devam ettiği; sohbet, buluşma, dinlenme gibi günlük yaşam ihtiyaçlarının gerçekleştirildiği yapılardır. Türk hamamları ise İslam dini ile gelen bedensel temizliğin önemi ve bu eylem ile gelen ruhsal arınmanın gerçekleştirildiği yapılardır.

Roma ve Türk hamamları karşılaştırıldığında; mekânsal düzenlemeler benzerlik gösterse de geleneksel Türk hamamlarının İslam inancının içe dönük yapısı ile farklılaştığı gözlenmektedir. Örneğin; apodyterium ve soyunma, tepidarium ile soğukluk, caldarium ile sıcaklık bölümleri işlevsel anlamda benzer özellikler taşımaktadır ancak Roma hamamlarında görülen sosyal ve dışa açık bölümlere Türk hamamlarında rastlanmamaktadır (Heliocaminus, palaestra).

Atatürk'ün isteği ile inşa edilen, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk modern kaplıca yapısı olan Çelik Palas Otel ve Kaplıca yapısında ise, geleneksel Türk hamamı mekânsal biçimlenişine çağdaş bir yorum getirildiği gözlenmektedir. Soyunma, aralık, sıcaklık ve soğukluk bölümleri ile geleneksel Türk hamam mekânsal biçimlenişine uyulan yapıya 'idroterapi' odaları eklenmiştir. Tezin üçüncü bölümünde bu konu daha derin incelenecektir.

2. MİMAR GIULIO MONGERİ (1873 – 1951)

2.1. Mongeri'nin Biyografisi

1 Ağustos 1873 yılında İstanbul'da doğan Mongeri (Resim 6), İtalyan Luigi Mongeri ve İngiliz Tecla Taylor'un yedinci ve son çocuğudur. Çeşitli kaynaklarda adı farklı yazılsa da ismi kimlik belgesinde (Resim 7) Roberto Giulio Mongeri olarak geçmektedir. Dokuz yaşında babasını kaybeden Mongeri, annesi ve kız kardeşi ile Milano'ya gitmiş ve orada amcaları ile büyümüştür (Çinici, 2015:11). Lise eğitimini Milano'da Parini Lisesinde tamamlamıştır (Erten, Ö. İ., 2016:111).

Resim 6: Giulio Mongeri

Kaynak: Anita Elagöz Aile Arşivi

Resim 7: Giulio Mongeri'nin Kimlik Belgesi

Kaynak: Anita Elagöz Aile Arşivi

Paolo Girardelli ve Ezio Godoli tarafından hazırlanan 'Italian Architects and Builders in the Ottoman Empire and Modern Turkey: Design across Borders' kitabında üniversite kariyerinin sıra dışı olmadığı ancak başarıdan da yoksun olmadığına değinmişlerdir (2017:128). Mongeri, 1891 yılında amcası Giuseppe'nin de eskiden hocalık yaptığı ve dönemin en seçkin okullarından olan Brera Güzel Sanatlar Akademisi'nde dersler almaya başlamıştır (Resim 8) (Girardelli, P. 2017:128; Çinici, 2015:11). 1892 yılında Carlo Ferrario's School of Perspective ve Ornato Okulundan 'mansiyon ödülü' almıştır (Girardelli, P. 2017:128; Pirola, 1896:104-105). 1893 yılında Gaetano Moretti tarafından yürütülen School of Elementary Architecture'dan Antonio Carminati ile eşdeğer bronz madalya kazanmış ve 1894, 1895 yıllarında da Camillo Boito tarafından yönetilen Special School of Architecture'dan birinci ve ikinci yılındaki başarılarından dolayı iki bronz madalya ile

ödüllendirilmiştir. Birkaç yıl önce Giuseppe Mongeri'nin (amcası) eğitim verdiği School of the History of Art dan da 1895 yılında özel mansiyon ödülü almıştır (Girardelli, P. 2017:128). Clerichetti Ödülünü⁶ ise 1896 yılında almıştır (Çinici, 2015:11; Arti e Scienze, 1896:3). 1896 yılında Brera Güzel Sanatlar Akademisinden mezun olmuştur (Resim 9) (Erten, Ö. İ. 2016:54).

Resim 8: Brera Güzel Sanatlar Akademisi

Kaynak: web 6

Resim 9: Mongeri'nin Diploması

Kaynak: Anita Elagöz Aile Arşivi

Okulunu bitirdikten sonra askerlik görevi için 1897 senesinde Floransa 9. Süvari Birliği'nde bir yıl hizmet veren Mongeri, Cenova Silosunun yapımı için açılan yarışmayı kazananlardan biri olmuş ve projeyi hazırladıktan sonra, İstanbul'a dönen annesini ziyarete gelmiştir. Abisi Federico'nun yaşadığı Büyükkada'ya gelen Mongeri burada ilk eşi; Eskiden

⁶ Mimarlık Dalında verilen ödül.

İtalyan Hayır Başkanlığı yapan Napoleone Capodaini'nin kızı Caterina (Ketty) Capodaini ile tanışmıştır (Erten, Ö. İ., 2016:55).

1898 senesinde Ketty ile evlenen Mongeri, ilk çocukları Guido'nun doğumundan 2 yıl sonra eşini kaybetmiş ve üzüntüsünü *'[14 Kasım 1898'de Ketty ile evlenerek hayattaki en büyük hedeflerimden birini gerçekleştirdim. Ancak kader yıldırım hızı ile mutluluğumu baltaladı. 2 Mart'ta Guido'yu dünyaya getirdikten hemen sonra 7 Mart 1900'de aşırı kloroform yüzünden beni derin üzüntülere boğarak hayata veda etti]*' diyerek dile getirmiştir (Erten, Ö. İ., 2016:59).

Eşinin ölümünden 3 yıl sonra, Ketty'nin kız kardeşi Cristina ile evlenmiş ve bu evlilikten 4 çocuğu daha olmuş, Cristina'nın da tifo sebebiyle hayatını kaybetmesiyle Tecla Radeaglia ile evlenmiştir.⁷

İstanbul'daki çalışma hayatı ise, teklif edilen memurluk görevini reddederek serbest çalışmaya karar vermesiyle başlamıştır (Can, C., 2020:189). Galata Saint Pierre Han'da bürosunu kuran Mongeri, dört yıl sonra Edoardo De Nari ile ortak olmuş ve birçok projede başarılar kazanmışlardır. Başarılarının sebebi olarak; inşaat teknolojisini yakından takip etmeleri, uygulamalarında bu teknolojiden yararlanmaları ve bu teknolojinin kullanılmasında danışmanlık vermeleri gösterilmiştir (Erten, Ö. İ., 2016:59-60).

Mongeri, serbest mimarlık yaptığı dönemlerde başka kurumlarda da çalışmıştır. 1910 yılında öğretmen olarak Sanayi Nefise Mektebinde yer almış, 1911 yılında Osmanlı Bankası'nın resmi mimarı olmuş; 1907'de İtalyan Büyük Elçiliği mimarı olmuş ve 'Accademia di belle arti di Milano'nun muhabir üyesi olarak seçilmiştir (Tanyeli, U., 2007:374).

Türkiye'de yaşadığı dönemde ileride bahsedilecek olan birçok projeye imza atan Mongeri'nin son eseri 1935 yılında inşası biten ve modern üslupta tasarlanan Çelik Palas Oteli ve Kaplıcasıdır. 1941 yılında İkinci Dünya Savaşı devam ederken, İstanbul'daki bütün eşyalarını satarak İtalya'ya dönmüş ve 1951 yılında hayata veda etmiştir (Erten, Ö.İ., 2016:117).

Mongeri ve eserlerini, mimari üslubunu anlamak için yaşadığı dönemin değişen şartlarına bakmak gerekmektedir. Osmanlı İmparatorluğundan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçilen süreçte hocası olduğu Sanayi Nefise Mektebinin tarihine, o dönemin değişen eğitim sistemine bakmak ve mimari üslup olarak benimsenen 'Ulusal Mimarlık Akımını' incelemek faydalı olacaktır.

⁷ Çinici, D. (2015) '*Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Giulio Mongeri ve Yaşam Öyküsü*' adlı makalesinden alınan bilgi, Çinici'nin Anita Elagöz ile yaptığı görüşmeden elde edilmiştir.

2.2. Sanayi-i Nefise Mektebi Hocası Olarak Mongeri

Batılılaşma ve modernleşme kavramları her ne kadar ilk defa Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal değişim için attığı adım olarak görülse de aslında Osmanlı Hükümdarlığında İkinci Meşrutiyet sonrası, 'Osmanlı Aydınları' tarafından dillendirilmeye başlamış ve askeri gücünü kaybeden Osmanlı Hükümdarlığı tarafından da benimsenmiştir.

Orta Çağ'da İslam Medeniyetleri, batı medeniyetlerini aşağı ve noksan görmekteydi, Osmanlı ise kendine yetebilen bir ülke olduğunu bilmekte, savaşlar ile elde ettiği güce dayanarak kendini batı medeniyetlerinden üstün görmekteydi. Devlet-i Aliye'nin askeri gücünü yitirmesi ve İkinci Viyana Bozgunundan sonra Avrupa orduları tarafından yenilmesi sonucu Osmanlı için değişim süreci başlamıştır (Meriç, C. 1983:234).

Afife Batur, Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı (1983:1039) adlı yazısında; batının Osmanlı'ya olan ilgisinin 17. yy. da artan üretim ve ticaret hacmine yeni pazarlar bulmak için başladığına, Fransa'nın da kendisine en büyük engel ve en büyük pazar olarak Osmanlı Hükümdarlığını görmesi sonucu ilk diplomatik ilişkiyi kuran devlet olduğuna, böylece ticari olarak büyük imtiyazlar sahibi olduğuna değinmiştir.

Vedat Günyol Batılılaşma adlı yazısında (1983:255) 18. yy. Lale Devrini; 17. yy. Avrupa'sının laleye olan düşkünlüğünün Osmanlıya yüz yıl sonra gelmesi batı dünyasının dış görünüşünün düşkünlüğü olarak niteler. 1839 yılında Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun (Tanzimat İlanı) ilanı ve 1856 yılında Islahat Fermanı ile 'Batılılaşma' Osmanlı'nın içine iyice girmiş, halkın dinlerine göre sınıflandırılması bırakılmış, Osmanlı topraklarında yaşayan her birey Osmanlı vatandaşı ve eşit sayılmıştır (Mardin, Ş. 1983:245).

Necdet Sakaoğlu kaleme aldığı 'Eğitim Tartışmaları' (1983) adlı yazısında Ziya Gökalp'in fikirlerine yer vermiş; *'[...Tanzimat'ın ilk şanssızlığı, Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda eğitime yer verilmemesi... Başka bir şanssızlık, Tanzimatçıların eğitimi serbest bırakmaları oldu. Esad Efendi⁸, Türk çocuklarının önüne kesin bir sınır koyarken, azınlıklar Batı düzeyinde okullar açtılar...]' (s.479)*. Sakaoğlu, aynı adlı eserinde 1856 Islahat Fermanı ile eğitimin de siyasette yer edindiğini ve fermanında; *'[Her okul herkese açık olacak, cemaatler kendi kültür ve yazılarına uygun okullar açabilecekler, fakat bütün okulların programları ile öğretmenleri Meclis-i Maarif'in denetiminde tutulacaktı]'* yazdığını belirtmiştir (s.479).

⁸ İmamzade Esad Efendi: Mekatib-i Rüştiye Nazırlığına (ortaöğrenim bakanlığı) getirilmiştir, Gökalp'in durumu şanssızlık olarak nitelendirmesinin nedeni ise Esad Efendi'yi tutucu olarak görmesidir.

II. Abdülhamit Dönemi (1876-1909) hem batılılaşma fikrinin daha iyi anlaşılmasına başlanması, hem de eğitime önem verilmesi sonucu 1 Ocak 1882’de açılan okullar arasında Sanayi-i Nefise Mektebinin de yer alması nedeniyle önem arz etmektedir.

Sanayi-i Nefise Mektebi mimarlık bölümü, Baş mimar Alexandre Vallaury ve yardımcısı P. Bello ile öğretime başlar (Batur, A. 1983:1054). Ancak mimarlık eğitiminde atılan bu adım, Batı’daki eğitimi yakalayamamıştır; Batur aynı adlı yazısında, tek yanlı (Ecole des Beaux Arts⁹ ekolü) ve az kadrolu bu ekibin eğitime yenilik ve yaratıcılık açısından eksiklikler yarattığını ve bunun etkilerinin devam ettiğini belirtmiştir (s:1054).

Osmanlı’nın batıya ‘benzeme’ çabası geç de olsa mimarlık eğitimini de içine alınca daha önce batılı eğitim kurumu yerine var olan Hassa Mimarlar Ocağı beklentileri karşılayamamış, usta çırak ilişkisiyle götürülen sistem yürüyememiş ve 1831 yılında kapatılmıştır. Bu yüzden Osmanlı yeni tip ‘modern’ yapılar için yurtdışından mimarlar getirmiş, bunu öğrencilerin yurt dışındaki okullara gönderilmesi izlemiş, yeni öğrencilerin modern üslup ve teknolojiyi takip ederek yetiştirilmesi için okullar açmıştır. Dönemin mimarlarından August Jasmund, Sanayi-i Nefise Mektebinden bir yıl sonra açılan, Hendese-i Mülkiye Mektebinin¹⁰ başına getirilmiş ve burada mühendislik eğitimi vermeye başlamıştır. Dönemin eğitim sistemiyle Jasmund ve Vallaury kendi ekollerinde mimarlar yetiştirmiştir.

Batı ekolünü takip ederek eğitim veren Sanayi-i Nefise Mektebinin eğitim kadrosuna 1910 yılından itibaren Mongeri atölye dersleri vermek üzere dahil olmuştur. Okulun eğitim sistemini Prof. Behçet Ünsal (1974:117-118) ‘70 yaşını idrak edenler III’ adlı makalesinde şu şekilde açıklamıştır: Birinci yıl, Ressam Hikmet Onat’ın öğretmenliğinde hazırlık sınıfı, öğrenciler resim galerisinde çalışmış, desen ve füzen çizimleri öğretilmiştir. İkinci yıl Mimar Kemalettin ders vermiş, mimari prensiplerin anlatılmasıyla başlayan eğitim dönemi, başlık, trave, kemer gibi çizimler yaptırılmasıyla devam etmiştir. Üçüncü, dördüncü ve beşinci yıllarda, proje kompozisyonlarının yapıldığı dönem, Mongeri ve Vedat Tek, atölye dersleri vermişlerdir.

Behçet Ünsal aynı adlı yazısında (s.118) o dönemde zorunlu eğitim döneminin bulunmadığını, derslerini ve projelerini kabul ettiren öğrencilerin istedikleri dönem mezun olabileceğini belirtmiştir.

⁹ Fransa’da kurulan, mimarlık eğitimi veren ilk Güzel Sanatlar Akademisi.

¹⁰ 1883 yılında kuruldu, Alman- Avusturya bilimsel egemenliği etkisinde eğitim verdi (Yavuz, Y. & Özkan, S. 1983:1079).

Mongeri, Valluary'nin okulun eğitim temeli olarak belirlediği 'Beaux Arts' ekolünü devam ettirmiştir. 1910 yılında, mimarlık profesörü olarak atandığı kurumdan, siyasi sebeplerden Aralık 1911¹¹ ve 1915¹² yıllarında uzaklaştırılmış, 1928 yılında ise Ernst A. Egli'nin yönetime gelmesiyle kendi isteği ile ayrılmıştır (1930) (Erten, Ö. İ. 2016:114, 115).

Mongeri'nin 1910-1928 yılları arasında verdiği eğitimi yorumlayabilmek için öğrencilerinin onun hakkında neler söylediklerine bakmak faydalı olabilir ki yetiştirdiği öğrenciler Türkiye mimarlık tarihinde önemli yerler edinmiş kişilerdir.

Sedat Hakkı Eldem (1973:6), '50 Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı' adlı makalesinde, Mongeri'nin zaman içinde değişen tarzı hakkında; '[...Tek mimarlık okulu olan Akademide iki tarz üzerinde mimari okutulurdu: Otoman ve Rönesans. Vedat Bey ve Mongeri bu iki ekolün hocaları idi. Zamanla Mongeri de Osmanlı'ya geçti. Onun üslubu daha sofistike (bilgili) bir tür; Osmanlı Rönesans idi...]' diye yazmıştır.

Cengiz Can, İstanbul'un Yabancı ve Levanten Mimarları adlı kitabında Mongeri için ayırdığı kısımda (2020:191), Akademi'ye Vedat Bey'in proje sınıfında başlayan Behçet Ünsal ile yapmış olduğu bir görüşmeye yer vererek, Mongeri'nin atölyesine ancak sanat ve çizim kabiliyeti yüksek öğrencileri kabul ettiğini, öğrencilerinin 'mevcudu algulamaları', 'yöresel ve geleneksel mimarlığı öğrenmeleri, eskizler yapmaları için arazi çalışmalarına sevk ettiğini' belirtmiştir.

Mongeri'nin, eğitimini tamamlayan öğrencileri desteklemeye devam ettiği, bazı öğrencilerine de ofisinde çalışma imkânı sunduğu bilinmektedir. 1926 yılında Akademi'den mezun olan Nazimi Yaver Yenal bunlara örnektir. Ünal (1974:118), Mongeri'nin ofisinde çalışmalar yapan Yenal'ın bir eskizinin dikkatini çektiğini ve 'bunu devlope edin' diyerek projeyi desteklediğini, bu eskizden Ankara Ziraat Bankasının fasat ve iç mimari projesinin çıktığını belirtmiştir.

1927 yılında Türkiye'ye gelen ve Sanayi-i Nefise Mektebinin başına getirilen Ernst A. Egli, Genç Türkiye İnşa Edilirken adlı kitabında (2017:18) Sanayi-i Nefise Mektebinde yapması istenen değişimleri: '[...Bu ilk üç yılda öğretim reformunu hazırlamam gerekiyordu. Bu çalışmada Kemal Paşa beni cesaretlendiriyor, benden ülkeye yetenekli, yararlı, çağdaş mimarlar yetiştiren modern bir okul istiyordu... Bu görev doğrultusunda, öncelikle iki yıllık teknik hazırlık okulu ve iki yıllık atölye eğitimi için uygulanacak bir ders programı hazırladım.]' diyerek belirtmiştir. Yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin mimari anlamda 'Modern'e kayan tarzını yakalamaya çalışan Mongeri, Çelik Palas Oteli'nin projesine başlar ve öğrencilerine bu son projesi hakkında; '[Modern

¹¹ İtalyanlar ile yapılan Trablusgarp Savaşı nedeni ile.

¹² 1. Dünya Savaşında İtalya'nın İtilaf Devletleri tarafında yer alması nedeni ile.

yapayım dedim olmadı kuzum, ben yapamıyorsam size de yaptıramam... Bütün dünya onu uyguladığına göre herhalde iyi bir şeydir]' diyerek, istenen modern üslubu yakalayamadığını kabullenerek akademiden ayrılmıştır (Can, C. 2020:190).

2.3. I. Ulusal Mimarlık Akımı ve Mongeri

I. Ulusal Mimarlık Akımı; Mimar Kemalettin, Vedat Tek ve Giulio Mongeri'nin öncü olduğu üsluptur. II. Meşrutiyetin ilanından sonra, 'siyasi', 'toplumsal', 'ekonomik' ve 'kültürel' alanlardaki değişimlerle, mimari için de yeni ve 'milliyetçi' bir arayışa girilmesi sonucu, batıcı üslup ve biçim yerini; 'Selçuklu', 'Klasik Osmanlı' mimari öğelere bırakır (Erten, Ö. İ. 2016:121). Mimaride hissedilmesi; öğrencilerin, Türk milliyetçiliğinden etkilenerek, Avrupa egemenliğine ve batı tarzı eserler bırakan mimarların etkilerini reddetmeleriyle başlar (Yavuz, Y., Özkan, S. 1983:1079-1080).

18. yy. dan itibaren eğitime verilen önem ile açılan Sanayi-i Nefise Mektebi ve Hendese-i Mülkiye Mektebinin başına getirilen Jasmund ve Vallauray'nin, Türkiye'deki yapıtlarında her ne kadar 'Osmanlı Mimarisi' etkileri görülse de bu yeterli olmaz. İki mimarın, batı seçmeciliği ile tasarladıkları yapılarında, 'Osmanlı' ve 'Arap' mimarisinden alınan yüzey düzenlemeleri yaptıkları bilinmektedir (Yavuz, Y. 2009:18-19). Ancak bu uygulamalar, tasarladıkları yapılarda mimari anlamda eklektik bir görünüş yaratmıştır.

1973 tarihli Mimarlık Dergisinin yayınladığı 'Mimarlığımız 1923-1950' isimli yazıda, dönemin önemli mimarları ile yapılan röportajlara yer verilmiştir. H. Kemali Söylemezoğlu (1973:28) ile yapılan röportajda, Söylemezoğlu, Milli üslubu oluşturan 'temel özellikler' in ortak bir görüş ile kabulünün belirlenemediği, üslubu mimarların kişisel tutumunun belirlediğini belirtmiştir. Aynı adlı makalede Behçet Ünal (1973:35) ise akımın mimari ve iç mimari özelliklerinin ne şekilde olması gerektiğini şu cümlelerle anlatmıştır:

'[Bina taş yapı karakterinde olacaktı, yapı taş olmasa bile sunî taş taksimatı yapılacaktı, kapı ve pencereler sepet kulbu, Sinan veya Bursa kemeri ile kapatılacaktı. Cephede kemer alınlıkları kabartma ornemanlarla veya çini ile kaplanacaktı. Elektrik lâmbaları fener şeklinde teçhiz edilecekti, bilhassa giriş kapısı iki yanına fener asılacaktı. Binada stalaktit-baklava başlıklı kolon veya plastrlar kullanılacaktı. İç mimaride ahşap ve çini lambrilerde klasik Osmanlı motif-desen ve renkleri uygulanacak, tavanlarda alçı ve kartonpiyerlerde aynı desende motifler tekrarlanacaktı. Parmaklıklar ve merdivenler taş veya mermerden olacak ve Osmanlı şebekeleri ve babaları ile biçimlenecekti. Döşemelere umumî mahallerde mermer, odalarda tahta kaplanacaktı. Çatı saçaklı olacaktı, saçaklar ahşap kaplanacak ve çok çıkıntılı olacaktı; çatının başlarını veya ortasına kubbeler kondurulacaktı. Kısacası teknik yeni de olsa stil tarihsel biçimde sunulacaktı. Bunlar dış görünüşlerdi ve binaya giydirilen bir kılıftı. Peki plân ne

olacaktı. Planda Türklüğün ne olduğu belirlenmemiştir. Esasen planın anaçlığı bahis konusu değildi.]’.

Mongeri’nin; Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Ankara (Resim 10), Osmanlı Bankası Merkez Şubesi (Resim 11), İş Bankası Ulus Şubesi ve Tekel Başmüdürlüğü Binası, I. Ulusal Mimarlık Akımı özelliklerini gösteren örneklerdir.

Resim 10: Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü, Ankara

Kaynak: Öztürk, H. 1985: sayfa sayısı belirtilmemiş.

Resim 11: Osmanlı Bankası Ankara Merkez Şubesi

Kaynak: Öztürk, H. 1985: sayfa sayısı belirtilmemiş.

Mongeri’nin, I. Ulusal Mimarlık Akımına uygun tasarladığı yapılarda ortak bir dil görülmektedir. Bu yapılar, dönemin mimari beklentilerini yani; binanın taş olması, kemer, kubbe gibi elemanlar ile saçaklar ve saçak altı ahşap kaplamalarla bezenmiş olması gibi Selçuklu ve Klasik Osmanlı mimari özellikleri barındırmasıyla karşılıklıdır.

Mongeri ve Sanayi-i Nefise Mektebi Hocaları Mimar Kemalettin, Mimar Vedat’ın bu akımın öncüleri olma sebebi, Celal Esat Arseven’in de belirttiği gibi: ‘[...Hükümette bu hareketi teşvik etti; okul, kışla, tren istasyonu vb. gibi bütün binaların milli üslupta yapılmasını ısrarla istedi...]’ (alıntılanan; Erten, Ö. İ. 2016:123); (aktaran; Sözen, M. agm.) hükümetin mimaride yöresel bir tarz oluşturulması talebinden kaynaklanmıştır.

2.4. Erken Dönem Türkiye Cumhuriyeti ve Mongeri

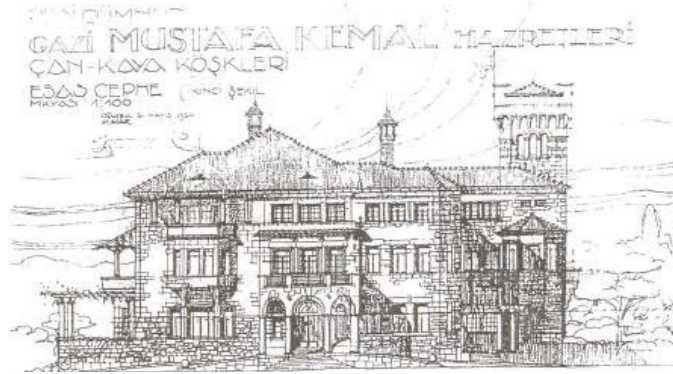
Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılması (23 Nisan 1920) ve Mustafa Kemal Atatürk'ün hayata veda ettiği (10 Kasım 1938) yıllar arası, 'Erken Dönem Türkiye Cumhuriyeti' olarak adlandırılmış ve bu yıllarda ülkede siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel alanlarda büyük değişimler gözlenmiştir. Nazmi Avcı'nın *Batılılaşma* (2009:384) adlı yazısında da belirttiği gibi; erken cumhuriyet dönemi yıllarında gündelik hayata yönelik değişimlerin oluşması için, temel değerlerin amaca uygun hale getirilmesi hedeflenmiştir. Batılılaşma ve modern olanı yakalamak için de değişime ilk olarak kurumsal alanların düzenlenmesiyle başlanmıştır.

Afife Batur, '*Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı*' (1983:1380-1381) adlı yazısında, Kurtuluş Savaşından çıkan, yıkılmış bir ülkenin savaş sonrası yıkıntılarının onarımı ve yeniden düzenlenmesi için çalışmalar yapıldığından bahsetmiştir. Bu dönem hem maddi problemlerin olması hem de yapı sektöründe çalışan azınlıkların savaş esnasında ülkeden ayrılmalarıyla, üretimin olmaması sonucu dışarıdan malzeme alımına bağlı bir yapı sanayi ile yeniden bir ülke inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu zor şartlar altında inşaat sektöründeki yatırımlar, başkent olduğu için, çoğunlukla Ankara'ya yapılmıştır. Mongeri bu dönemde Osmanlı Bankası Binası (Ankara-1926), Osmanlı Bankası Binası (İzmir-1926), Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü Binası (Ankara-1927), Tekel Genel Müdürlük Binası (Ankara-1928) ve İş Bankası Genel Müdürlük Binası (Ankara-1929) yapılarını hayata geçirmiştir, yapılar I. Ulusal Mimarlık Akımına uygun olarak tasarlanmıştır. O yüzden Cumhuriyetin ilk yedi yılı geçiş dönemi olarak adlandırılmış ve bu dönemde, gelecek yıllarda beklenecek olan 'Modern Mimari' yerine, Ulusal Mimarlık Akımının mimarlık özellikleri 'Türk Mimarisi' olarak görülmüş ve yapılar bu sistemde tasarlanmıştır. Zeki Sayar (1973:20), '[*bu yıllarda yapılan kubbeli, ojiv kemerli, saçak ve çini panolu binalar çok kısa sürmüştür*]' diyerek Türk mimarisinin diriltilmeye çalışıldığından bahsetmiş, ancak o dönemde Avrupa'nın 'mimari üslup' ile çalışmayı bıraktığını, yeni çağ felsefesine ayak uydurduğunu ve bu akımın Türk İnkılabı ile Türkiye'ye de geldiğinden 'Ulusal Mimari Akımı' ile tasarım yapmanın devam ettirilemez olduğunu ifade söylemiştir.

1927 yılına gelindiğinde Atatürk'ün de isteği ile yurtdışından yabancı mimarlar getirilmiş, hem yeni başkentin Avrupa standartlarında modern bir silüet kazanması hem de eğitim sisteminde batılılaşma adına yeni adımlar atılmıştır. Ernst A. Egli (2017:3-8), '*Genç Türkiye İnşa Edilirken*' adlı kitabında, Ankara'ya geliş hikayesi, Mimar Kemalettin ve

Atatürk ile ilk tanışmaları ve Gazi Eğitim Enstitüsü¹³ hakkında konuşmalarına yer vermiştir. Bu konuşma Atatürk'ün, projesi Mimar Kemalettin'e ait olan öğretmen okulunun modernliğini sorgulaması ve Egli'nin projeyi modern bulmayarak, Mimar Kemalettin ile çalışmayı teklif etmesi ancak, projenin başına Atatürk tarafından Egli'nin getirilmesiyle son bulmuştur. Yeni Türkiye'de yakalanmaya çalışılan 'modern' fikri eğitimde de yer bulmuş, Egli, (2017:18) mimarlık reformu yaratması için akademinin başına getirilmiş ve bu süreçte Mimar Kemalettin okuldan uzaklaştırılırken, Mongeri kendi deyimini ile bu yeni sisteme ayak uyduramayarak okuldan kendi isteği ile ayrılmıştır.

Mongeri, 1926 yılında 'Gazi Köşkü' için proje hazırlamış (Şekil 6, 7) ancak Atatürk, I. Ulusal Mimarlık Akımı üslubunda tasarlanan projeyi reddetmiş ve köşk Clemens Holzmeister tarafından tasarlanmıştır (Şekil 8, 9) (Pfeiffer Taş, Ş., Temel, R. 2020:257). Bu proje ile Atatürk'ün ve devletin artık I. Ulusal Mimarlık Akımını desteklemediği, beklenenin yeni ve modern bir Türkiye için modern mimari stil olduğu görülmüştür.

Şekil 6: Mongeri'nin tasarladığı Gazi Köşkü ön cephe görüntüsü

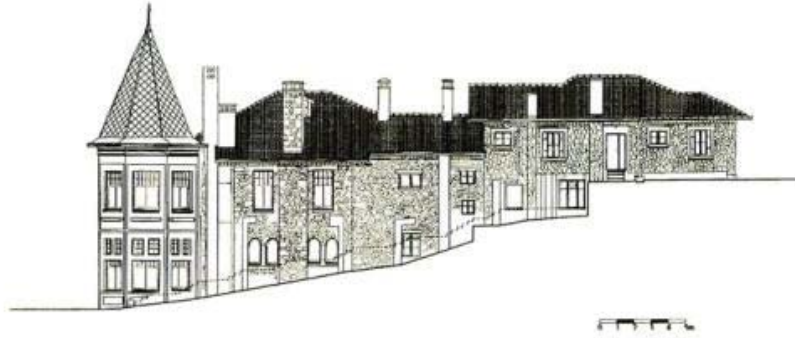
Kaynak: Çinici, D. aracılığı ile Yavuz, Y

¹³ Günümüzde 'Gazi Üniversitesi Rektörlük Binası' olarak hizmet vermektedir.

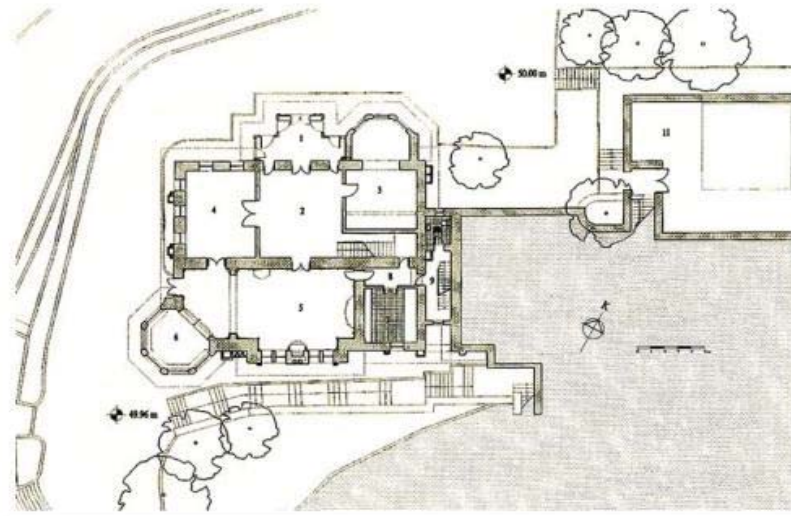
Şekil 7: Mongeri'nin tasarladığı Gazi Köşkü Planı

Kaynak: Çinici, D. aracılığı ile Yavuz, Y.

Şekil 8: Holzmeister'in Tasarladığı Gazi Köşkü Cephe Görüntüsü

Kaynak: Okuyucu, P. (2010) aracılığı ile Yavuz, Y., Özkeresteci, İ.

Şekil 9: Holzmeister'in Tasarladığı Gazi Köşkü Planı

Kaynak: Okuyucu, P. (2020) aracılığı ile Yavuz, Y., Özkeresteci, İ.

2.5. Mongeri'nin Türk Mimarlık Tarihindeki Yapıları ve Katkısı

Bu bölümde Mongeri'nin Türkiye'de yaşadığı dönemde değişen mimarlık ortamında öne çıkan yapıları, mimari üslup ve yayınlarına yer verilmiştir.

Mongeri'nin, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde tasarladığı yapılarda, dönemin değişen mimari beklentilerinin etkileri görülmektedir. Cengiz Can (2020:191), Mongeri'nin yapı üslubunu; İtalyan etkili Seçmeci, Osmanlı Canlandırmacı ve Modern olarak belirtmiştir. Ek 2'de, Mongeri'nin yapıları ve mimari üslupları liste halinde sunulmuştur.

Mongeri, İstanbul'a geldiğinde mesleki anlamda yaptığı ilk faaliyet 1903 yılında İstanbul sergisi için hazırladığı beş projedir, bunlar; kilise, konak ve iş hanları olup Rönesans ve Art Nouveau üsluplarındadır (Cezar, M. 1971:424). Aynı yıl, İstanbul İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneğine üye olmuş (1903-1934) ve derneğin '*La rassegna Italiana*' adlı dergisinde mimarlık üzerine yazmış aynı zamanda derginin danışma kurulunda yer almıştır, Türkiye'de ilk mimari eseri ise, Beyoğlu İstiklal Caddesinde bulunan Sant'Antonio Kilisesi (Resim 12) ve apartmanlarıdır, bu proje İtalya'yı temsil eden prestij yapı olarak görülür (Erten, Ö. İ., 2016:61).

Resim 12: Sant'Antonio Kilisesi

Kaynak: web 7

II. Meşrutiyetin ilanı (1908) ve Jön Türklerin ülkeye dönmesiyle mimari üslup batı özentiliğinden çıkıp ‘milliyetçi’ bir görüş kazanmış ve I. Ulusal Mimarlık Akımının egemen olduğu bir döneme girilmiştir. Bu dönem aynı zamanda Sanayi Devrimi ile yeni teknoloji ve tekniklerin kullanılmaya başlandığı, bunun sonucu olarak da eskiye oranla daha kısa zamanda daha sağlam yapıların inşa edildiği dönemdir. Dönemin önde gelen mimarları Vedat Tek ve Mimar Kemalettin, Ulusal Mimarlık Akımı üslubunda projeler yaparken, Mongeri’nin tasarımları batılı seçmeci üsluptadır (Çinici, D. 2015:22).

Taksim Meydanı’nda inşa edilen, Türkiye’nin ilk sinema salonlarından olan Majik Sineması¹⁴ (1914-1920) (Resim 13) Mongeri tarafından seçmeci bir üslup ile tasarlanmıştır.

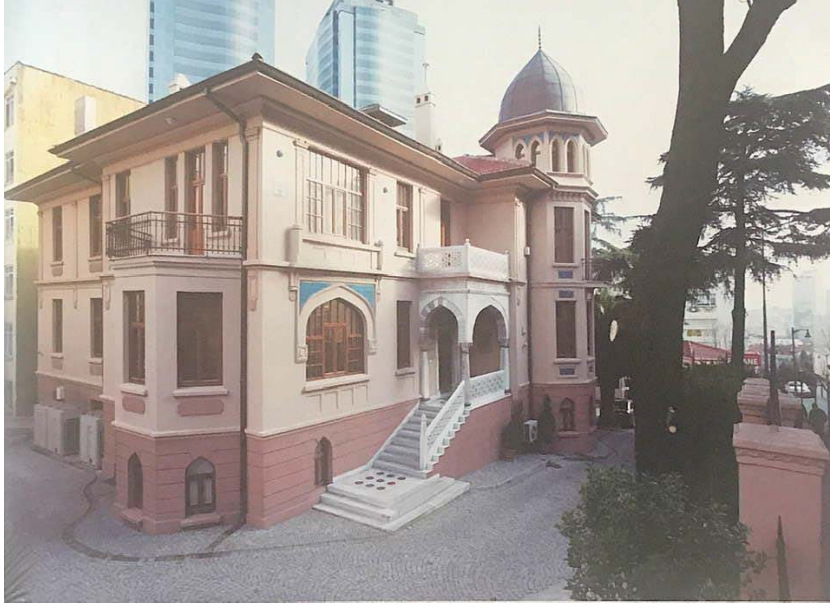

Resim 13: Majik Sineması

Kaynak: web 8

Erken Dönem Cumhuriyet Mimarisi tarihine baktığımızda öncelikli olarak kurumsal yapılara destek verildiği görülmektedir. Sivil mimari örneklerine çok rastlamadığımız bu dönemde Şişli Mongeri Evi (1925) (Resim 14), I. Ulusal Mimarlık Akımının mimari özelliklerinin yansıtıldığı önemli sivil konut projelerinden biri olarak göze çarpmaktadır.

¹⁴ Yıllar içinde ismi değiştirilmiş, sinema olarak hizmet verirken son ismi ‘Venüs Sineması’dır, 1971 yılında devlet tiyatroları tarafından kiralanmış ‘Taksim Sahnesi’ olarak kullanılmış ve 2012 yılında arkasındaki Maksim Gazinosu ile, AVM ve Konut Projesi için yıkılmıştır (Yılmaz, E. T. G. 2013).

Resim 14: Şişli Mongeri Evi

Kaynak: Erten, Ö. İ. 2016:135

Yapı; ön cephesine verilen önem, kullanılmayan kubbe, korkulukların geometrik formlu olması gibi birçok bakımdan I. Ulusal Mimarlık Akımı öğelerini taşıırken, üst kat pencere kenarlarında bulunan gömme sütunların Avrupa Mimarisinden alınmış olmasıyla, Mongeri'nin eklektik tarzını göstermektedir. Erten Ö., İ., (2016:136-137), Mongeri'nin Ankara'da Mimari Üslup ile tasarladığı binalardan önce referans sayılabilecek bir yapı olduğunu belirtir.

1930'lara gelindiğinde dünyada modern mimari, ulusal mimarinin yerini almıştır. I. Dünya Savaşı sonrası, ülkelerin ekonomik kriz ile çalkantılar yaşadığı ve acil konut ihtiyacı duyulan bu dönemde, pahalı mimari elemanlar ve zaman alan inşaat süreci yerine, cam, çelik, beton gibi hem hızlı yapım olanağı sunan hem de ekonomik olan malzemelerin kullanıldığı bu sistemin seçilmesi olağandır.

Tez'in konusu olan Çelik Palas Kaplıcası ve Oteli Mongeri'nin hem Türkiye'de son yapısı olması hem de modern üslupta tasarladığı ilk ve son yapı olması nedeniyle incelenmeye değer bulunmuştur.

3. BURSA ÇELİK PALAS OTELİ

Çelik Palas Otel ve Kaplıcası, Bursa ili, Osmangazi İlçesi, Çekirge Mahallesi, Çekirge Caddesi No:79 adresinde yer almaktadır. 4167 ada 2 parselde yer alan tesis; ‘Atatürk Palas’ (1934), ‘Kaplıca Yapısı’ (1935), ‘Yeni Otel¹⁵’ (1950), 1988 yılında inşaatına başlanan üçüncü otel binasını ve ‘Atatürk Köşkü’nü barındırmaktadır (Resim 15).

Resim 15: Çelik Palas Otel ve Kaplıcası Uydu Görüntüsü

Kaynak: Google Earth, 02.01.2021

Resim 16’da ‘A’ ile işaretlenen yapı, Atatürk’ün Bursa ziyaretlerinde konaklaması için kendisine hediye edilen bugün ise müze işlevi gören ‘Atatürk Evi Müzesi’, ‘B’ ile işaretlenen yapı, Mongeri’nin tasarladığı, günümüzde Atatürk Palas adıyla hizmet veren otel binası, ‘C’ ile işaretlenen yapı aynı mimar tarafından tasarlanan kaplıca yapısı, ‘D’ ile işaretlenen yapı, Mimar Kemalettin’in öğrencisi ve B, C yapılarının müteahhiti Hüsnü Tümer tarafından inşa edilen ‘Yeni Otel’ binasıdır. ‘E’ ile işaretlenmiş olan yapı ise, Bursa yerel gazetelerinde ‘Hayalet Otel’ olarak adlandırılan, 1988 yılında inşasına başlanmış ancak günümüzde hala bitirilememiş yapıdır.

¹⁵ Günümüzde Ana Otel olarak adlandırılmaktadır.

3.1. Tarihçe

Çelik Palas Otelinin yapım kararı 29 Eylül 1925 tarihinde, El-Mahrusa yatıyla Marmara gezisi yapan Mısır Valisi Abbas Hilmi Paşa ve Atatürk arasında geçen bir diyalog sonrası verilmiştir, Vali, Atatürk'e Bursa'da bir kaplıca-otel inşası için şirket kurmak istediğini belirtmiş, Atatürk de bu isteğe destek olmuştur (Çelik Palas. 2002:483). Atatürk'ün de onayı ile 22 Haziran 1928 tarihinde '*Bursa Kaplıcaları Türk Anonim Şirketi*' kurulmuş, şirket Bursa sularının işletme haklarını alarak hizmet sektöründe faaliyet gösterecek yapıların ticari kuruluşlar aracılığı ile işletmeyi planlamıştır (Özdemir, Ş. N., 2018).

Bursa Kaplıcaları Türk Anonim Şirketi çok ortaklı bir şirket olarak kurulmuş¹⁶, Atatürk 1933 yılında şirkete ortak olmuş, ancak hissesini (29.910TL) ve aynı bahçeyi kullanan Atatürk Köşkünü, 2 Şubat 1938 senesinde Bursa Büyük Şehir Belediyesine bağışlamıştır (Özdemir, Ş. N. 2018; Akkılıç, Y. 2002:483).

Otelin kurulacağı alana, 30 Eylül 1925 tarihinde, Atatürk Köşkünden zeytinliklere doğru yürüyüşe çıkan Atatürk'ün, Dönemin Valisi Fatih Bey'in oteli nereye yapacaklarını sorması üzerine, bastonu ile bugün var olduğu yeri işaret edip '*Mesela buraya yapılabilir*' demesi ile karar verilmiştir (Dara, R. 2003:63).

Mongeri, 'Mimar Dergisi'ne (1932:7) yazdığı '*Otel ve Kaplıca Binası*' adlı makalesinde, Türk Anonim Şirketi'nin 1930 senesinde kendisine başvurduğunu, iki otel binası ve bir kaplıca binası projesi hazırlattığını belirtmiştir. 360 derecelik panoramik bir görüntüye sahip Çelik Palas Otelinin inşası için Mongeri'nin aylarca Bursa'da yaşadığı söylenmektedir (Çelik Palas, 2020).

İnşaatın 'İdareyi Fennîyesin' (Belediye/Fen İşleri İdaresi) Mühendis Galip Bey'e, tatbik ve nezareti ise Hüsnü Tümer'e verilmiştir (Mongeri, 1932:7). Ancak bir bina (Atatürk Palas) ve kaplıca binası o yıllarda tamamlanmış, diğer bina ise 1950 senesinde Hüsnü Tümer tarafından tasarlanmıştır.

İnşaat sürecinde adı 'Asri Kaplıca' olarak anılsa da adını 'Çelikli Suyundan' alan yapıya 'Çelik Palas' ismini Atatürk vermiştir (Çinici, D., 2015:57). Çelik Palas'ı önemli kılan bir diğer mesele ise; bulunduğu alanda kaplıca suyunun olmaması ve suyun üç kilometre uzaktaki 'Hüdavendigar Vakfı'ndan taşınmasıdır (Özdemir, N. 2007:36).

¹⁶ Şirket Ortakları: Vali Abbas Hilmi Paşa (100.000), Türkiye İş Bankası (100.000), Türkiye Ticaret ve Sanayi Bankası (100.000), Vakıflar Genel Müdürlüğü (100.000), Türkiye Cumhuriyet Ziraat Bankası (50.000), Bursa İl Özel İdaresi (50.000), Bursa Belediyesi (50.000), Mustafa Kemal Paşa ve Mahmut Celal Bayar'dı (Çelik Palas. 2002:483).

Uludağ'ın eteklerinde, ovaya hâkim bir alana inşa edilen yapı, günümüzde şehrin tam ortasında yer alsa da yapıldığı dönemden 50'li yıllara kadar ulaşımın zor olduğu, yapılaşmanın olmadığı bir alana inşa edilmiştir (Resim 16).

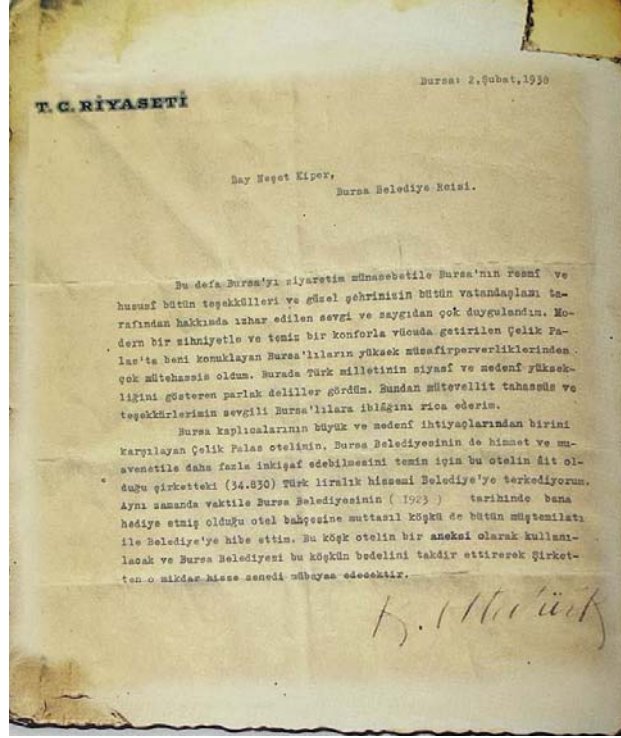
Resim 16: Çelik Palas'tan Çekirge Yoluna Bakış

Kaynak: Levent Özsimiççi Arşivi

Çelik Palas Otel binası 1934, Kaplıca Binası ise 1935 yılında hizmete açılmıştır (Çelik Palas, 2011:658).

Çelik Palas Oteli, Vali İşcan döneminde (1945-1950), yeni bina yapımı ile (Ana Bina) büyütülmüştür. Hüsnü Tümer tarafından çizilen bina, otel işletmesine 173 oda, 349 yatak katmıştır (Çelik Palas 2002:483).

2 Şubat 1938 senesinde Atatürk, Çelik Palas Otel hisseleri ile Atatürk Köşk'ünü Bursa Büyük Şehir Belediyesine bağışlamıştır (Resim 17). Bursa Belediyesi ise 1961 senesinde 'Atatürk Palas', 'Kaplıca Binası' ve 'Ana Bina' yapılarını Emekli Sandığına satmıştır (Çelik Palas, 2002:484). 1 Şubat 1965 yılında, Emekli Sandığı otel işletmesini 'Emek İnşaat A.Ş.'ye vermiş, otelin adı 'Emek İnşaat A.Ş. Çelik Palas Oteli' olarak değiştirilmiştir (Çinici, D. 2015:58-59 aracılığı ile; 50. Yıl Emek İnşaat, t.y.:3,74).

Resim 17: Atatürk'ün Çelik Palas Oteli ve Atatürk Köşk'ünü Bağışlama Yazısı

Kaynak: Özdemir, N. 2007:127

Emekli Sandığı 1988 yılında ek bina inşaatına başlamıştır (Hayalet Bina), mimarlığını Zafer Yüksel Koçak'ın yaptığı bina günümüzde hala âtil halde durmaktadır (Çelik Palas, 2002:484).

Emek İnşaat 2002 yılında 'Emek İnşaat A.Ş. Çelik Palas Oteli'nin işletme haklarını Swisotel'e devretmiştir (Emek Otelleri İçin İmzalar Atılıyor, 2002:6). 2004 yılında Emekli Sandığı, sahip olduğu yedi otelden Çelik Palas'ta dahil altı otelin satışı için Özelleştirme İdaresine başvurmuştur (Emek Otellerinde Önce Sözleşme Değişimi Yapılacak:2004). 2005 yılında bulunan çözüm¹⁷ ile Çelik Palas Oteli'nin işletmesini Emek İnşaat geri almıştır. 23.06.2006 Milliyet Gazetesi haberine göre; Emekli Sandığı'nın Çelik Palas için açtığı ihaleyi Toray İnşaat (31 milyon 600 Bin dolar) kazanmış (Bursa Çelik Palas Torunlar'ın oldu, 2006:9), ancak; 25 Mayıs 2007'de Milliyet Gazetesinde çıkan habere göre ihale yeterli katılım olmadığı gerekçesi ile iptal edilmiştir (Bursa Çelik Palas Yeniden Satışta, 2007:13). 2007 yılında tekrar yapılan özelleştirme ihalesi ile, Kırcaal Şirketler Topluluğu bünyesinde yer alan MSN Yapı ihaleyi 38,9 milyon dolar vererek kazanmıştır (Çelik Palas'a En Yüksek Teklif MSN Yapı'dan, 38,9 milyon \$, 2007:6).

¹⁷ Otelin yeni sahipleri, önceki işletme sözleşmesine sadık kalacak.

MSN İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Kırcal ile yapılan görüşmede Şubat 2009'da yenileme çalışmalarını başlattıklarını ve oteli Mayıs 2011'de hizmete açtıklarını belirtmiştir.

3.2. Kurumsal Kimlik (Misyon ve Vizyon)

Atatürk'ün talimatı ile yapılan Çelik Palas Otel ve Kaplıcası; Türkiye'nin ilk 5 yıldızlı kaplıca oteli, ilk asansörlü ve kaloriferli yapısı olması nedeniyle önemlidir. Açıldığı dönem büyük yankı uyandıran otel Bursa'nın simgelerinden biri haline gelmiştir. Musa Ataş¹⁸, Tarih ve Tabiat Şehri Bursa adlı kitabında, Çelik Palas Otel'i'nin, Türkiye'nin en güzel ve konforlu oteli olduğunu, asansörlü, kaloriferli, restoranlı, banyolardaki suların Çelikli suyundan geldiğini ve yaz kış orkestrasının bulunduğunu yazmıştır (1948:61).

Dünyanın her yerinden misafir ağırlayan otele kurulduğu günden bugüne birçok devlet adamı ve ünlü sima konuk olmuştur. Otelin girişinde bulunan tabloda ağırlanan ünlü insanların listesi bulunmaktadır (Resim 18) ve odalar, ünlü konukların isimlerini almıştır.

Resim 18: Konuklar Listesi

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

¹⁸ Gazeteci, Yazar. 1901 yılında Dağıstan'da doğan Ataş, Bursa'ya yerleşmiş, bir dönem öğretmenlik yapmış, Ant ve Hakimiyet Gazetelerinde yazmış, Bursa Gazeteciler Cemiyetini kurmuştur. (bursa.com/wiki/Musa_Atas)

3.2.1. Genel olarak mekânlar ve tasarım özellikleri

Teze konu olan Çelik Palas oteli; ‘Atatürk Palas’ (1934- Mongeri), ‘Kaplıca Binası’ (1935- Mongeri), ‘Ana Bina’ (1950- Hüsnü Tümer) ve ‘Konferans Binası’ nı kapsamaktadır. Oldukça geniş bir araziye yayılan yapıya 1988 yılında inşaatına başlanan ancak (Resim 19) bitirilemeyen bina ile ‘Atatürk Köşkü’ de (1895) dahildir. Tezin bu bölümünde 1935 ve 1950 yıllarında yapılan binalar incelenecek, yapılan eklemelere ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

Resim 19: Hayalet Bina

Kaynak: web 9

3.2.1.1. Atatürk Palas

Atatürk Palas, L tipi plan yapısına sahip olup, binaya giriş iki uzun ucun birleştiği yerden ve iç avludan sağlanmaktadır (Resim 20). Yapı; bodrum, zemin, birinci, ikinci ve çatı olmak üzere toplam beş kattan oluşmaktadır.

Mongeri (1932:9), betonarme iskelete sahip yapının, bodrum kat harici duvarların taş bölmelerin tuğla, zeminin mozaik çini, ıslak hacim, mutfak ve duşların fayans kaplı; giriş katta, duvarların tuğla üstü sıva; tüm kat zemininde mozaik çini ve linoleum kullanıldığını, duvar lambrikerin Edelputz ve çatının ahşap ve yerli makine kiremiti ile örtülü olduğunu belirtmiştir.

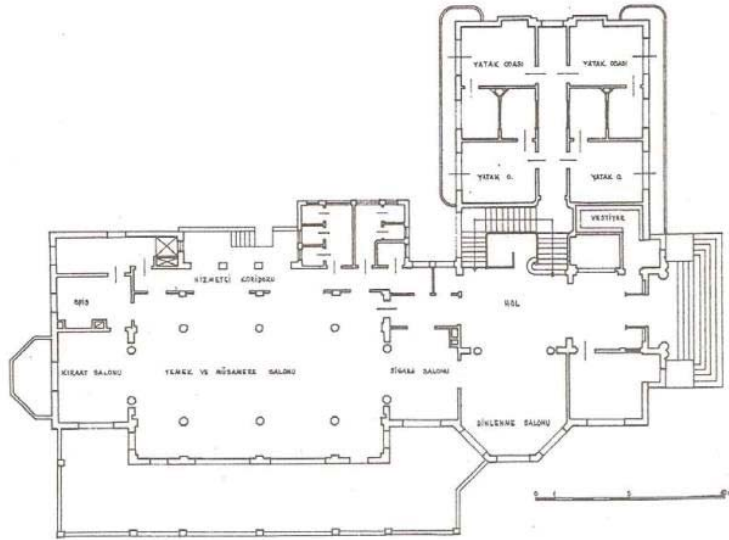
Mongeri, 'Otel ve Kaplıca Binası- Bursa' adlı yazısında bodrum katında; mutfak, bulaşıkxhane, kalorifer, çamaşır ve ütü odaları ile hizmetli odalarının bulunduğunu ifade etmiştir (1932:8), bodrum katın orijinal planlarına ulaşamamaktadır.

Resim 20: Atatürk Palas Giriş

Kaynak: Mongeri, 1932:7

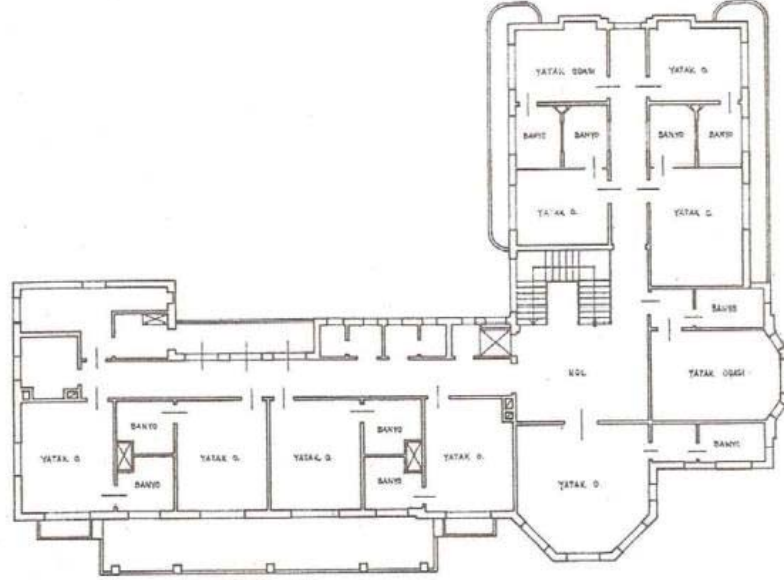
Giriş kat (Şekil 10); yönetim odası, vestiyer/karşılama, bekleme alanı, dinlenme alanları ve restoran/toplantı alanı olarak kullanılan genişçe bir mekâna sahiptir. Otel müşterilerinin kullanımında olan merdiven ve asansör vestiyer alanını geçtikten sonra sağda karşımıza çıkmaktadır. Uzun kenarın sağ üst aksı çalışanlara ayrılmıştır ve bu plan şeması diğer katlarda da tekrar etmektedir. Kısa kenarda ise dört adet banyolu oda bulunmaktadır.

Şekil 10: Atatürk Palas Giriş Kat Planı

Kaynak: Aslanoğlu, İ. 2010:277

Birinci ve ikinci kat plan şemaları aynıdır (Şekil 11), bu katlar yatak odalarına ayrılmıştır, her katta toplam on ıslak hacimli oda bulunmaktadır, odaların büyüklükleri farklılık göstermektedir. Odalarda bulunan balkon boyutları farklılık göstermekle birlikte, Mongeri Art-Deco üslubu metal ayırıcılar kullanılmıştır. Giriş katta hizmetliler için oluşturulmuş olan koridor, iki katta da devam etmektedir.

Şekil 11: Atatürk Palas Birinci, İkinci Kat Planı

Kaynak: Aslanoğlu, İ. 2010:277

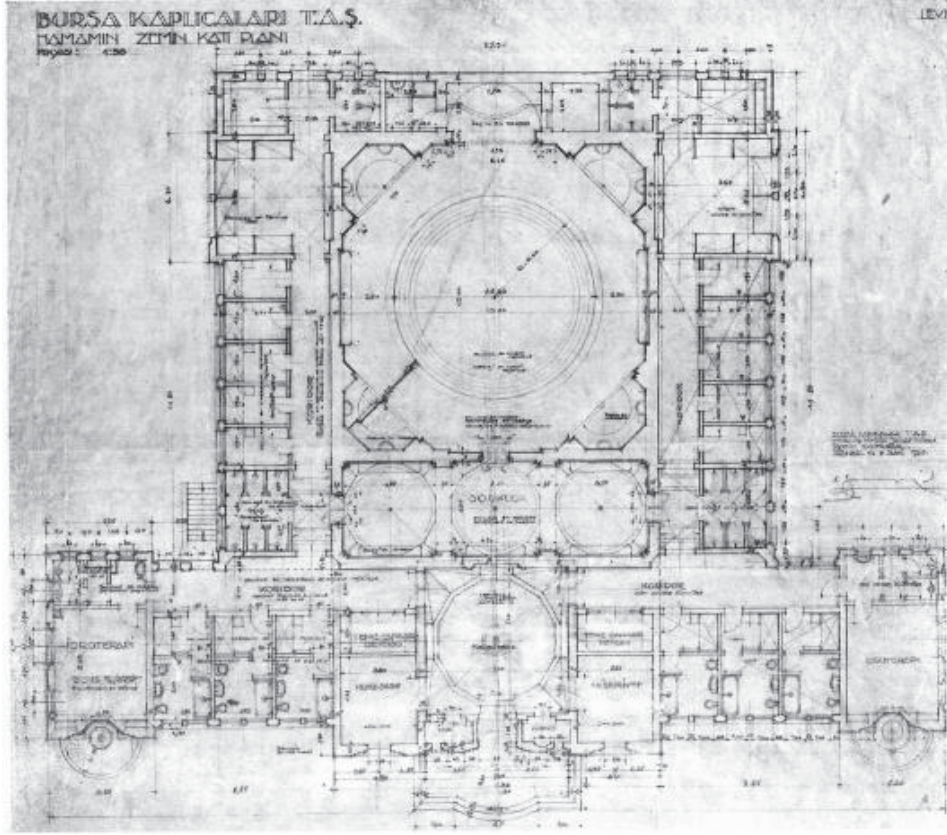
Çatı katının orijinal çizimlerine ulaşamamıştır. Servis koridoru diğer kat planlarındaki gibi tekrar etmektedir. Mongeri'nin yazdığı, '*Otel ve Kaplıca Binası- Bursa*' (1932:7,8) adlı yazısında belirttiği altı adet banyosuz odanın bu katta konumlandırıldığı düşünülmektedir.

3.2.1.2. Kaplıca Yapısı

Kaplıca binası, yarım bodrum¹⁹ ve giriş olmak üzere iki katlı tasarlanmıştır. Mongeri (1932:9); kaplıca binası temelinin kısmen betonarme kısmen de taş ve beton, zemin kat duvarlarının tuğla, tavan ve kubbelerin betonarme, sıcaklık bölümündeki çapı 15 metre olan kubbenin sekiz betonarme direk üzerine oturtulduğunu yazmıştır. Kubbeleri kurşun kaplı olan yapının zemin ve duvarları (yerden 1,80 metre boyda) mermerdir. (Mongeri, 1932:9).

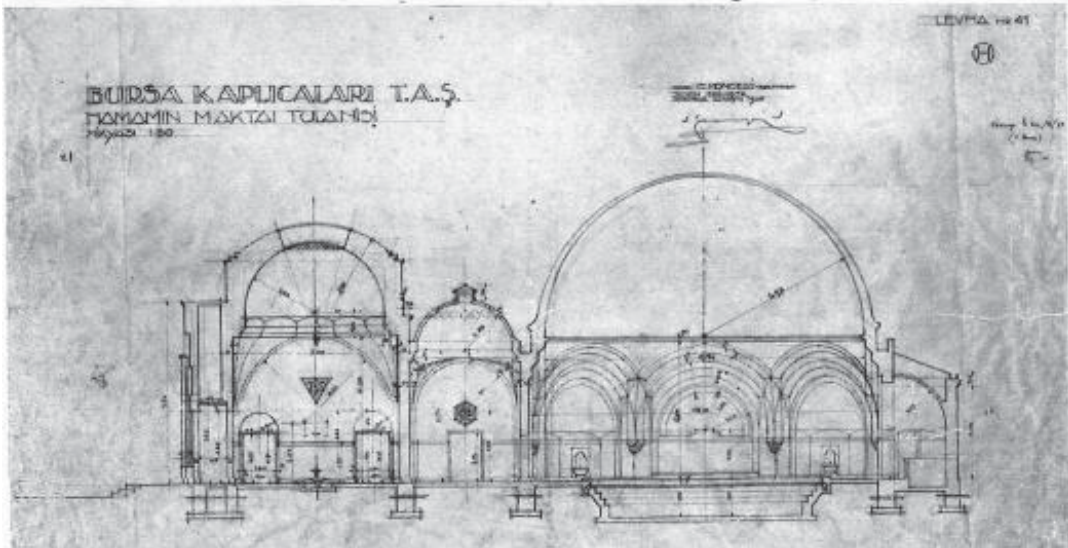
¹⁹ Bodrum katın orijinal planlarına ulaşamamıştır.

Kaplıca binası planı (Şekil 12), kesit (Şekil 13) çizimlerine bakıldığında, Atatürk Palas ile bağlantı koridoru olmadığı, binaya girişin iç avludan sağlandığı görülmektedir.

Şekil 12: Kaplıca Binası Kat Çizimi

Kaynak: Mongeri, 1932:10

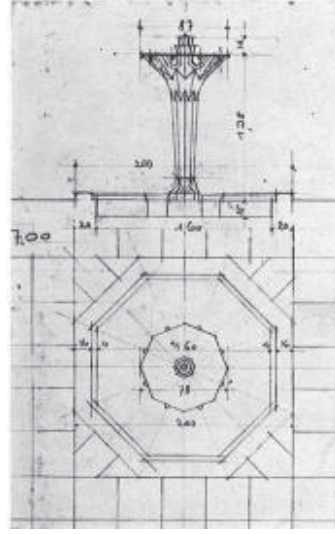

Şekil 13: Kaplıca Binası Kesit

Kaynak: Mongeri, 1932:10

Kaplıca binasında soyunmalık, soğukluk ve sıcaklık mekânlarının geleneksel hamam planını yansıttığı görülmektedir. Avlu girişinde kubbeli, ortasında küçük bir havuz (Şekil

14) bulunan kare alan yer almaktadır. Soğukluk bölümü üç kubbeli yapısı ile, T plan tipli binanın dar dikdörtgen alanının ortasında konumlandırılmıştır. Buradan da büyük kubbeli sıcaklık bölümüne geçiş yapılır. Sıcaklık bölümü yapının en özel alanı olmakla birlikte, çapı on metre olan havuzu, yerden 13 metre yükseklikte ve 15 metre çapında özel kubbesi, kubbede yaratılan pencere açıklıkları ile mekâna ayrı bir hava katmaktadır. Soğukluk bölümünün sol ve sağ kollarında hidroterapi odaları yer almaktadır. Sıcak ve soğuk su tesisatı galvanize borularla yapılmış, tecriti ise *'jütten mamul organ ve hususî ondüle kâğıtla sarılarak'* sağlanmıştır (Mongeri, 1932:9).

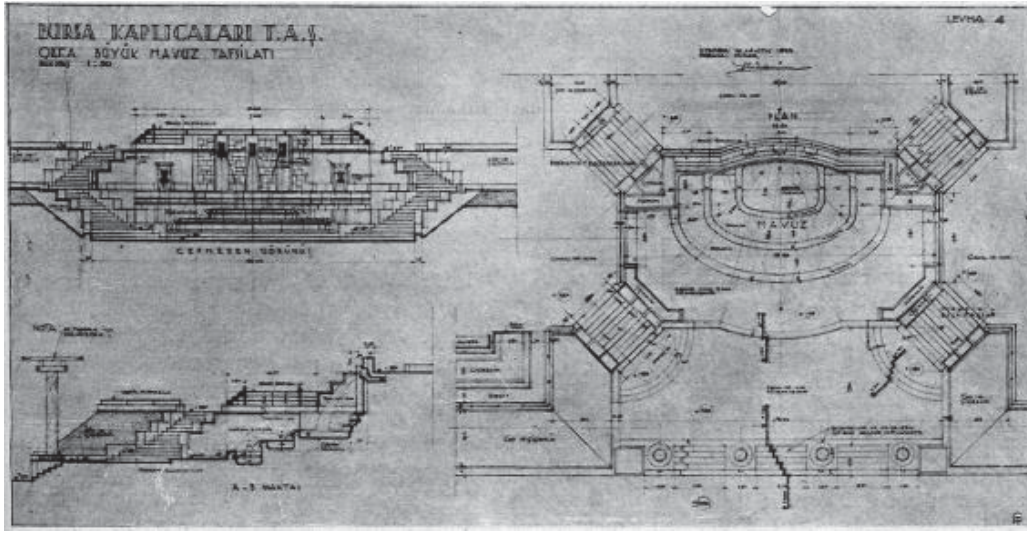
Şekil 14: Kaplıca Giriş Süs Havuzu

Kaynak: Mongeri 1932:8

3.2.1.3. Bahçe Düzenlemesi

Mongeri'nin (1932:16) Mimar Hüsnü imzalı paylaştığı vaziyet planı (Şekil 15) ile, Mimar Tümer'in (1933:293) paylaştığı plan (Şekil 16) arasında farklılıklar gözlenmektedir.

Avlunun ortasında bulunan havuz çiziminde de (Şekil 17), havuz planına sadık kalınsa da tefrişte ve düzenlemede farklılıklar gözlenmektedir.

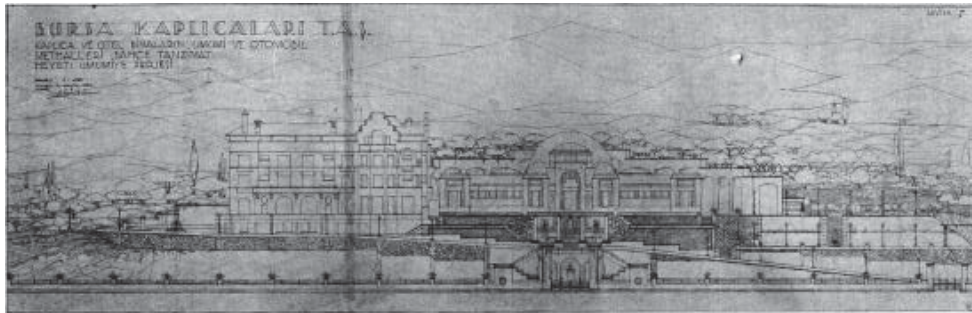

Şekil 17: Bahçe Havuz Projesi

Kaynak: Mimar Hüsni, 1933:293

Atatürk Palas'ın üstünde bulunan alan, iki projede otopark için ayrılmış, araba yolunda bir farklılık görülmemekle birlikte, formun aynı kaldığı bahçe düzenlemesinde (Ana Bina sol bahçe) değişime gidilmiş olduğu görülmüştür.

Otel ve Kaplıca yapısına giriş (Şekil 18), araba ile Çekirge Caddesinden otele doğru sağ eğim verilerek, yaya olarak ise Çekirge Caddesinin simetrisinden sağlanmıştır. Hüsni Tümer yaya girişini; kolaylık ve estetiği düşünerek tasarladığını, cadde üzerinden sağlanan yaya girişini ziyaretçileri yormadan, oyalayarak götüren mozaik merdivenler tasarladığını belirtmiştir (1933:292).

Şekil 18: Çekirge Caddesinden Görünüş

Kaynak: Mimar Hüsni, 1933:292

Bahçe tasarımında 'zengin', 'lüks' ve 'konforlu' bir program izlediğini belirten Mimar Hüsni (1932:292) cadde üzerinden iç avluya girerken tasarladığı pergolada dört

taşıyıcı kullanmış, aynı kotta yarattığı üç nişten ortada konumlandığına Atatürk'ün büstünü yerleştirmiştir.

3.2.1.4. Yeni Otel/ Ana Bina

1950 yılında hizmete açılan bugün 'Ana Bina' olarak adlandırılan Hüsni Tümer'in mimarlığını yaptığı, otel bloğunun orijinal çizimlerine ulaşamamıştır ancak 'Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'na yapılan başvuru ile arşivlerde binanın 1984 yılına ait çizimlerine erişim sağlanmıştır. Hüsni Tümer imzalı 'Yeni Otel' yapısının yapıldığı dönemde 'L plan tipli' olduğu, 1984 yılına ait Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivinde bulunan 'Çelik Palas Otelİ İlave Blok' çizimleri ile eklenen blok ile formun 'U plan tipine' geçtiği gözlenmiştir.

Musa Ataş'ın (1948:62) yazdığı; 'Tarih ve Tabiat Şehri Bursa' adlı kitabında bu yapı için; otelin çok ilgi gördüğü ve bu yüzden yeni otel inşaatına başlandığını, bu yeni yapının; bodrum, giriş, bar pastane ve servis odaları katı, lokanta, mutfak, mütalaa, sigara oyun salonları katı, üç kat da otel kısmı bulunmak üzere altı katlı bir bina olacağından bahsetmiştir. Yemek salonunun 300 kişilik olacağını belirten Ataş, odaların; 66 banyolu ve iki yataklı, 24 banyolu tek yataklı, 24 duşlu çift yataklı, 12 duşlu tek yataklı, 3 banyosuz tek yataklı olacak şekilde 134 odalı, 129 yataklı olduğunu belirtmiştir (1948:62). Bu bilgiler ışığında ve 1950'li yıllara ait olduğu düşünülen kartpostal ile (Resim 22), yapının bugün, 173 oda, 359 yatak kapasiteye sahip olmasının 1984 yılında eklenen ek blok ile ulaştığı tahmin edilmektedir.

Resim 21: 1950 Yeni Çelik Palas Otelİ

Kaynak: Kosifoğlu, M. H. 2000:81

3.2.1.5. Atatürk Köşkü Müzesi

19. yy. yapısı olduğu düşünölen, Albay Mehmet Bey'e ait köşk (Resim 22), Atatürk'ün Bursa'ya ikinci gelişinde, Hasan Sami Bey'in (dönemin belediye başkanı) yönetiminde belediye tarafından satın alınarak Atatürk'e hediye edilmiştir (Akkılıç, Y. 1988:21).

Çelik Palas Oteli ile aynı bahçeyi kullanan, Atatürk'ün Çelik Palas'ın nerede olacağına dair yaptığı yürüyüşün başlangıç noktası olan bu yapı 1938 yılında Atatürk'ün Çelik Palas Oteli ve Kaplıcası ile Atatürk Köşkü hisselerini de Bursa Belediyesine bağışlamıştır. 1940 yılında Bursa Belediyesince 3710 sayılı istimlak kanununun 16. maddesi gereği 5000 TL bedel ile yapı Kültür Bakanlığına devredilmiştir (Özdemir, N. 2007:128). 1973 yılında ziyarete açılan yapı günümüzde hala müze işlevini sürdürmektedir.

Resim 22: Atatürk Köşkü

Kaynak: Özdemir, N. 2000:130 aracılığı ile; Şehir Kütüphanesi Koleksiyonu

Atatürk'ün dördüncü Bursa ziyaretinde (28 Eylül 1925), şapka devrimi ile ilgili yaptığı önemli konuşma (Resim 23) bu köşkün bahçesinde olmuştur ve Bursalılar bu konuşmayı şapkaları ile dinlemişlerdir.

Resim 23: Atatürk'ün Şapka Devrimi ile İlgili Konuşması

Kaynak: Atatürk ve Bursa, 2002:153

3.2.2. İç mekân tefriş ve dekorasyonu

Yapıların orijinal tefriş çizimlerine ulaşamamıştır. Çelik Palas Oteli ve Kaplıcasında çekilen; ‘3 Kızın Hikayesi’ (1959), ‘Zorlu Damat’ (1962) ve ‘Kezban’ (1968) filmleri izlenmiş, eski dönem reklamlar, dergiler, kartpostallar ve fotoğraflar taranarak bu bölüm ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

3.2.2.1. Atatürk Palas

Çelik Palas Oteli sadece mimari yönüyle değil, iç mimari düzenleme, seçilen malzeme ve mobilyaları ile de dönemin modern yüzünü karşımıza çıkarmaktadır. Mümin Ceyhan Bursa Kültür Kaynakları Araştırma Merkezi arşivlerinden edinilen, Almanca basılan ‘Çelik Palas Otel- Kaplıca’ kitapçığında (n.d.:8) odaların son konfor ile döşendiği belirtilmiştir.

Zemin kat duvarlarının tutkallı boya, tüm kat duvar lambrilerinin Edelputz, tüm kat zeminlerinin kısmen mozaik çini kısmen linoleum, çatının ise; ahşap ve yerli makine kiremiti olduğu bilinmektedir (Mongeri, 1932:9). 1860 yılında icat edilen linoleumun o tarihlerde bir konaklama yapısında kullanılmış olması, Mongeri’nin son moda ve modern ürünler tercih ettiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Atatürk Palas’ın en göze çarpan özelliği, Mongeri’nin ‘Yemek ve Müsamere Salonu’nda uyguladığı kolonlardır (Resim 24). Bu yuvarlak mantar tipli kolonlar Frank Lloyd Wright’ın (1936-1939) Johnson Wax Binasında uyguladığı kolon tipiyle (Resim 25) benzerlik göstermektedir.

Resim 24: Çelik Palas Yemek ve Müsamere Salonu Kolon Tipi

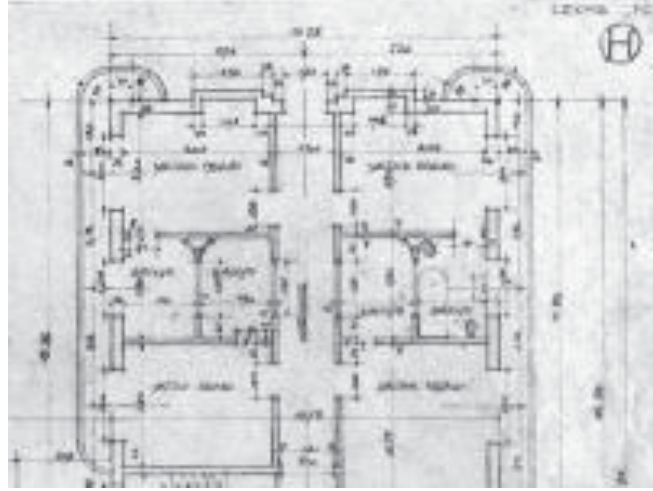
Kaynak: Mongeri, 1932:13

Resim 25: Johnson Wax Binası Kolon Tipi

Kaynak: web 10

Mongeri'nin plan şemasında göze çarpan bir diğer özellik ise ıslak hacimlerin yerleştirilmesidir (Şekil 19). Köşelere yerleştirilen odaların ortası ıslak hacim için ayrılmış, giriş planlamasıyla her odaya özel ve geniş ıslak hacim alanları sağlanmıştır.

Şekil 19: Islak Hacim Düzenlemesi

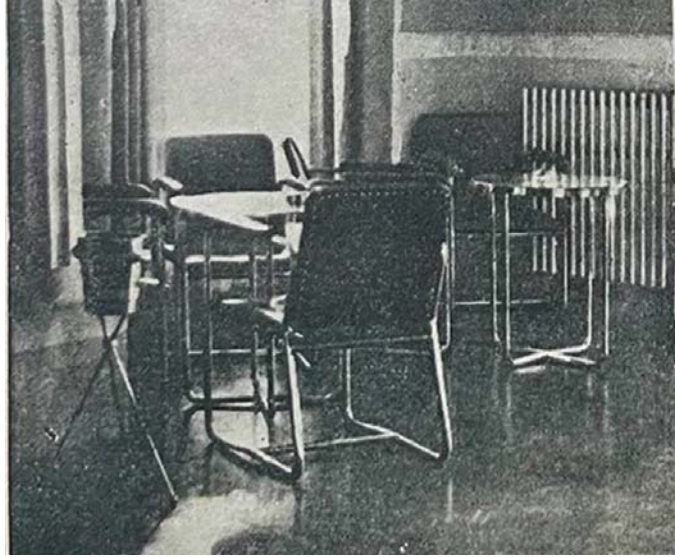
Kaynak: Mongeri, 1932:9

Atatürk Palas'ın iç mekân düzenleme, mobilya tefrişi ile ilgili yapılan araştırmada renkli fotoğraflara erişim sağlanamamış, siyah beyaz fotoğraflar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Otel yapısında bulunan ortak alanların tasarım, tefriş ve mobilya seçimleri hakkında, yayın yılına ulaşamadığımız²⁰, Almanca basılan 'Çelik Palas Otel- Kaplıca'

²⁰ Kitapçığın; paylaşılan fotoğraflarda 'Ana Bina' olarak adlandırılan Hüsnü Tümer yapısına rastlanmadığı için; 1935-1945 yılları arasında yayınlandığı düşünülmektedir. Atatürk'ün de Çelik Palas'ta bulunduğu bir fotoğrafa rastlanan kitapçıkta değerlendirme bu fotoğrafın daha sonra da kitapçığa eklenmiş olabileceği yönünde olduğu için sene kısıtlamasına gidilmemiştir.

kitapçığında yer verilen ‘oyun odası’, ‘otel salonu’, ‘yemek odası’ ve ‘bar’ fotoğrafları üzerinden mekân çözümlenmeleri ve bahsedilen açıklamalar yapılmıştır.

Oyun odasında (Kıraat Salonu) (Resim 26) sandalye seçimine baktığımızda, hiçbir yapının gizlenmediği, yaylanma ve hafifliğin ön planda tutulduğu ve strüktürün görüldüğü ‘Bauhaus Stili’ bir tasarım göze çarpmaktadır. Sandalye tasarımı, 1930 Walter Gropius’un Paris’te düzenlenen ‘Deutsche Werkbund Exhibition’ da ‘Communal Room, Living in a High Rise’ (Resim 27) adıyla sergilediği tasarıma benzerlik göstermektedir. Göze çarpan kahve sehпасı ise Ludwig Mies Van Der Rohe’nin 1927’de Stuttgart ‘Weissenhof Exhibition’ da sergilediği kahve sehпасına (Resim 28) benzerlik göstermektedir. Zeminin linoleum kaplı olduğu görülen alanda duvar lambri ile bölünmüş ve iki farklı renkte boyanmıştır.

Resim 26: Çelik Palas Otel Oyun Salonu

Kaynak: Çelik Palas Otel- Kaplıca, '1935-1945':9

Resim 27: Communal Room, Living in a High Rise

Kaynak: Toth, E. 2018:62

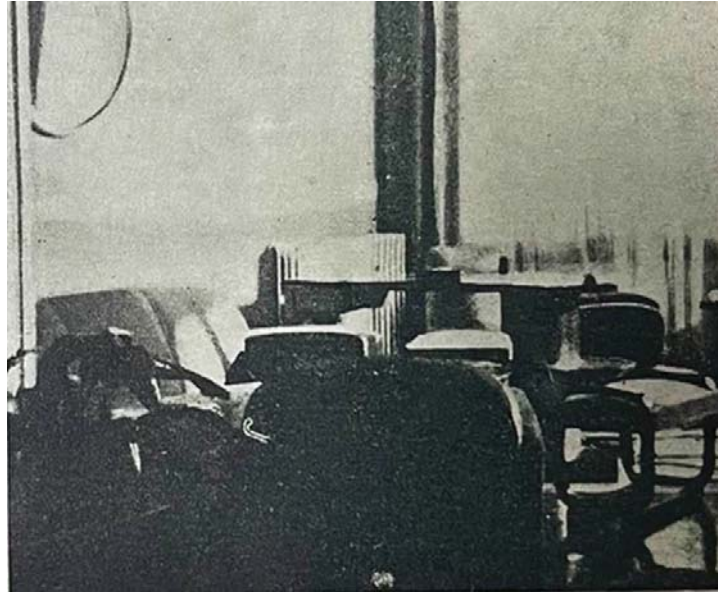

Resim 28: Mies Van Der Rohe Tasarımı

Kaynak: Brunhammer, Y. 1983:11

Kitapçıkta ‘Otel Salonu’ olarak adlandırılan odanın (Resim 29), yapısı gereği²¹ Mongeri’nin orijinal çizimindeki ‘İstirahat Salonu’ olduğu düşünülmektedir.

İstirahat salonu (otel salonu) tasarımına baktığımızda mobilyada seçilen sade dil göze çarpmaktadır. Duvarda kullanılan aynanın sade ve yuvarlak olması ile her iki odadaki sandalye ayaklarının yuvarlanıp devam etmesi dönemin modern Bauhaus mobilya stilini yansıtmaktadır. Fotoğraftan anlaşıldığı kadarıyla zemin linoleum kaplıdır ve duvarlarda lambri uygulaması görülmemektedir.

Resim 29: İstirahat Salonu

Kaynak: Çelik Palas Otel- Kaplıca '1935-1945 arası:9

²¹ Resimde pencere açıklığının bulunduğu duvar yamuk ilerlemekte ve girişte pencere açıklığı ile duvarın bu şekilde yer aldığı başka bir alana rastlanmadığı için bu şekilde düşünülmüştür.

Yemek odası fotoğrafı (Resim 30) incelendiğinde, ahşap mobilya ve sade bir dil tercih edildiği görülmektedir. Zeminin linoleum olduğu, duvarlarda lambri uygulaması görülmediği ve duvarların tek renk olduğu gözlenmektedir.

Resim 30: Yemek Odası

Kaynak: Çelik Palas Otel- Kaplıca '1935-1945'arası: 10

Ahşabın büküldüğü, yatay çizgilerin güçlü bir kurguya sahip olduğu ve süslemenin bulunmadığı, dönemin çağdaş malzemeleri olan metal, deri ve ahşabın birlikte kullanıldığı bar ve bar taburesi ile bar tasarımı (Resim 31) dönemin 'Streamline' tarzını yansıtmaktadır.

Resim 31: Çelik Palas Bar

Kaynak: Çelik Palas Otel-Kaplıca '1935-45'arası': 10

Yatak odaları incelendiğinde, ortak alanlarda kullanılan çağdaş dilin değiştiğini görmekteyiz. Yatak odası, oturma alanında (Resim 32) ahşap ve kumaş kaplı koltukların olduğu, süslemeden kaçılıp klasik ve sade bir Art Deco dili yaratıldığı gözlenmektedir.

Bruno Paul'un 1928'de New York da düzenlenen '1928 International Exhibition of Art in Industry at Macy's' de sergilediği 'Room for a Gentleman' (Resim 33) salon ile benzerliği dikkat çekmektedir (Benton, C., Benton, T., Wood, G. 2003:180).

Resim 32: Yatak Odası Salonu

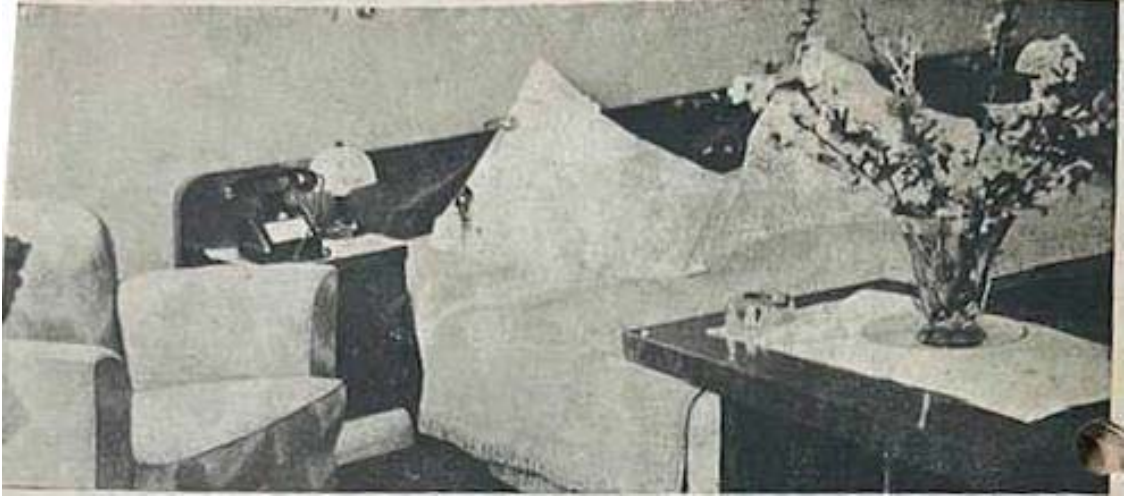
Kaynak: elik Palas Otel-Kaplıca '1935-45 arası':10

Resim 33: Bruno Paul'un 'Room for a Gentleman' adlı alışması

Kaynak: Benton, C., Benton, T., Wood, G., 2003:180

Mongeri'nin yatak odası tasarımlarında farklılıklar görülmektedir. Bir yatak odasında (Resim 34) deri yatak başlığı, Bauhaus stili kahve sehpaşı, Art Deco koltuk ve Bauhaus stili aydınlatma elemanı (Resim 35) gibi modern malzemeler seçilirken; bir diğer oda tasarımında (Resim 36) ahşabın yoğunluklu olarak kullanıldığı gözlenmektedir.

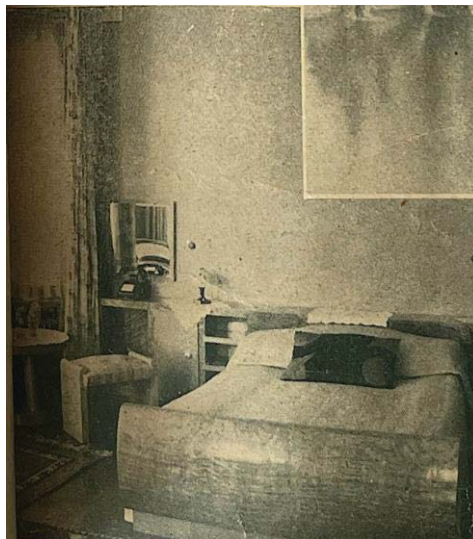
Resim 34: Yatak Odası

Kaynak: Çelik Palas Otel- Kaplıca '1935-45 arası':13

Resim 35: Bauhaus Stili Aydınlatma

Kaynak: Bauhaus-chronik, 1926:6

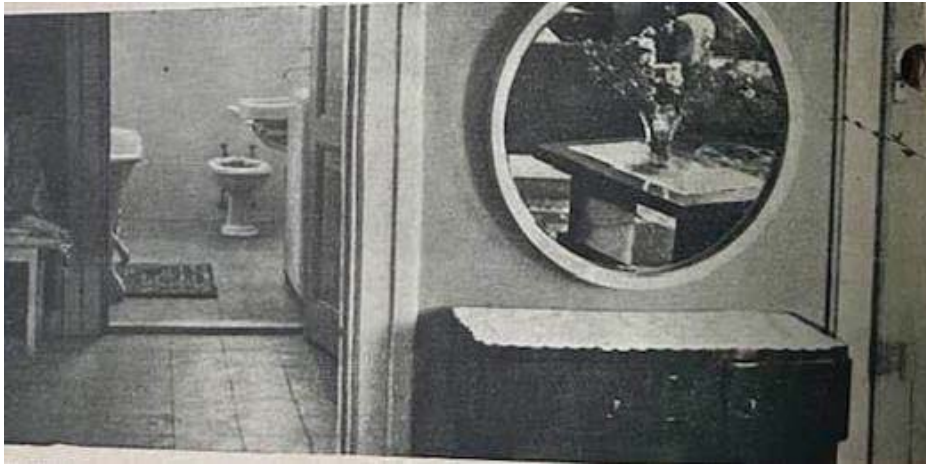

Resim 36: Yatak Odası Tasarımı

Kaynak: Turing ve Otomobil Kulübü, 1938:23

Ahşabın yoğunluklu kullanıldığı odada (Resim 36) dikkat çeken özellik kullanılan ahşabın bükülmüş olması ve dekoratif olarak kullanılan dantellerdir. Ahşabın yoğun olarak kullanılması, taburede seçilen geometrik desenli kumaş ve yerde göze çarpan halı ile bu odanın tasarımında ‘Arts and Crafts’ esintileri olduğu söylenebilir.

Islak hacim alanına baktığımızda (Resim 37) zeminin fayans kaplı olduğunu görülmektedir. Lavabo, klozet ve küvet için seramik malzeme seçilmiştir. Alafranga tuvaletin Luther F. Erwin tarafından 1917 yılında, hidrolik kurutuculu ve bideli tuvaletin ise ‘Giovanni Battista Menghi’ adlı İtalyan tarafından 1932 yılında tasarlandığı düşünüldüğünde (Horan, J. L., 1997:112-113) ıslak hacim için seçilen donatıların dönem için ileri teknolojik ve modern olduğu söylenebilir.

Resim 37: Konaklama Odası Islak Hacim

Kaynak: Turing ve Otomobil Kulübü: 1938:23

Erişilen resimler ile yapılan inceleme sonucu, Mongeri’nin iç mekân dekorasyonu ve mobilya seçiminde eklektik bir tarz ortaya koyduğu görülmektedir. Ortak kullanım alanlarında genellikle Bauhaus, Streamline gibi dönemin modern tasarım özellikleri göze çarparken, bireysel kullanım için yaratılan yatak odalarında farklı tasarım stilleri denendiği gözlemlenmiştir. Bir yatak odasında Bauhaus stili ile Art Deco özellikleri göze çarparken, diğer yatak odasında klasik bir dil tercih edilmiş ve ‘Arts and Crafts’ tasarım diline sahip mobilyalar, geometrik desenli kumaşlar ile Türk kültürünü yansıtan danteller ile dekorasyonun tamamlandığı görülmüştür. Islak hacimde ise yeni donatıların kullanıldığı gözlemlenmiştir.

3.2.2.2. Kaplıca Yapısı

Geleneksel hamam planına sahip, 1935 yılında kullanıma açılan kaplıca yapısı mermer zemin ve kurşun kubbelidir. Yapı, müdüriyet, muhasebe odaları, 6 alafranga banyo, 2 hidroterapi odası, 12 duş mahali, 10 soyunma odası, 2 umumi soyunma mahali (kubbeli), 10 metre çapında havuz, 8 kurna, 2 mermer bank ve 5 mermer banklı soğukluk alanlarından oluşmaktadır (Mongeri, 1932:8).

Kaplıca yapısının iç mekân düzenleme, mobilya tefrişi ile ilgili yapılan araştırmada renkli fotoğraflara erişim sağlanamamış, siyah beyaz fotoğraflar üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

Kaplıca yapısına giriş avlu kapısından sağlanmaktadır, burada ortasında küçük bir süs havuzunun bulunduğu üstü kubbeli kare alan bulunmaktadır. Havuzun eski fotoğraflarına ulaşılamamıştır ancak, alanın zemininin mermer kaplı olduğu ve süs havuzunun da mermer olduğu bilinmektedir.

Avlu T plan tipli yapının dar dikdörtgen alanının ortasında bulunmaktadır, avlunun sol tarafı sırası ile; muhasebe ve temiz çamaşır deposu, 3 adet banyo ve duşun dahil olduğu ıslak hacim mekânı ve hidroterapi odasını, sağ tarafı sırası ile; müdüriyet ve temiz çamaşır deposu, 3 adet banyo ve duşun dahil olduğu ıslak hacim mekânı ve hidroterapi odasını içermektedir.

Süs havuzunun bulunduğu avlunun ardından T plan tipli yapının kare bölümüne girilmekte ve buradan üstü üç kubbe ile örtülmüş soğukluk bölümüne geçilmektedir, bu alanda (Resim 38²²) zemin mermer kaplı, duvarlar 1,80 metre mermer kaplıdır ve 5 adet mermer bank bulunmaktadır. Soğukluk bölümünde yer alan üç kubbe de kare fil gözleri açıklıkları bulunmakta ve böylece güneş ışığının mekâna girişi sağlanmaktadır.

²² Fotoğrafın soğukluk bölümüne ait olduğunu düşünme nedeni, görüntüde bulunan iki kubbedir. Tek mekânda birden fazla kubbe bulunan tek alan 'Soğukluk' bölümüdür.

Resim 38: Çelik Palas Kaplıcası Soğukluk Bölümü

Kaynak: Mongeri, 1932:12

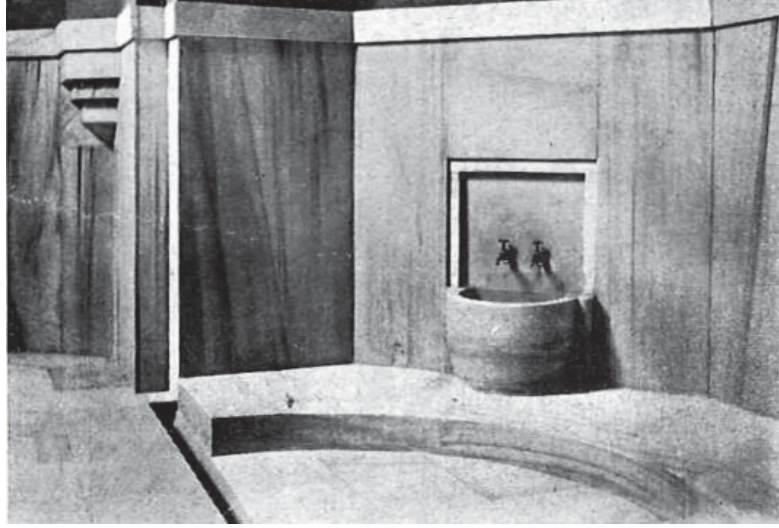
Soğukluk bölümü, yapının en büyük mekânı olan sıcaklık bölümüne açılır. Sıcaklık bölümü kare plan tipine sahip olmakla birlikte, ortasında 10 metre çapında bir havuzu (Resim 39) vardır ve bu havuz 15 metre çapında kurşun kaplı kubbe ile örtülüdür. Sıcaklık bölümünün kubbesi de soğukluk bölümü gibi kare fil gözlerine sahiptir ve bu açıklıklar vitray cam kaplıdır. Çelik Palas Otel ve Kaplıcasında kullanılan su ‘Çelik Minerali’ içermektedir ve havuzun suyu boşaltıldığında mermerde kırmızı ve siyah renkler görülmektedir. Havuzda oluşan kırmızı rengin sebebi suda bulunan magnezyum, siyah tortu ise demir çelik mineral kalıntısıdır (Mustafa Kırçal ile kişisel görüşme (EK 3)).

Resim 39: Çelik Palas Kaplıcası Havuzu

Kaynak: 1934 Basınyayın Albümü

Sıcaklık bölümünün köşelerinde nişler içinde ikişerli olmak üzere toplam 8 kurna (Resim 40) bulunmaktadır. Soğukluk bölümünden havuza açılan kapının tam karşısındaki duvar geriye çekilerek niş oluşturulmuş ve buraya yarım daire, kemer tipli vitraylı bir pencere (Resim 41) yerleştirilmiştir. Termal suyun aktığı 'Aslanağzı' pencerenin altında konumlandırılmıştır.

Resim 40: Çelik Palas Kaplıcası Sıcaklık Bölümü Kurna

Kaynak: Mongeri, 1932:13

Resim 41: Çelik Palas Kaplıcası Sıcaklık Bölümü Vitraylı Pencere

Kaynak: Mongeri, 1932:13

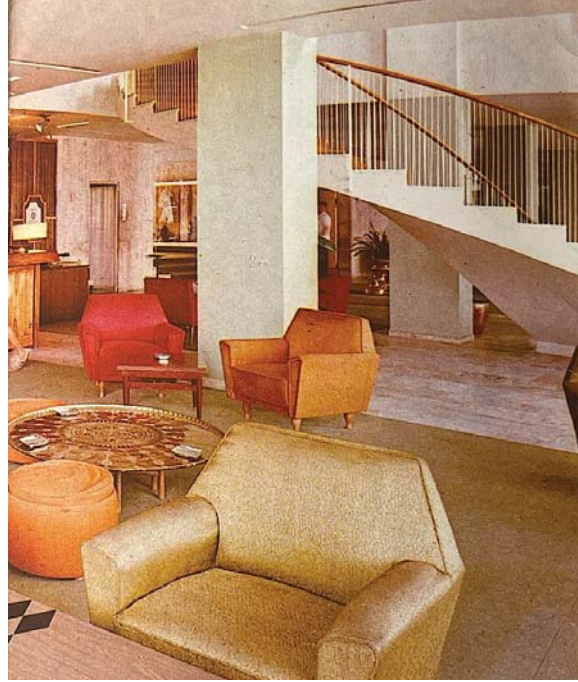
Aslanağzının bulunduğu alanın sol ve sağ köşelerindeki alanlar duş alanı olarak değerlendirilmiş böylece mahremiyet sağlanmıştır.

3.2.2.3. Yeni Otel/ Ana Bina

Hüsni Tümer imzalı ‘Yeni Otel’, 1950 yılında inşa edilmiş, ‘Anıtlar Kurulu Koruma Kurallarına’ dahil edilmemiş, günümüze kadar birçok tadilat görmüştür bu yüzden tez kapsamında değerlendirmeye tabi tutulmayacaktır. Gördüğü en büyük yenileme çalışması 1984 yılında olan ‘L plan tipli’ yapının, iç mekân düzenleme, mobilya tefrişi ile ilgili resimlere yapılan araştırmada ‘Emek İnşaat ve İşletme A.Ş.’ tarafından 1964- 1966²³ yılları arası çıkarttığı kitapçıktan ulaşılmıştır.

Dönem olarak ‘II. Ulusal Mimarlık Akımının’ etkilerinin gözlemlendiği yapıda, mimar Türk mimari motifleri ile zamanın ileri teknoloji malzeme ve uygulamalarını bir arada harmanlayarak eklektik bir tarz yaratmıştır.

İç mekân tasarımında ahşabın yoğunluklu kullanıldığı yapıda, en göze çarpan detay merdivenin (Resim 42) organik form ile tasarlanmış olması ve trabzanda kullanılan ahşaptır.

Resim 42: Yeni Otel Merdiven

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Girişte yer alan resepsiyon bankosu ve arka duvarlarda kullanılan ahşap kaplamalar (Resim 43), dönemin Türk motiflerini yansıtmaktadır. Zeminin mermer ve halı olduğu gözlenen mekânda mobilyalarında (Resim 44) dönemin çağdaş tarzı göze çarpmaktadır.

²³ Kitapçıkta tarih belirtilmemiş, ortalama hesap kitapçıkta yazan nüfus sayısı üzerinden hesaplanmıştır.

Resim 44: Yeni Otel Resepsiyon

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Resim 43: Yeni Otel Bekleme Alanı

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Yapıda, yatak odası zemini yün halı kaplı ve duvarlar boyadır. Bekleme alanında kullanılan koltuklar yatak odalarında da kullanılmış (Resim 45), yatak ve komodinin tasarımında ağırlıklı olarak ahşap tercih edilmiş (Resim 46) ve Türk motiflerine yer verilmiştir.

Resim 45: Yeni Otel Konaklama Yatak Odası

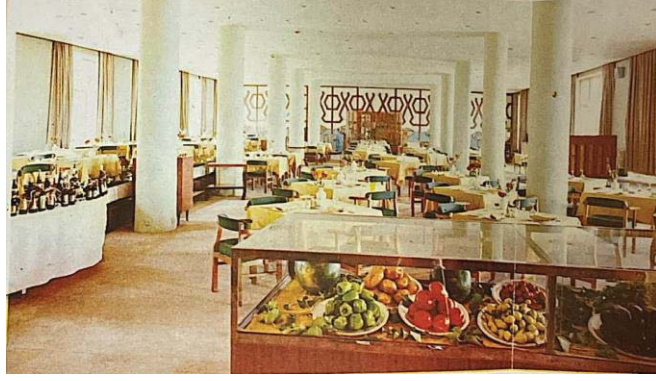
Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Resim 46: Yeni Otel Konaklama Odası Salonu

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Açık büfe servis de yapan restoran kısmında (Resim 47), zemin yün halı, ayırıcı bölme duvarlar geometrik şekilli ahşap olarak seçilmiştir. Kullanılan mobilyalarda ahşap ağırlıklı ve sade bir dil tercih edilmiştir. Sandalyelerde (Resim 48) otel mobilyalarında ağırlıklı olarak kırmızı tonlar tercih edilmiş olsa da yeşil kullanılmıştır.

Resim 47: Yeni Otel Restoran

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Resim 48: Yeni Otel Restoran Sandalyeleri

Kaynak: Çelik Palas Oteli Kitapçığı, 1964-66 arası

Ana bina, yeni otel olarak adlandırılan yapıda, eklektik bir tasarım dili olduğu gözlemlenmiştir. II. Ulusal Mimarlık Akımının son dönemlerinde yapılmış olan yapıda, yatak odaları, bekleme alanları gibi tüm mekanlarda ortak bir dil olduğu gözlenmiştir.

4. ÇELİK PALAS OTELİNİN RENOVASYON İRDELEMESİ

Çelik Palas Otel ve Kaplıcası, Atatürk Palas, Kaplıca Yapısı, Ana Bina, Atatürk Müzesi, kullanılmayan ek bina, bahçe düzenlemeleri ve bağlantı koridorlarını içermektedir. Teze konu olan yapılar ‘Atatürk Palas’ ve ‘Kaplıca Yapısı’nın renovasyon irdelemesi yapılacak olsa da ilerleyen bölümlerde diğer yapılar hakkında da bilgi verilecektir.

4.1. Renovasyon Süreci

Çelik Palas Otel ve Kaplıcası farklı tarihlerde farklı renovasyon çalışmaları ve eklemeler görmüştür. Hazırlanan Tablo 2’de bu çalışmalar tarihsel bazda sıralanmıştır. Renovasyon süreci Tablo 2’de yer alan tarihler ile sırası ile irdelenecektir.

Tablo 2: Yapı Topluluğunun Renovasyon Tablosu

TARİH	RENOVASYON UYGULAMALARI
1950	Ana Bina eklenmiştir.
1964	Bağlantı koridorları eklenmiştir. Yatak kapasitesi artırılmıştır. Bahçe düzenlemesi yapılmıştır.
1980	Atatürk Palas yatak kapasitesi artırılmıştır. Sıcak su boruları değiştirilmiştir.
1983	Atatürk Palas restorasyon çalışması yapılmıştır.
1984	Ana Bina'ya ek blok eklenmiştir. Atatürk Palas ile Ana Bina arasında bağlantı koridoru oluşturulmuştur. Kaplıca Yapısının iç mekân düzenlemesi yapılmıştır. Otopark düzenlemesi yenilenmiştir.
1988	Kullanılmayan ek bina inşasına başlanmıştır ancak yapı günümüzde hala tamamlanmamış ve hizmete açılmamıştır.
1990	Bahçe düzenlemesi yapılmıştır.
2000	Atatürk Palas cephe düzenlemesi yapılmıştır. Bahçe düzenlemesi yapılmıştır.
2003	Atatürk Palas restorasyon çalışması yapılmıştır.
2008	Bağlantı koridoru düzenlemesi yapılmıştır. Bahçe düzenlemesi yapılmıştır.
2009	Atatürk Palas renovasyon çalışması yapılmıştır. Kaplıca Yapısı renovasyon çalışması yapılmıştır. Ana Bina renovasyon çalışması yapılmıştır.
2012	Konferans salonu, yüzme havuzu yenilemesi yapılmıştır.

(Kaynak: Bireysel Çalışma)

4.2. Yapının Renovasyonu ve Yapılan Müdahaleler

Yapının renovasyonu ve müdahaleler beş başlık altında tarih sıralamasına göre incelenecektir. Her başlık altında, müdahaleye uğramış yapılar alt başlıklar şeklinde sıralanacak ve gördüğü uygulamalar tarihsel süreçleriyle listelenecektir.

Atatürk Palas yapısı; orijinal planları, 2008 yılında Tiba Mimarlık tarafından çizilen rölöve çizimleri ve 2009 yılında gördüğü son renovasyon projeleri üzerinden değerlendirilecektir. Katlarda bulunan mekânlar boyanacak, numaralandırılacak, taranacak ve açıklamalar bu uygulamalar üzerinden yapılacaktır.

4.2.1. Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler

Yatay ve düşey düzlemlerde yapılan değişiklikler mekânsal kurgu üzerinde müdahale olarak sınıflandırılabilir. Düşey düzlemde eğer tavan yüksekliği müsait ise; asma kat eklenmesi yapılabilir. Yatay düzlemde ise; ihtiyaç doğrultusunda, mekân artırımı ya da azalımı için, duvar ekleme ya da bağımsız duvarların çıkarımı gibi çözümlere gidilebilir.

1992 ‘İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yangından Korunma Yönetmeliği’ne kadar yangın önlemleri için yaratılmış geniş çaplı bir yönetmeliğin olmadığı ülkemizde (Kılıç, A. 2010:1) yeni yönetmeliklerle yapılara ‘yangın kaçışları’ ve ‘yangın merdiveni’ eklenmesinin zorunlu olması ile eklenen hacimler de hem düşey hem de yatay düzlemlerde mekânsal kurguya yapılan müdahaleler içinde yer alır.

Ancak mekânsal kurguya yapılacak müdahalelerde; eklentilerin özgün plan şemasının bozulmadan yapılması ve yeni ekin; malzeme, form ve boyutsal olarak eskisinden ayırt edilmesi ve çağdaş olması dikkate alınması gereken uygulama yöntemleridir (Hersek, C. M. 1993:324).

Atatürk Palas:

Mongeri'nin orijinal bodrum kat planlarına ulaşamamıştır. Tablo 3 orijinal plan ve geçirdiği restorasyonlarda mekân değişimlerini içermektedir. Tablo 5'te bodrum kat plan karşılaştırmaları ve gözlenen değişimler listelenmiştir.

Tablo 3: Mekân Düzenlemeleri

ORİJİNAL	Mutfak	Bulaşıkhanesi	Çamaşır, Ütü	Hizmetli Odaları	Asansör
2008 RÖLÖVE	Marangoz	Kazan Dairesi		Islak Hacim	Asansör
2009 RENOVASYON	Mutfak	Makine Odası	Depo	Islak Hacim	Asansör

(Kaynak: Bireysel Çalışma)

Giriş katta gerçekleştirilen mekânsal müdahaleler Tablo 4 de listelenmiştir. Tablo 6'da giriş kat plan karşılaştırmaları ve gözlenen değişimler listelenmiştir.

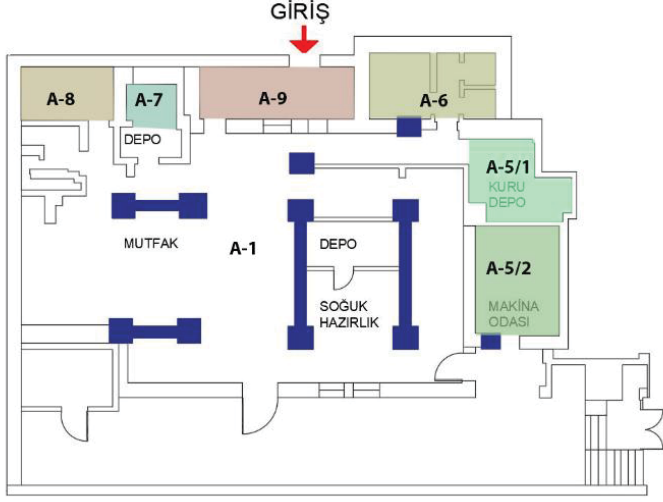

Tablo 4: Giriş Kat Mekânları

ORİJİNAL	Yemek ve Müsamere Salonu	Kiraat Salonu	Ofis	2 Müdüriyet	Sigara Salonu	4 Yatak Odası	İstirahat Salonu	Ortak Islak Hacim
2008 RÖLÖVE	8 Yatak Odası	Kat Ofisi	Bekleme/ Karşılama Alanı	2 Depo				
2009 RENOVASYON	Restoran	Salon	Karşılama Alanı	2 Ofis	Dinlenme Alanı	4 Masaj Odası	Oda Servisi	Ortak Islak Hacim

(Kaynak: Bireysel Çalışma)

Mongeri '*Otel ve Kaplıca Binası- Bursa*' (1932:9) adlı yazısında paylaştığı plan çizimlerinde 1. ve 2. kat plan şemalarının aynı olduğunu belirtmiştir. Tezde değerlendirme; Aslanoğlu, (2010:277) kat çizimi, 2008 rölöve ve 2009 renovasyon çalışmaları üzerinden numaralandırma ve boyamalar ile değerlendirilecektir. Konaklama kat planları karşılaştırılmış ve gözlenen değişimler listelenmiştir.

Tablo 5: Atatürk Palas Bodrum Kat Meksansal Kurguya Yapılan Müdahaleler

<p>2009 RENOVASYON ÇALIŞMASI</p>		<p>HAZIRLAYAN ÖZGE ÖZMEN</p>
<p>2008 RÖLÖVE ÇALIŞMASI</p>		<p>TEZ DANIŞMANI PROF. DR. MEHMET CAN HERSEK</p>
<p>ORJİNAL PLAN</p>	<p>ORJİNAL PLANA ERİŞİM SAĞLANAMAMIŞTIR.</p>	<p>T.C. BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI</p>

Tablo 5 devamı

GÖZLENEN DEĞİŞİMLER
<p>2008 yılında yapılan rölöve çalışması (Şekil 20) ile 2009 yılında yapılan renovasyon çalışmasında (Şekil 21) mekânsal kurguya yapılan değişiklikler şu şekildedir;</p> <ul style="list-style-type: none">• Mavi ile boyalı (Şekil 21) yangın perdeleri eklenmiş,• A-1 ile numaralandırılmış alanda (Şekil 20); A-2, A-3 ve A-4 ile numaralandırılmış alanların duvarları kaldırılarak A-1 mekânı genişletilmiş (Şekil 21),• A-3 ile numaralandırılmış alanda (Şekil 20), duvarlar kaldırılmış, A-6 ile işaretli ıslak hacim alanına geçişte koridor uygulamasına gidilmiş (Şekil 21),• A-7 ile işaretli alan (Şekil 20), yeni duvar eklemeleri ile genişletilmiş (Şekil 21),• A-5 ile işaretli alan (Şekil 20), A-5/1, A-5/2 olarak iki yeni hacme bölünmüş (Şekil 21)• A-6 ile işaretli alanda hacimsel bir değişiklik gözlenmezken, mekân bölünmesi değiştirilmiş,• A-8 ve A-9 ile numaralandırılmış alanlarda mekânsal kurguda değişikliğe rastlanmamıştır.
NOTLAR
<p>Orijinal çizimlerine ulaşılamayan bodrum katta, Mongeri'nin yayınladığı 'Otel ve Kaplıca Binası' (1932) yazısına göre A-1 ile işaretli alanın mutfak olduğu düşünülmektedir. Tiba Mimarlığın yaptığı rölöve çalışmasında bu alanın 'marangozhane' işlevi görüldüğü görülmektedir.</p>

Tablo 6: Atatürk Palas Giriş Kat Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler

<p>2009 RENOVASYON ÇALIŞMASI</p>		<p>HAZIRLAYAN ÖZGE ÖZMEN</p>
<p>2008 RÖLÖVE ÇALIŞMASI</p>		<p>TEZ DANIŞMANI PROF. DR. MEHMET CAN HERSEK</p>
<p>ORJİNAL PLAN</p>		<p>T.C. BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI</p>

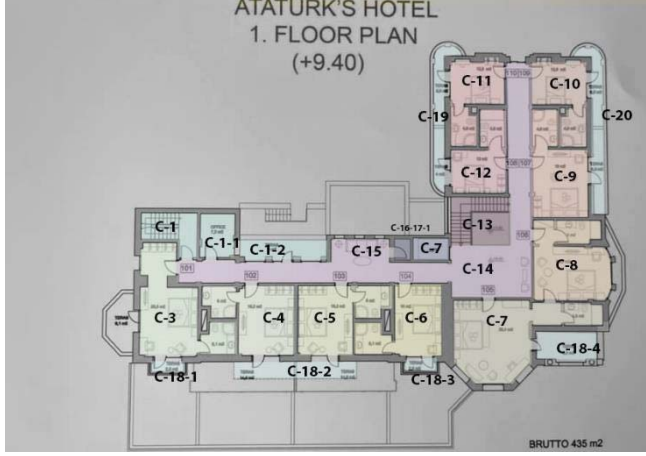

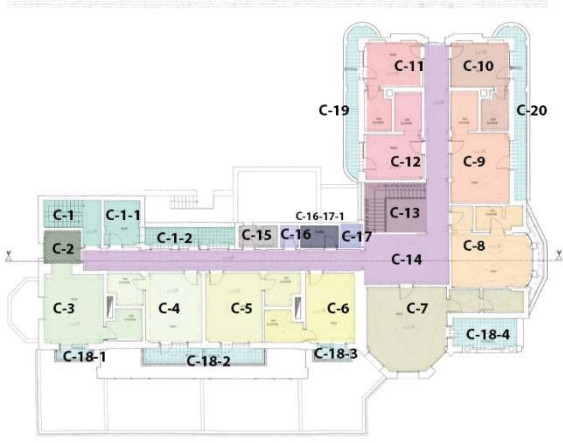
Tablo 6 devamı

GÖZLENEN DEĞİŞİMLER
<p>Giriş kat planında mekânsal kurguya yapılan değişiklikler şu şekildedir;</p> <ul style="list-style-type: none">• B-1 ile işaretli odada, 1983 yılında gördüğü restorasyonda²⁴ duvar eklemesi yapılarak alan bölünmüş, 2009 yılında gördüğü renovasyon çalışmasında ise kapı eklemesi yapılmış,• B-2 ile işaretli odada değişim gözlenmemiş,• B-3 ile işaretli teras bölümünde değişim gözlenmemiş,• B-4 ile işaretli alan orijinal planda açık ilen 1983 yılında yapılan restorasyonda duvar eklemesi yapılmış, 2009 yılında yapılan restorasyon çalışmasında ise duvar geniş camlı kapıya çevrilmiş (Resim 49),• B-5 ile işaretli teras alanında değişime rastlanmamış,• B-6 ile işaretli mekân 1983 yılında 2 yeni yatak odası ve ıslak hacimler için bölünmüş, 2009 renovasyon çalışmasında ise, mimarın alanın eskiden bölünmüş olmadığını anlaması ile eski haline çevrilmiş²⁵,• B-7 ile işaretli hizmetli koridoru, 1983 yılında duvar ile ayrılmış böylece B-6 alanında koridor oluşturulmuş, 2009 yılında bu duvar saklanmış,• B-8 ile işaretli alan, 1983 restorasyonunda hizmetli koridor alanına eklenmiş, 2009 renovasyonunda da aynı işlevle devam etmiş,• B-9 mekânında değişime rastlanmamış,• B-10 ile işaretli alanda değişime rastlanmamış,• B-11 ile işaretli odada 1983 yılında yeni bir duvar eklenmesi ile yeni mekân oluşturulmuş, 2009 yılında bu duvar çıkarılmış,• B-12 alanında değişime rastlanmamış,• B-13 alanında değişime rastlanmamış,• B-14 alanında değişime rastlanmamış,• B-15 alanında değişime rastlanmamış,• B-16 ve B-17 ile adlandırılan teraslarında form değişikliğine gidilmiş,• B-18 ile işaretli oda, 1983 yılında eklenmiştir.

²⁴ 1983 yılı restorasyon çalışması çizimlerine ulaşılammıştır ancak Tiba Mimarlığın yaptığı rölöve çalışması üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

²⁵ Çelik Palas Otel arşivinden alınan çizim (Şekil 24) bu alanı bölünmüş gösterse de uygulamada duvarlar kaldırılmıştır (Resim 50)

Tablo 7: Atatürk Palas Konaklama Katları Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler

<p>2009 RENOVASYON ÇALIŞMASI</p>	 <p>ATATURK'S HOTEL 1. FLOOR PLAN (+9.40)</p> <p>BRUTTO 435 m2</p>	<p>HAZIRLAYAN ÖZGE ÖZMEN</p>
<p>2008 RÖLÖVE ÇALIŞMASI</p>	 <p>C-11 TATAL ODA C-10 TATAL ODA C-19 C-12 C-9 C-13 C-14 C-8 C-7 C-6 C-5 C-4 C-3 C-2 C-1 C-18 C-17 C-16 C-15</p>	<p>TEZ DANIŞMANI PROF. DR. MEHMET CAN HERSEK</p>
<p>ORJİNAL PLAN</p>	 <p>C-11 C-10 C-19 C-12 C-9 C-13 C-14 C-8 C-7 C-6 C-5 C-4 C-3 C-2 C-1 C-18 C-17 C-16 C-15</p>	<p>T.C. BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE TASARIMI YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI</p>

Tablo 7 devamı

GÖZLENEN DEĞİŞİMLER
<p>Yatak odalarının bulunduğu 1. Ve 2. Kat planlarında mekânsal kurguya yapılan müdahaleler şu şekildedir;</p> <ul style="list-style-type: none">• C-1 ile işaretli alan orijinal çizimlerde boyanmıştır, 1984 yılında yapılan renovasyon çalışması ile 'C-1-1' ve 'C-1-2' mekanlarına ayrılmış, 2009 yılı renovasyon çalışmasında ise yeni müdahale görmemiş,• C-2 ile işaretli oda 1984 yılı renovasyonunda C-3 ile işaretli odayla birleştirilmiş, aradaki duvar kaldırılmış, 2009 yılı renovasyon çalışmasında ise yeni müdahale görmemiş,• C-4, C-5, C-6, C-7, C-8, C-9, C-10, C-11, C-12, C-13, ile numaralandırılmış odalarda mekânsal müdahaleye rastlanmamış,• C-14 numaralı alanda ise; 2009 yılı renovasyonunda 'C-15' numaralı alan duvarları sökülerek hol alanına bağlanmış,• C-16 odası, 1984 yılında daraltılarak C-16-17-1 odası yaratılmış,• C-17 odası, 1984 yılında daraltılmış, 2009 yılında müdahaleye uğramamış,• C-18 ile işaretli teras alanları, 1984 yılında C-18-1, C-18-2, C-183 olarak adlandırılan alanlara bölünmüş, 2009 yılı renovasyon çalışmasında ise yeni müdahale görmemiş,• C-18-4 teras alanı eklemesi yapılmış, 2009 yılı renovasyon çalışmasında ise yeni müdahale görmemiş,• C-19, C-20, ile numaralandırılmış odalarda mekânsal müdahaleye rastlanmamıştır.

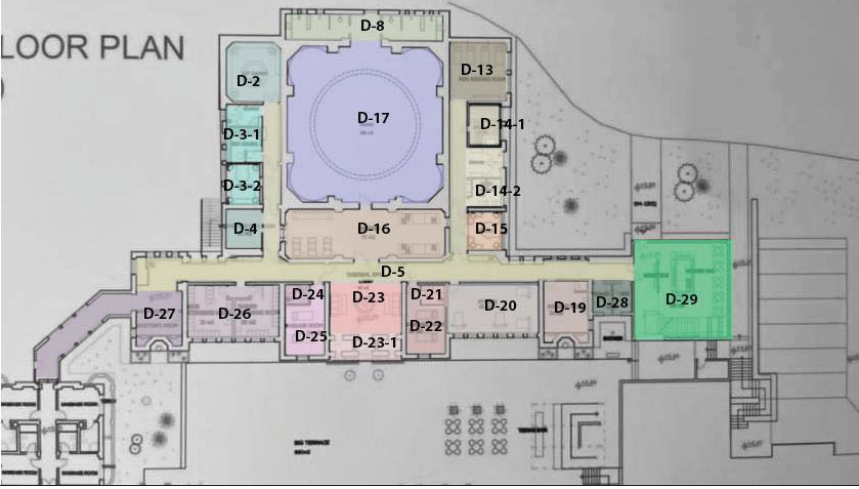
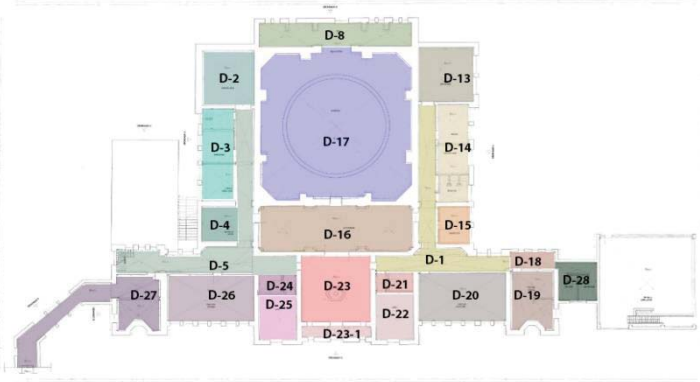
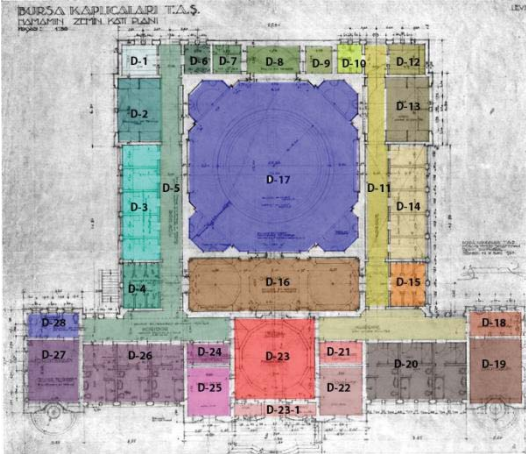
Resim 49: Yemek Odası

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Kaplıca Yapısı:

Kaplıca yapısı; 1984 ve 2009 yıllarında renovasyon görmüştür. 1984 yılında yapılan renovasyon çizimlerine ulaşamamıştır ancak; Anıtlar Kurulu Arşivinden, 2008 yılında Tiba Mimarlığın rölöve çizimleri ve Çelik Palas arşivinden 2009 yılı renovasyon çizimlerine ulaşılmıştır. Mekânsal kurguya yapılan müdahaleler Mongeri'nin orijinal çizimi (1932:10), Tiba Mimarlık 2008 rölöve çizimi (Anıtlar Kurulu Arşivi) ve Çelik Palas arşivinden edinilen 2009 renovasyon çizimi üzerinden belirtilecektir.

Tablo 8: Kaplıca Yapısı Giriş Kat Mekansal Kurguya Yapılan Müdahaleler

<p>2009 RENOVASYON ÇALIŞMASI</p>		<p>HAZIRLAYAN ÖZGE ÖZMEN</p>
<p>2008 RÖLÖVE ÇALIŞMASI</p>		<p>TEZ DANIŞMANI PROF. DR. MEHMET CAN HERSEK</p>
<p>ORJİNAL PLAN</p>		<p>T.C. BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ İÇ MİMARLIK ve ÇEVRE</p>

Tablo 8 devamı

GÖZLENEN DEĞİŞİMLER
<ul style="list-style-type: none">• İlk olarak 1984 yılında yenilenen kaplıca yapısında, D-1 ve D-12 ile işaretli odaların yeni düzenlemelerle yıkıldığı gözlenmiş,• D-2 ile işaretli odada, 1984 yılında koridor odaya dahil edilmiş, 2009 yılı renovasyonunda ise bu durum korunmuş,• D-3 ile işaretli oda, 2009 yılı renovasyonunda D-3-1 ve D-3-2 ile adlandırılan alanlara bölünmüş,• D-4 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-5 ile adlandırılan koridor 2009 yılında D-11 ile numaralandırılan koridor ile birleştirilmiş,• D-6, D-7, D-8, D-9 ve D-10 ile işaretli odalar, 1984 yılı restorasyonunda birleştirilmiş,• D-13 ile işaretli odada, 1984 yılında koridor odaya dahil edilmiş (Şekil 29), 2009 yılı renovasyonunda ise bu durum korunmuş,• D-14 ile numaralandırılmış oda, 2009 yılı renovasyonunda D-14-1 ve D-14-2 ile adlandırılan alanlara bölünmüş,• D-15 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-16 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-18 ile numaralandırılmış oda 1984 yılında korunmuş, 2009 renovasyonunda D-29 ile adlandırılan yeni oda için bağlantı koridoru oluşturması için duvarları iptal edilmiş,• D-19 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-20 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-21 ile numaralandırılmış oda, 2009 restorasyonunda D-22 ile numaralandırılmış odaya eklenmiş,• D-23 ve D-23-1 ile adlandırılan odalarda değişime rastlanmamış,• D-24 ile numaralandırılmış oda, 2009 restorasyonunda D-25 ile numaralandırılmış odaya eklenmiş,• D-26 ile adlandırılan odada değişime rastlanmamış,• D-27 ile numaralandırılmış oda, bağlantı koridoru oluşturulması için kullanılmış,• D-28 ile işaretli oda, 1984 yılında oluşturulmuş,• D-29 ile işaretli oda, 2009 yılında oluşturulmuştur,• D-6 ve D-8 ile işaretli ıslak hacim alanlarının iç duvarlarının kaldırıldığı ve yeni işlev verildiği görülmüştür.

- D-16 ile işaretli giriş alanının ‘rüzgarlık’ görevi gördüğü düşünülen iç duvarları 2009 renovasyon çalışmasında kaldırılmıştır.
- 1964 yılında eklenen bağlantı koridorlarıyla D-13 ile işaretli oda da ikiye bölünmüş, D-12 ile işaretli ıslak hacim alanı da merdiven eklenmesi ile müdahaleye uğramıştır. Bağlantı koridoru oluşturmak için; D-20 alanında açıklık oluşturulmuş ve sonradan eklenen D-21 ile D-22 alanlarına geçiş sağlanmıştır, 2009 renovasyon projesinde bu alanlarda değişikliğe gidilmemiştir.
- D-14 ve D-18 ile işaretli ıslak hacim alanlarının iç duvarları farklı işlevlendirme sonucu kaldırılmıştır, 2009 renovasyon projesinde bu alanlarda değişikliğe gidilmemiştir.

4.2.2. Strüktürel sisteme yapılan müdahaleler

ICOMOS’un 14. Genel kurulunda kabul edilen (ICOMOS, 2003) ‘Mimari Mirasın Analizi, Korunması ve Strüktürel Restorasyonu İçin İlkeler’ de (Ek 4) strüktürel sisteme yapılacak müdahalelerin ne şekilde olabileceğine dair kurallar belirtilmiştir. Belgenin amacında da belirtildiği gibi; ‘*Mimari mirasa ait strüktürler, doğaları ve tarihi özellikleri gereği (malzeme ve birleşim yönünden) çağdaş yönetmelik ve yapı standartlarının uygulanmasını kısıtlayan teşhis ve restorasyon sorunları sunarlar...*’ (Ek 4).

Ancak tarihi yapıların çürümeden, bozulmadan geleceğe aktarılması önemlidir. Bu yüzden güçlendirme kapsamında yapıların strüktürel sistemlerine müdahale edilmeli ancak yöntem doğru seçilmelidir.

Yapının strüktürel sistemine müdahaleler, kolonlar, taşıyıcı duvarlar, kirişler, gergi elemanları, kat plakları gibi elemanlara, yeni yönetmelikler doğrultusunda yapılan ekleme, güçlendirme çalışmaları olarak sınıflandırılabilir. Yangın yönetmeliği uyarınca yangın perdeleri eklenmesi de strüktürel sisteme yapılan müdahaledir.

Tarihi binalarda çatı strüktürüne de müdahale gerekebilmektedir. Genellikle kiremit ya da kompoze levhalarla kaplı ahşap ya da dökme çelik strüktüre sahip eski çatılar; hafif malzeme ile kaplı hafif çelik strüktür ile değiştirilebilir (Selçuk, M. 2006:34).

2009 yılında gördüğü restorasyon ile; deprem yönetmeliği kapsamında güçlendirme çalışmaları yapılmış, Atatürk Palas bodrum katında yangın perdeleri eklenmiş, taş duvarlar İstanbul Üniversitesi eski rektörü Nait Kumbasar ile çalışılarak giydirilmiştir (Mustafa

Kırcal ile kişisel görüşme, Ek 3). Mustafa Kırcal ile yapılan görüşme sonrası, çatıda herhangi bir değişikliğe gidilmediği öğrenilmiştir.

4.2.3. İç mekân organizasyonu, tefriş ve dekorasyona yönelik müdahaleler

Bir yapının restorasyon ve renovasyonu için strüktürel, teknik ve mekânsal müdahaleleri ne kadar önemli olsa da tek başına yeterli olmaz. İç mekân organizasyonu, tefriş ve dekorasyona yönelik müdahaleler Venedik Tüzüğü Madde, 5, 12, (Ek 1) göz önünde tutularak yapılmalıdır. Prof. Mehmet Can Hersek, *'Ülkemizde Yapı Ölçeğindeki Restorasyonlarda Tefriş ve Dekorasyon'* (1993:322) adlı makalesinde İç mekân üzerine yapılacak müdahalelerde eklenecek elemanları iki ana başlık altında toplamıştır. 1. Grup elemanlar; yapıda önceden var olan ancak günümüzde kullanılmayacak ya da zaman içinde kaybolmuş elemanlar; döşeme, kapı- pencere kanatları vb., 2. Grup elemanlar; işlev gereği eklenen sabit elemanlar, ıslak hacim, mutfak, ısı merkezi ve hareketli elemanlar; mobilya, aydınlatma armatürleri vb.

Tezin bu bölümünde iç mekân organizasyonu, tefriş ve dekorasyona yönelik müdahaleler bu iki ana başlık altında derlenecektir.

1980'li yıllarda otelin genişletilmesi gündeme gelir ve Atatürk Palas'ın lobisi 4 yatak odasına bölünür. Bu yenileme çalışmasında otel mobilyaları bodrum katta önceden mutfak olan ancak sonra marangozhaneye çevrilen mekânda yapılır (Çinici, D. 2015:73). Mustafa Kırcal ile yapılan kişisel görüşmede, Grup 1'e ait olan; döşeme, kapı-pencere gibi elemanların 2009 yılında yenilendiği öğrenilmiştir.

2009 yılı renovasyon çalışmasında tüm değişiklikler Anıtlar Kurulundan alınan izinle yapılmıştır. Atatürk lobisinde önceden var olan mermer Pakistan'dan alınmış olup, otel yönetimi ona en yakın rengi İran'da bulmuş, getirtmiştir.

Mongeri, pencere çerçevelerinde ahşap kullandığı için, renovasyonda çerçeveler ahşap seçilmiş ancak Anıtlar Kurulunun izni ile camlar 'ısı-cam' ile değiştirilmiştir (Mustafa Kırcal ile Kişisel Görüşme, Ek 3). Vitraylarda, kaplıca yapısının girişinde olan vitray cam orijinal olarak bırakılmış (Resim 50), devamı Şikago'dan özel olarak üretilip getirilmiştir (Mustafa Kırcal ile Kişisel Görüşme, Ek 3).

Grup 1 Elemanlar içinde sayılacak merdiven korkulukları ise; eski form kopya edilerek tekrar yapılmıştır (Resim 51).

Mongeri'nin tercih ettiği hasır asma tavanlar bozulmaya uğradığı için kaldırılmış, yerine Anıtlar Kurulu'ndan izin alınarak alçıpan tercih edilmiştir.

Resim 51: Orijinal Vitray Cam Kaplıca Yapısı

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

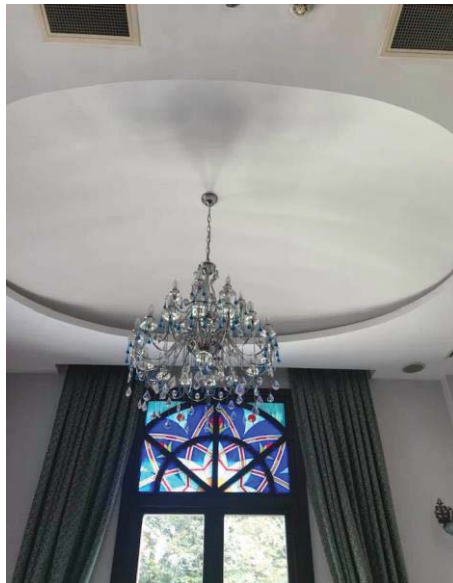
Resim 50: Merdiven Korkuluğu

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Yapı topluluğu Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk kaloriferli yapısı olsa da teknik donanımlarda bahsedilecek olan 2009 renovasyonunda klima sistemine geçişle, işlevsiz hale gelen kalorifer petekleri kaldırılmış, yerine klima sistemi döşenmiştir.

Aydınlatma elemanlarında, giriş avizelerinin orijinal olduğu (Resim 52), ancak katlarda çağdaş aydınlatmaya gidildiği öğrenilmiştir (Mustafa Kırçal ile Kişisel Görüşme, 2020).

Giriş kapısının karşısında, lobide bulunan duvarda geçmişten günümüze oteli ziyaret eden ünlülerin tablosunun asılı olduğu duvarda, otelin ilk yıllarında otele hizmet veren piyano, çağdaş bir sandalye ile sergilenmektedir (Resim 53).

Resim 52: Atatürk Palas Lobi Avizeleri

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

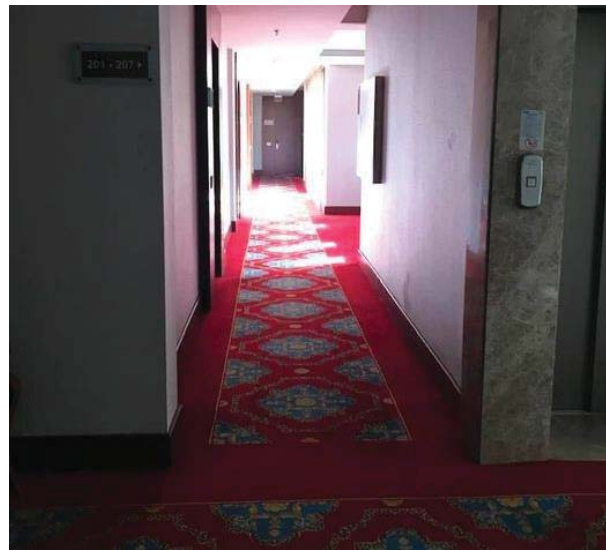

Resim 53: Atatürk Palas Piyano

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Perdelerde de değişime gidilmiş, anti-bakteriyel ve anti-fire (yanmaz) malzemeden üretilen perde tercih edilmiştir. Halılar (Resim 54), eski halılara benzerlik göstermektedir. Anti-bakteriyel ve anti-fire (yanmaz) malzemelerden üretilen halılar için Cevahir Holding ile çalışma yapılmış, eski halılar yün olduğu için, yeni halıları yün halı olarak üretmişlerdir (Mustafa Kırçal ile Yapılan Kişisel Görüşme: 2020).

Mustafa Kırçal ile yapılan görüşmede, orijinal mobilyaların Atatürk Köşk'üne daha önce taşındığı, firma oteli satın aldığında var olan mobilyaların orijinal olmadığı ve bu yüzden tüm mobilyaların (Resim 54, 55, 56, 57, 58, 59) mekânın ruhunu yansıtacak formda yeniden tasarlanıp İtalya'dan getirildiğini belirtmiştir (Ek 3).

Resim 54: 2009 Renovasyonu Sonrası Halılar

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 55: Zsa Zsa Yatak Odası

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 56: Zsa Zsa Oturma Odası

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 57: Zsa Zsa Koltuk Detayı

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 58: Atatürk Yatak Odası

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 59: Atatürk Salonu Mobilyası

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Kaplıca yapısı; iç mekân organizasyonu, tefriş ve dekorasyona yönelik yapılan birçok müdahale görmüştür. Tezin mekânsal kurguya yapılan müdahaleler kısmında paylaşılan planlar üzerinden verilen numaralandırmalarla odalara verilen işlevsel değişiklikler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9: Kapılıca Yapısı Plan Organizasyon Değişimleri

Oda Numarası	Orijinal Plan	2008 Rölöve	2009 Renovasyon
D-2	Adlandırılmamış	Mini Hamam	VIP Hamam
D-3	WC	Dinlenme Engelli WC Soyunma Mahali	Duş Sauna Hamam
D-4	Duş	Şark Oturma Köşesi	Kadın Dinlenme Mahali
D-13	Adlandırılmamış	Dinlenme Mahali	Erkek Dinlenme Mahali
D-14	WC	Sauna Şok Havuzu Islak Hacim	Sauna Islak Hacim
D-15	Duş	Soyunma Mahali	Hamam
D-16	Soğukluk	Soğukluk	Soğukluk
D-18	Islak Hacim	Jimnastik Salonu	Fitness
D-19	İdroterapi	Masaj Odası	Masaj Odası
D-22	Temiz Çamaşır Odası Müdüriyet	Oda	Masaj Odası
D-23	Avlu	Avlu	Avlu, Lobi
D-25	Temiz Çamaşır Odası Muhasebe	Oda	Masaj Odası
D-26	Islak Hacim	Pinpon Salonu	Soyunma Mahali
D-27	İdroterapi	Bağlantı Koridoru Başlangıç Noktası	Doktor Odası
D-28	Islak Hacim	Yeni Odalara Bağlantı	Yeni Odalara Bağlantı

(Kaynak: Bireysel Çalışma)

Kapılıca Yapısının hem en büyük hem de en göze çarpan alanı sıcaklık bölümüdür. Burada kullanılan termal su çelik mineralleri içerir bu da havuzda kullanılan mermerde kırmızı ve siyah renkler yaratır (Resim 60). 2009 yılı renovasyon çalışmasında havuzda kullanılan mermer değişmemiş, aslı bırakılmıştır.

Resim 60: Havuzun Boş Görüntüsü

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Sıcaklık bölümünde, duvar ve zemin mermerleri orijinal mermere en yakın olan ‘Carrara Marble’ seçilmiş, kubbe kemerleri orijinal beyaz renk saklanmış (Resim 61) ancak bakır renk 2009 yılındaki renovasyon projesi ile eklenmiştir (Resim 62).

Resim 61: Sıcaklık Bölümü Kemer Görüntüsü

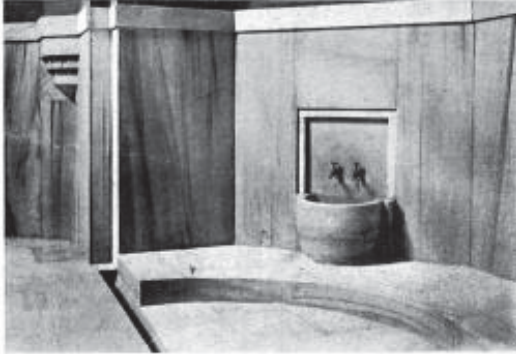
Kaynak: Monceri, 1932:13

Resim 62: 2009 Renovasyonu Sonrası Sıcaklık Bölümü Kemer Görüntüsü

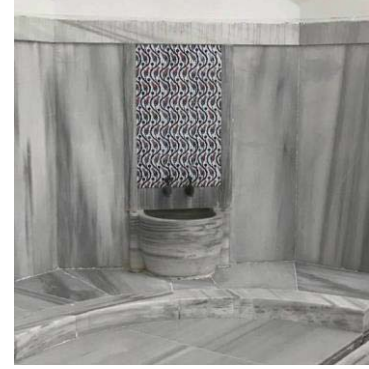
Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Sıcaklık bölümü kurnalı nişlerde orijinal halinde (Resim 63) çiniye rastlanmazken, 2009 renovasyonu ile hem nişin formu değiştirilmiş hem de çini eklemesi yapılmıştır (Resim 64).

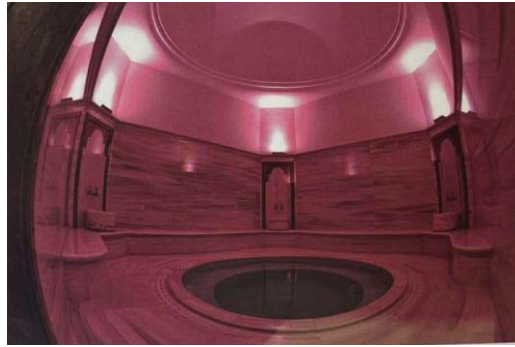
Resim 64: Kurnalı Niş Görüntüsü

Kaynak: Monceri, 1932:13

Resim 63: 2009 Renovasyon Sonrası Kurnalı Niş **Kaynak:** Kişisel Arşiv, 2020

D-2 ile adlandırılan ve resimlerine ulaşılamayan oda, ilk restorasyonda hamama, 2009 restorasyonu ile de VIP hamama çevrilmiş (Resim 65), D-13 ile adlandırılan ve orijinal halinin resimlerine ulaşılamayan oda ise önce dinlenme mahaline sonra ise erkek dinlenme mahaline çevrilmiştir.

Resim 65: VIP Hamam

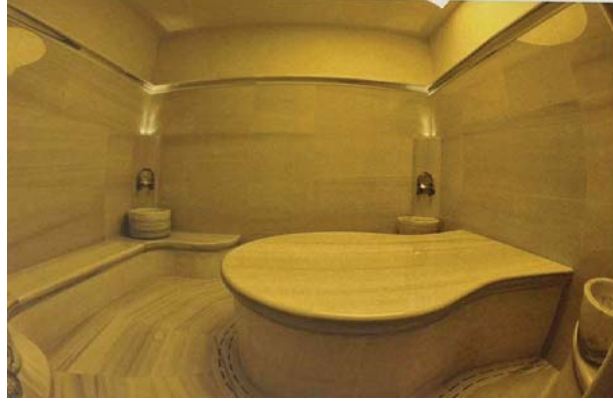
Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

D-3 ile adlandırılan alan, orijinalinde ıslak hacim işlevi görürken, ilk restorasyon projesinde; dinlenme mahali, engelli tuvaleti ve soyunma mahaline çevrilmiş, 2009 renovasyonunda ise; duş, sauna (Resim 66) ve mini hamam (Resim 67) işlevi verilmiştir.

Resim 66: Sauna

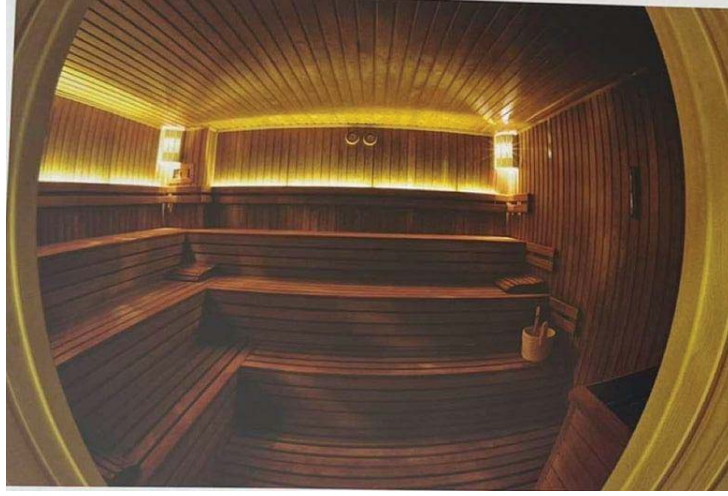
Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

Resim 67: Mini Hamam

Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

Simetrik plan yapısına sahip kaplıca yapısında, D-14 numaralı oda da simetrisinde bulunan D-3 numaralı oda gibi orijinalinde ıslak hacim alanı olarak bırakılmış, ilk restorasyonda sauna, şok odası ve ıslak hacimlerine bölünmüş, 2009 renovasyonu ile de sauna (Resim 68) ve ıslak hacim alanı olarak işlevlendirilmiştir.

Resim 68: Sauna

Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

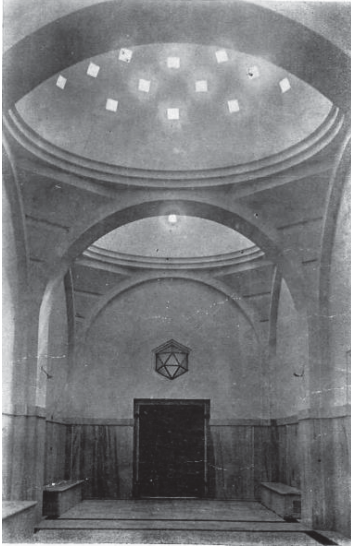
D-4 ve D-15 numaralı odalar, orijinal planlarda duş mahali olarak tasarlanmışken, ilk restorasyon projesinde sırası ile şark oturma köşesi ve soyunma mahali işlevlerini almış, 2009 renovasyonu ile de kadın dinlenme alanı (Resim 69) ile hamam olarak işlevlendirilmiştir.

Resim 69: Kadın Dinlenme Alanı

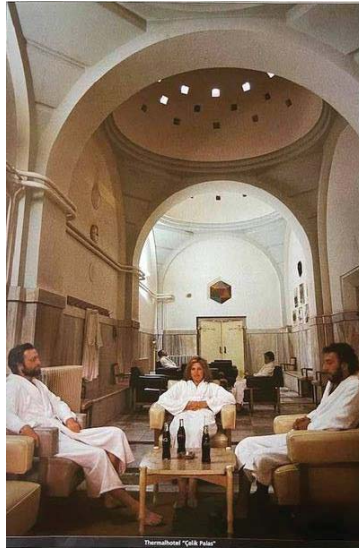
Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

D-16 ile numaralandırılmış soğukluk alanı (Resim 70), ilk restorasyon projesinde aynı işlevle devam etmiş ancak sabit mobilyaların kaldırılıp hareketli mobilya ile döşendiği görülmüş (Resim 71), 2009 renovasyonu (Resim 72) ile sabit mobilyalarda tekrar değişime gidildiği gözlenmiştir.

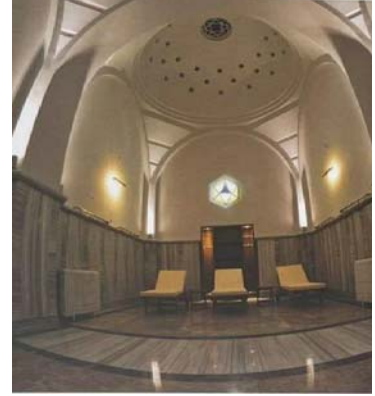
Resim 71: Soğukluk

Kaynak: Monceri, 1932: 12

Resim 70: Soğukluk

Kaynak: Şehir Kütüphanesi Arşivi, 2020

Resim 72: Soğukluk

Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

D-22 ve D-25 odaları orijinal planlarda sırasıyla; temiz çamaşır odası, muhasebe ve temiz çamaşır odası, müdüriyet olarak kullanılırken, ilk restorasyonda odaya çevrilmiş, 2009 renovasyonu ile de masaj odası (Resim 73) olarak işlevlendirilmişlerdir.

Resim 73: Masaj Odası

Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

D-23 ile işaretlenmiş avlu alanı her iki yenileme de de işlevini sürdürmüştür (Resim 74).

Resim 74: Avlu

Kaynak: Çelik Palas Arşivi, 2021

4.2.4. Teknik donanımlara yapılan müdahaleler

Tarihi yapıların ısıtma, havalandırma, aydınlatma, yangın, sıhhi tesisat gibi sistemlerinin günümüz konfor şartlarına göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir (Yaldız, E. 2003:39,40). Bu tarz müdahaleler hem kullanıcı açısından hem de günün gereksinimleri dolayısıyla uygulanması gereken zorunluluklardır.

Namık Seyhan²⁶, Damla Çinici (2015:73-74) ile yaptığı görüşmede; 1982-1983 yılları arasında, ısı kaybına sebep olan su tesisatının değiştirildiğini böylece havuza akan suyun miktarı ve sıcaklığının arttığını belirtmiştir.

Çelik Palas Otel ve Kaplıcası inşa edildiği Yeni Türkiye Cumhuriyeti döneminin ilk kaloriferli yapısıdır. Ancak günümüz modern dünyasında hizmet sektörüne dahil olan otel yapılarında kalorifer tercih edilmemektedir. Çelik Palas Otel ve Kaplıcası ile ilgili Mustafa Kırcal ile yapılan görüşmede (Ek 3), Kırcal; gelen Uzakdoğulu misafirlerin kış aylarında da soğuk bir atmosfer, Arap misafirlerin ise yaz aylarında da sıcak bir atmosfer istediklerini belirtmiştir. Klima sistemi 'Carrier' markasıyla çalışarak döşenmiş, bu esnada da temiz, pis su boruları da ses geçirmez özellikli borular döşenerek yenilenmiştir.

Teknik donanımlara yapılan müdahalelerde, döşenecek sistemlerin yapıya zarar vermemesi amaçlı sıva dışı döşenmesi istenirken, Kırcal ile yapılan görüşmede (Ek 3) Anıtlar Kurulunun teknik donatıları sıva içi döşenmesini önerdiği öğrenilmiştir.

4.2.5. Yakın çevreye yapılan müdahaleler

Anıtsal yapıların da tüm yapılar gibi çevresiyle bir ilişkisi olmalıdır. Venedik Tüzüğü 6. maddesinde (Ek 1); *[Anıtların korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.]* der. Bu bağlamda yapı çevresinde yeşil alan, park düzenlemeleri, aydınlatma elemanları, yollar, duraklar vb. düzenlemeler yapılması yapının çevresiyle bağlantısını güçlendirir (Yaldız, E. 2003:42).

Bazı gerekli durumlarda ise; yapının yetmemesi durumunda ek yapılar yapılması gündeme gelebilir bu tarz eklemeler de yakın çevreye yapılan müdahaleler maddesi altında incelenir.

Yapının yakın çevresine yapılan ilk müdahale, 1950 senesinde eklenen, Hüsni Tümer imzalı 'Ana Bina' (Resim 75) yapısıdır.

²⁶ 1980- 1989 yılları arasında Çelik Palas Otel ve Kaplıcasında Genel Müdürlük yapmıştır (Çinici, D. 2015:73).

Resim 75: Ana Bina Yapısı

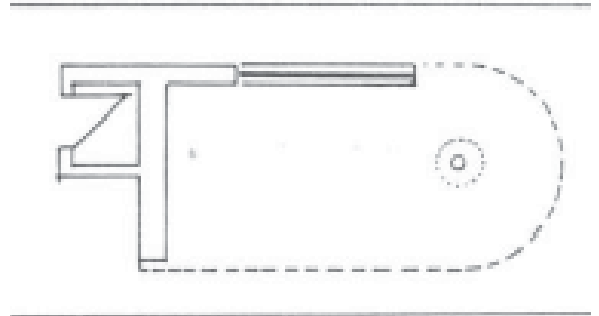
Kaynak: Çelik Palas Arşiv, 2021

Çelik Palas Otelinin çevre ile olan ilişkilerinden bir tanesi de Çekirge Caddesinde otelin karşısında bulunan otobüs durağıdır (Resim 76). Dönemin modern tarzını yansıtan otobüs durağı krokisine bakıldığında (Şekil 31) Çelik Palas Otelinin bahçe düzenleme formuyla benzerlik gösterdiği görülmüştür. Ancak durak, 1997 yılında yıkılmıştır (Kaprol, T. 2002:183).

Resim 76: Otobüs Durağı

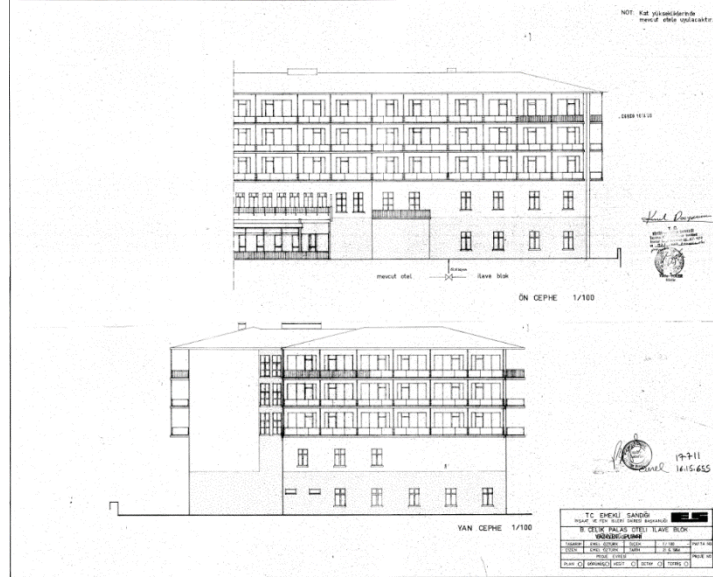
Kaynak: Kaprol, T. 2002:183

Şekil 20: Otobüs Durağı Krokisi

Kaynak: Kaprol, T. 2002:183

Bursa'nın en önemli yapılarından olan Çelik Palas Otel ve Kaplıcasında oda sayısı yeterli olmayınca, 1984 yılında Ana Bina yapısının kuzeybatı yönüne ilave yatak bloğu eklenmiştir (Şekil 21).

Şekil 21: Ana Bina İlave Kat Görünüşü

Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşivi, 2020

1984 yılında, Atatürk Palas ile Ana Bina yapıları arasında, zemin katta 8 adet dükkân, üst katta ise talih oyunları salonu olan betonarme bağlantı koridoru yapısı (Resim 77) eklenmiştir. Bu yapı, 2009 yılında yıkılarak yerine günümüzde de kullanılan toplantı salonu (Resim 78) yapılmıştır. Eski bağlantı koridoru, Kaplıca Yapısının önünü kapattığı için MSN Yapı yeni bağlantı koridorunu yer altına almış, böylece Kaplıca Yapısının önünü açmıştır (Resim 79) (Mustafa Kırçal ile Kişisel Görüşme, 2021).

Resim 77: Atatürk Palas ile Ana Bina Arası Bağlantı Koridoru

Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşivi, 2020

Resim 78: Konferans Salonu

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

Resim 79: İç Bahçe Görüntüsü

Kaynak: Kişisel Arşiv, 2020

1988 yılında ihtiyaçları karşılayamayan otel, yapıların güneyinde 90.000 metrekarelik yeni bir otel yapısı yapmaya karar vermiş (Resim 20) ancak bu yapı günümüzde hala tamamlanamamıştır.

1990 yılında Ana Bina Yapısının bahçesine 'Green House' adı verilen bahçeli bir restoran eklenmiştir (Resim 80,81).

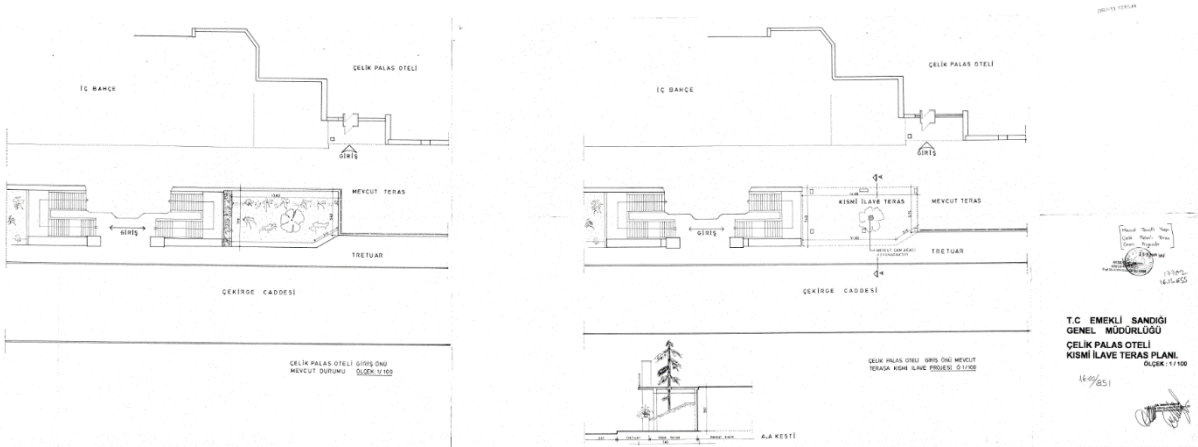
Resim 80: Green House Caddeden Görünüş

Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşivi, 2020

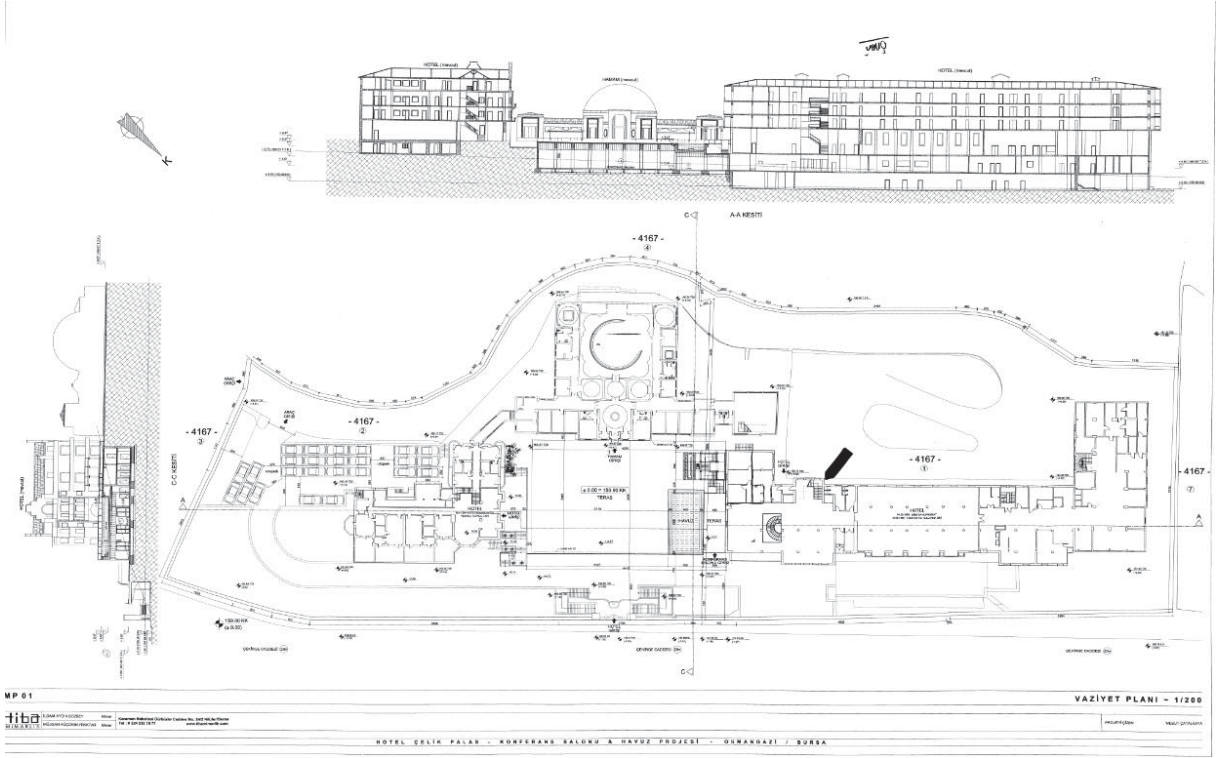

Resim 81: Green House Yüksekten Görünüş
Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşiv, 2020

1998 yılında, giriş önünde mevcut terasa kısmi ilave teras eklemesi yapılmıştır (Şekil 22). 2012 yılında ise; konferans salonu ve yüzme havuzu tadilatları yapılmıştır (Şekil 23).

Şekil 22: Kısmi İlave Teras Projesi
Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşivi, 2020

Şekil 23: Konferans Salonu Havuz Tadilatı

Kaynak: Anıtlar Kurulu Arşivi, 2020

5. ÇELİK PALAS OTELİNE YÖNELİK RENOVASYON UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yenileme çalışmalarının asıl amacı zamanla fiziki olarak yıpranan ve işlevsel açıdan da yetersiz kalan yapıların günümüz yaşamına geri kazandırılması ve gelecek kuşaklara bir kültür değeri olarak aktarılmasıdır. Yenilenen yapılara en az müdahalenin gerçekleştirilmesi, plan, cephe ve benzeri karakteristik özelliklerinin bozulmaması temel ilkedir. Bir başka anlatımla yapıların genel karakteristiklerini oluşturan özgün malzeme ve elemanların olabildiğince korunması esastır (Venedik Tüzüğü, 5. madde). Bununla birlikte yapıların eskiyen kaybolan ve işlevini yitiren elemanlarının onarılması bu mümkün değilse yeni üretimler ile değiştirilmesi veya yenilenmesi bazı durumlarda kaçınılmaz olmaktadır. Ayrıca günümüzün emniyet, sağlık ve konfor koşulları gereği yapıların bünyelerine daha önce hiç sahip olmadıkları eleman ve donatıların da eklenmesi gerekli olmaktadır. Özellikle ısıtma havalandırma ve aydınlatma gibi donatılar bu tür müdahalelerdir. Söz konusu eklentilerin yapının genel karakteristik özellikleri ile uyumlu olması, görsel ve estetik yapı ve mekanlarına görsel açıdan zarar vermemesi istenir.

Bu tez kapsamında irdelenen Çelik Palas Otel ve Kaplıca yapısı bir erken dönem Cumhuriyet yapısı olarak inşa edilirken dönemin mimari tarzını yansıtacak biçimde modernist bir çizgide inşa edilmiştir. Söz konusu tasarım anlayışı yapının hem cephe ve hem de plan biçimlenmesinde belirgin biçimde hissedilmektedir. Ayrıca bu mimari tarz yapıların iç mekân atmosferini oluşturan tefriş ve dekorasyonlarda da görülmektedir. Günümüze değin birkaç kez onarıma ve yenilemeye konu olmuş Çelik Palas yapı kompleksinin Atatürk dönemi özgün durumundan bugüne ne denli korunabildiğinin irdelenmesi önem arz etmektedir.

Bu bağlamda Çelik Palas Oteli ve Kaplıca Yapısına 2009 yılında yapılan son yenileme çalışması sonucu ulaşılan güncel durum temel alınarak yapılacak bir değerlendirme koruma ölçütleri çerçevesinde yapılan müdahalelerin ve yenileme çalışmalarının yapı kompleksinin özgünlük durumunun ne ölçüde korunabilmiş olduğu yönünde bize somut verilerek sunacaktır. Böylece benzer durumdaki yapı veya yapılara yönelik olarak da Yapılacak yenileme çalışmaları için öneriler geliştirilebilecektir.

5.1. Özgünlük ve Korunma Durumu

Yapıların özgünlük ve korunma durumu, yapılan araştırmalar sonucu oluşturulan Tablo 10'daki gruplandırma üzerinden yapılacaktır. Değerlendirme ara dönem yenileme çalışmalarını içermeyecektir.

Yapının 2009 yılında gördüğü renovasyon çalışmasında yapılan müdahaleler, tablo 6 da oluşturulan gruplandırmalar üzerinden değerlendirilecek, olumlu veya olumsuz etkileri ise her konu başlığında oluşturulacak tablolama ile saptanacaktır. Bu bağlamda 'Atatürk Palas' ve 'Kaplıca Yapısı' binalarının özgünlük durumunun korunup korunmadığı sorusuna yanıt aranacaktır.

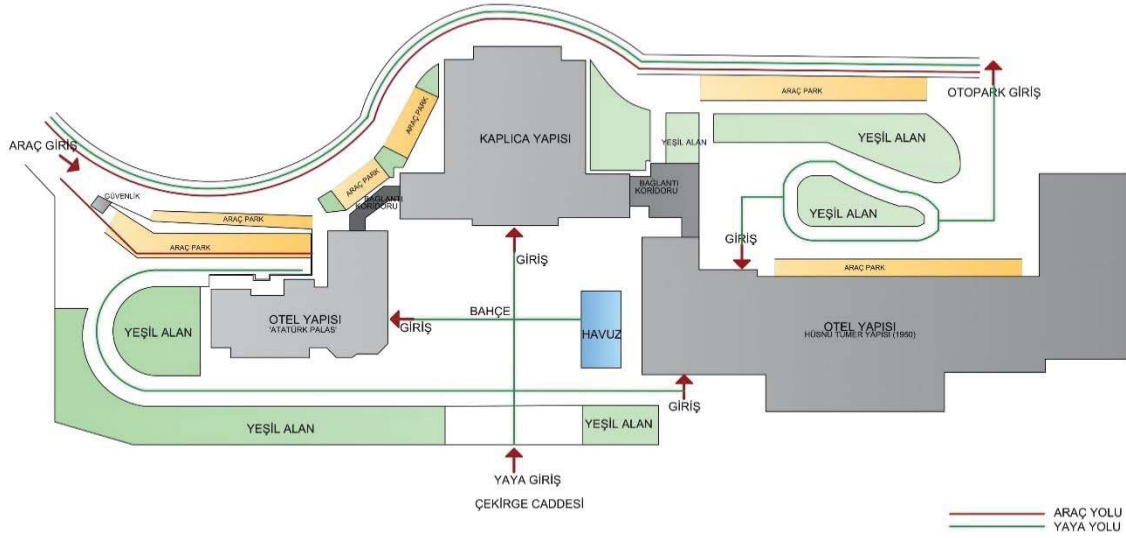
Yapıların genelinde mekânlara ve mimari elemanlara yönelik olarak aşağıdaki kriterler çerçevesinde sorgulama yapılarak bir değerlendirme sonucuna ulaşılması ve özgünlük durumunun ne denli sürdürülebilirliğinin saptanması uygun görülmüştür.

Tablo 10: Yapı Gruplarının Özgünlük ve Korunma Durumu Gruplandırması²⁷

1. Grup Değişmemiş/ Özgün	⇒ Müdahale görmemiş veya yapılan müdahaleler kısmi onarı ve bakım düzeyinde kalmış olup, form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristikler değişmeden günümüze erişmiş ve özgün karakteristikler korunmuştur.
2. Grup Az Değişmiş	⇒ Müdahale görmüş ancak form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristikler büyük ölçüde korunmuş olup değişen özelliklerin genel karakteristiğe olan etkileri minimum düzeyde kalmıştır.
3. Grup Değişmiş	⇒ Müdahale görmüş ve form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristikler önemli ölçüde farklılaşmış olup özgün durum algılanamamaktadır.

Değerlendirme çalışmasına yönelik irdeleme sürecinin aşağıdaki 4 ana başlık altında gerçekleştirilmesinin uygun olduğuna karar verilmiştir.

²⁷ Tablo 6; Hersek, C. M. (1993:321-333) ve Doğru, G. M. (2018-109) kaynaklarından derlenmiştir.

Şekil 25: 2009 Renovasyonu Vaziyet Planı ve Sirkülasyon Şeması

Kaynak: Bireysel Çalışma

1935 yılında inşa edilen Atatürk Palas Otel Yapısı ve Kaplıca Yapısının mimari olarak değişmediği gözlenmektedir. Ancak 1935 yılı vaziyet planı (Şekil 35) ile 2009 renovasyon planı (Şekil 36) karşılaştırıldığında Kaplıca Yapısı ile Atatürk Palas arasında bağlantı koridoru oluşturulduğu gözlenmektedir. 1950 yılında yapı topluluğuna eklenen Hüsnü Tümer imzalı yapı ile Kaplıca Yapısı arasında da bağlantı koridoru oluşturulduğu gözlenmiştir (Şekil 36).

Yapı topluluğunun batı cephesi olan Çekirge Caddesi üzerinden yaya girişinin sağlandığı, 2009 restorasyonunda da bu girişin aynı kaldığı gözlenmiştir ancak 1950 yılında eklenen ‘Otel Yapısı’ ile girişin sağında yer alan yeşil alan kaldırılmıştır. Bir başka büyük değişiklik ise araç yolunda gözlenmiştir. 1935 yılında araç girişi batı cephesinden sağlanırken, 2009 yılına geldiğimizde araç girişi güney cephesinden sağlanmış, ‘garaj’ kısmı bulunduğu konumdan kaldırılarak doğu cephesinde park alanları yaratılmış, otoparkın da yeri değiştirilmiştir.

Bahçede yer alan havuzun yerleşim yeri değişmiş, ‘Atatürk Palas’ın güney cephesinde kalan havuzun da kaldırıldığı gözlenmiştir.

Vaziyet planında, eski yerleşimler ve yeni bina eklenmesi ile sirkülasyonun da yetersiz kalabileceği görülmüş, işlevsel açıdan zamanla yapılan değişimler uygun görülmüştür.

Cepheler Üzerinden Özgünlüğün Korunma Durumu

Tarihi değere sahip Atatürk Palas ve Kaplıca Yapısı cephelerde gözlenen değişimler tablolar halinde aşağıda sunulmuştur. Cephe orijinal ve renovasyon sonrası fotoğrafları Ek 5 de bulunmaktadır. Yapılan değerlendirme sonucu Atatürk Palas ve Kaplıca Yapıları cephe yenilemelerinde; form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristiklerin büyük ölçüde korunduğu gözlenmiş, malzemede ses ve ısı yalıtımı sağlanması açısından kullanıcı odaklı bir değişime gidildiği öğrenilmiştir.

Tablo 11: Atatürk Palas Cepheler

ATATÜRK PALAS CEPHELER				
		DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ
KAPI	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	√	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	√	☐	☐
PENCERE	FORM	☐	√	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	☐	√
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	√	☐	☐
SÜSLEME	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	√	☐	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	☐	☐	√
CEPHE KAPLAMA	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	√	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	☐	√	☐
		GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
			√	
AÇIKLAMALAR				
<p>⇒ Atatürk Palas tüm cephelerde yapılan değişimler aynıdır, yapıya giriş kuzey cephesinden sağlanmaktadır.</p> <p>⇒ Yenileme çalışmasında ses ve ısı yalıtımı sağlamak için kapı ve pencerelerde malzemede değişime gidilmiş ancak form, boyut, doku ve renkte orijinal haline sadık kalınmıştır.</p> <p>⇒ Yapıldığı döneme ait fotoğraflar siyah beyaz olduğu için orijinal süsleme ve cephe kaplama rengi saptanamamış ancak fotoğraflar karşılaştırıldığında renkte değişime gidildiği gözlenmiştir.</p>				
DEĞERLENDİRME				
<p>Cephe müdahale görmüş ancak form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristikler büyük ölçüde korunmuş olup değişen özelliklerin genel karakteristiğe olan etkileri minimum düzeyde kalmıştır.</p>				

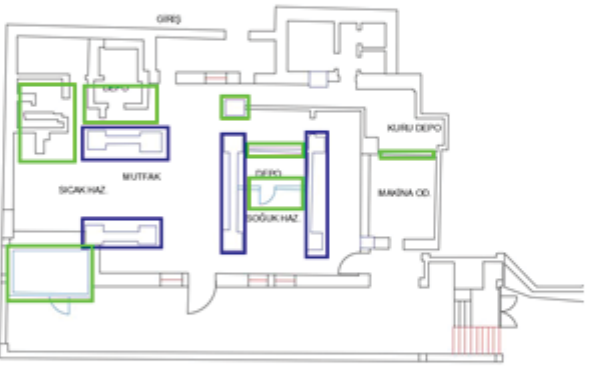
Tablo 12: Kaplıca Yapısı Cephele

KAPLİCA YAPISI CEPHELE				
		DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ
KAPI	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	√	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	√	☐	☐
PENCERE	FORM	☐	√	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	☐	√
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	√	☐	☐
SÜSLEME	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	√	☐	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	☐	☐	√
CEPHE KAPLAMA	FORM	√	☐	☐
	BOYUT	√	☐	☐
	MALZEME	☐	√	☐
	DOKU	√	☐	☐
	RENK	☐	√	☐
		GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
			√	
AÇIKLAMALAR				
<p>⇒ Kaplıca Yapısında tüm cephelede yapılan değişimler aynıdır, yapıya giriş batı cephesinden sağlanmaktadır.</p> <p>⇒ Yenileme çalışmasında ses ve ısı yalıtımı sağlamak için kapı ve pencerelerde malzemede değişime gidilmiş ancak form, boyut, doku ve renkte orijinal haline sadık kalınmıştır.</p> <p>⇒ Yapıldığı döneme ait fotoğraflar siyah beyaz olduğu için orijinal süsleme ve cephe kaplama rengi saptanamamış ancak fotoğraflar karşılaştırıldığında renkte değişime gidildiği gözlenmiştir.</p>				
DEĞERLENDİRME				
<p>Cephe müdahale görmüş ancak form, boyut, malzeme, doku, renk açısından özgün karakteristikler büyük ölçüde korunmuş olup değişen özelliklerin genel karakteristiğe olan etkileri minimum düzeyde kalmıştır.</p>				

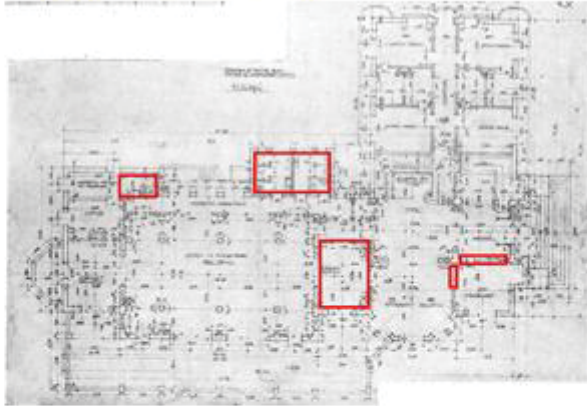
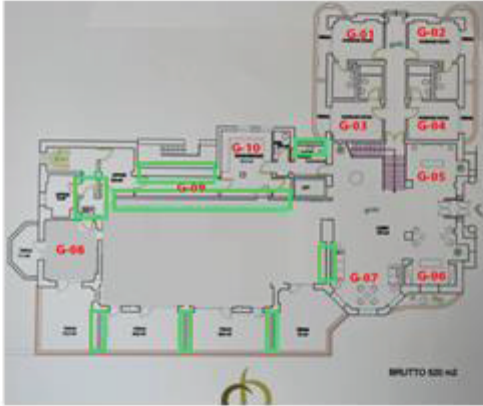

Plan Şemaları Ölçeğinde Özgünlüğün Korunma Durumu

Atatürk Palas yapısının 2009 yılında gördüğü yenileme çalışması ile daha önce yapılan yanlış uygulamalardan geri dönüldüğü ve orijinal plana sadık kalındığı bilinmektedir.

Tablo 13: Atatürk Palas Bodrum Kat Plan Şeması

ATATÜRK PALAS - BODRUM KAT		
BODRUM KAT 2018 RÖLÖVE ÇİZİMİ		
BODRUM KAT 2019 RENOVASYON PROJESİ		
AÇIKLAMALAR		
KALDIRILAN DUVARLAR █		
EKLENEN DUVARLAR █		
EKLENEN YANGIN PERDELERİ █		
DEĞERLENDİRME		
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
		√
<p>Orijinal plan şemasına ulaşılamayan bodrum katta yangın yönetmeliğince eklenen yangın duvarları zorunlu bir uygulamadır.</p> <p>Ancak yangın perdeleri harici eklenen ve kaldırılan duvarlar değerlendirildiğinde orijinal plan şemasının okunmadığı gözlenmiştir.</p>		

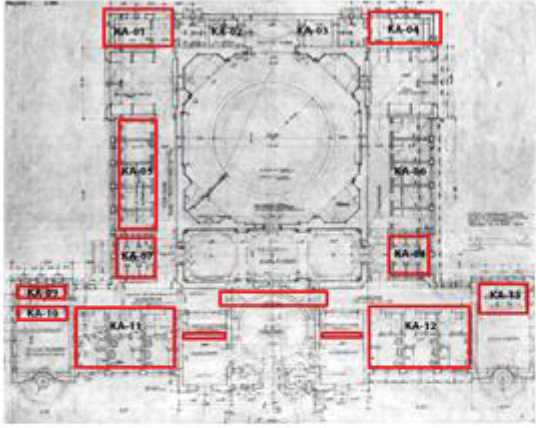
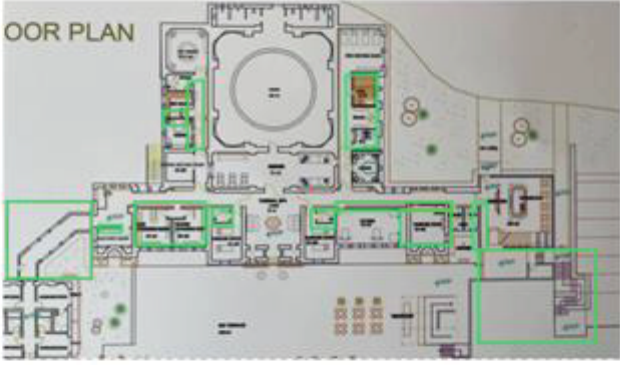

Tablo 14: Atatürk Palas Giriş Kat Plan Şeması

ATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT		
GİRİŞ KAT 1935 ORJİNAL PLAN		
GİRİŞ KAT 2019 RENOVASYON PROJESİ		
AÇIKLAMALAR		
KALDIRILAN DUVARLAR		
EKLENEN DUVARLAR		
DEĞERLENDİRME		
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
✓		
<p>Orijinal plan üzerinde daha önceki restorasyon hataları düzeltilmiş, G-09 ile işaretli hizmetli koridoru korunmuştur.</p> <p>Orijinal planda yer alan kiraat salonunun kaldırıldığı gözlenmiştir.</p>		

Tablo 15: Atatürk Palas Konaklama Katları Plan Şeması

ATATÜRK PALAS - KONAKLAMA KATLARI		
KONAKLAMA KATLARI 1935 ORJİNAL PLAN		
KONAKLAMA KATLARI 2019 RENOVASYON PROJESİ		
AÇIKLAMALAR		
KALDIRILAN DUVARLAR		
EKLENEN DUVARLAR		
DEĞERLENDİRME		
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
√		
Minimum düzeyde değişim gözlenmiş, orijinal plan şemasına sadık kalmıştır.		

Tablo 16: Kaplıca Yapısı Giriş Kat Plan Şeması

KAPLICA YAPISI - GİRİŞ KAT		
GİRİŞ KAT 1935 ORJİNAL PLAN		
GİRİŞ KAT 2019 RENOVASYON PROJESİ		
AÇIKLAMALAR		
KALDIRILAN DUVARLAR 		
EKLENEN DUVARLAR 		
DEĞERLENDİRME		
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
	√	
<p>Orijinal bodrum kat plan şemasına erişim sağlanamamıştır ancak Yangın Yönetmeliğince yangın perdeleri eklendiği tespit edilmiştir.</p> <p>Giriş kat plan şemasında değişiklikler gözlenmiştir.</p>		

Atatürk Palas Yapısı plan şemaları karşılaştırıldığında büyük değişimlerin gözlenmediği ve orijinal plan şemasının okunduğu görülmüştür. Bodrum katta gözlenen değişimler, kalorifer sisteminin kaldırılması ile, kazan dairesinin değişmesi, yangın yönetmeliğince yangın perdeleri eklenmesidir. Giriş katta ise, oda sayısını arttırmak amacıyla daha önce gerçekleştirilen restorasyon çalışmasında restoran alanının odalara bölündüğü ancak son yenileme çalışmasında bu hatanın düzeltilerek orijinal plan şemasının tekrar edildiği gözlenmiştir. Konaklama katlarında ortak ıslak hacim alanının değiştirilerek bekleme alanı yapıldığı görülmüştür. Çatı katı orijinal planlarına ulaşılamayan yapının çatı katında da plan şemasının değişmediği, Mustafa Kırcal ile yapılan kişisel görüşmeler sonucu öğrenilmiştir. Atatürk Palas Yapısının plan şemasının korunduğu gözlenmiş, bu bağlamda uygulama olumlu görülmüştür.

Kaplıca yapısında ise, daha önce gerçekleştirilen restorasyon plan şemasına sadık kaldığı ancak orijinal plan şemasının okunduğu gözlenmiştir.

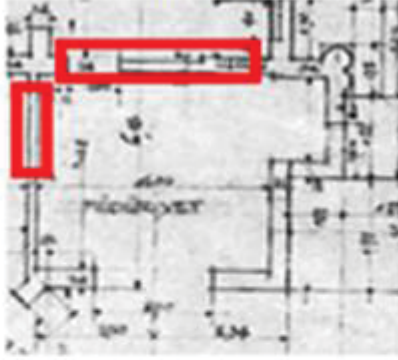

Mekânsal Ölçekte Özgünlüğün Korunma Durumu

Tezin bu bölümünde mekânsal ölçekte özgünlüğünün korunma durumu orijinal planlar ile 2009 yılında gördüğü renovasyon çalışması planları üzerinden değerlendirilecektir. Yatay ve düşey düzlemlerde görülen değişimler ve yangın yönetmeliği dolayısı ile eklenenler paylaşılacak, bir üst başlıkta numaralandırılan mekânlarda gözlenen değişimler tablolar halinde sunulacak, Tablo 10'da belirtilen gruplandırmalar üzerinden değerlendirme gerçekleştirilecektir. Atatürk Palas çatı katı orijinal planlara ulaşamadığı için değerlendirmeye tabi tutulmayacaktır.

Tablo 17: Atatürk Palas Bodrum Kat Z-01 Mekân Analizi

Z - 01 ORJİNAL DURUMU			
Z - 01 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR	Taşıyıcı olmayan duvarlar kaldırılmıştır.		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Yangın perdeleri eklenmiştir. Mutfak olarak hizmet veren alana gerekli donatı eklemeleri yapılmıştır.		
EKLENEN ALANLAR	Depo alanı eklenmiştir.		
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Mekân müdahale görmüş, özgün karakteristikler önemli ölçüde farklılaşmış olmakla birlikte özgün durum algılanabilmektedir.
	V		

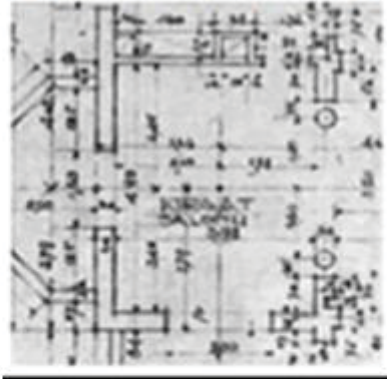

Tablo 18: Atatürk Palas Giriş Kat G-06 Mekân Analizi

ATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT MEKÂN ANALİZİ			
G - 06 ORJİNAL DURUMU			
G - 06 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR	İç duvarlar kaldırılmıştır.		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Cam kenarında alan yaratmak için duvar eklenmesi yapılmıştır.		
EKLENEN ALANLAR	Müdüriyet olarak hizmet veren alan bekleme alanına çevrilmiştir.		
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Mekân müdahale görmüş, özgün karakteristikler önemli ölçüde farklılaşmış olmakla birlikte özgün durum algılanabilmektedir.
	V		

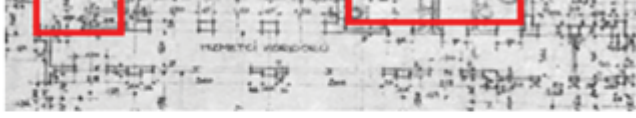
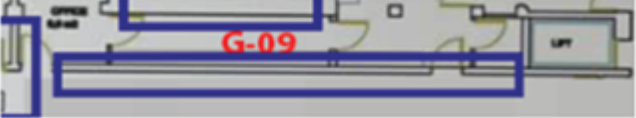
Tablo 19: Atatürk Palas Giriş Kat G-07 Mekân Analizi

ATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT MEKÂN B91:H124ANALİZİ			
G - 07 ORJİNAL DURUMU			
G - 07 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR	G - 06 ile arasında olan duvarın bir kısmı kaldırılmıştır.		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Eklene yapılmadığı gözlenmiştir.		
EKLENEN ALANLAR	Aynı işlev ile hizmet vermektedir.		
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Mekân minimum düzeyde müdahale görmüş, özgün durum algılanabilmektedir.
V			

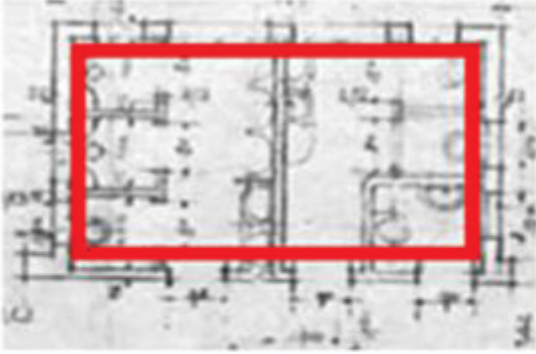
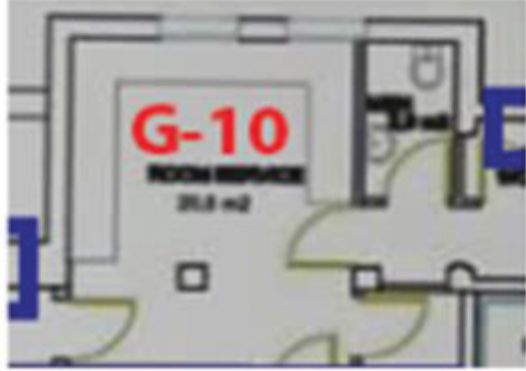
Tablo 20: Atatürk Palas Giriş Kat G-08 Mekân Analizi

ATATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT MEKÂN ANALİZİ			
G - 08 ORJİNAL DURUMU			
G - 08 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR			
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Giriş açıklığının daraldığı gözlenmiştir.		
EKLENEN ALANLAR			
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Mekân minimum düzeyde müdahale görmüş, özgün durum algılanabilmektedir.
✓			

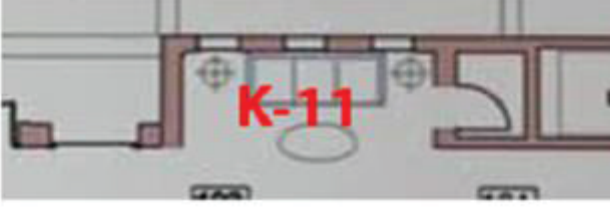
Tablo 21: Atatürk Palas Giriş Kat G-09 Mekân Analizi

ATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT MEKÂN ANALİZİ		
G - 09 ORJİNAL DURUMU		
G - 09 RENOVASYON SONRASI		
NOTLAR		
KALDIRILAN DUVARLAR		
EKLENEN DUVARLAR		
EKLENEN YANGIN PERDELERİ		
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Kolon arası boşluklar doldurulmuştur.	
EKLENEN ALANLAR	Koridor eklenmiş, diğer odalara geçişte mahremiyet sağlanması için kapı eklenmiştir.	
DEĞERLENDİRME		
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3
	✓	
Müdahale görmüş, özgün karakteri stiller önemli ölçüde farklılaşmış olmakla birlikte özgün durum anlaşılabilir.		

Tablo 22: Atatürk Palas Giriş Kat G-10 Mekân Analizi

ATATATÜRK PALAS - GİRİŞ KAT MEKÂN ANALİZİ			
G - 10 ORJİNAL DURUMU			
G - 10 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR	Islak hacim olarak hizmet veren alanda iç duvarlar kaldırılmış ve yeni işlev atanmıştır.		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Oluşturulan yeni alanlarla birlikte tek bırakılan ıslak hacime geçiş için duvar ve kapı eklenmiştir.		
EKLENEN ALANLAR	Oda servis alanı ve ıslak hacim eklenmiştir.		
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Müdahale görmüş ve özgün plan yapısı algılanmamaktadır.
		✓	

Tablo 23: Atatürk Palas Konaklama Katları K-11 Mekân Analizi

ATATÜRK PALAS - KONAKLAMA KATLARI MEKÂN ANALİZİ			
K - 11 ORJİNAL DURUMU			
K - 11 RENOVASYON SONRASI			
NOTLAR			
KALDIRILAN DUVARLAR			
EKLENEN DUVARLAR			
EKLENEN YANGIN PERDELERİ			
KALDIRILAN DUVAR VE DONATILAR	Duvarların kaldırıldığı gözlenmiştir.		
EKLENEN DUVAR VE DONATILAR	Tek ıslak hacim alanı bırakılmıştır.		
EKLENEN ALANLAR	İşlev değişikliğine gidilmiş, alan bekleme alanı olarak taşarlanmıştır.		
DEĞERLENDİRME			
GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	Müdahale görmüş ve özgün plan yapısı algılanamamaktadır.
		✓	

Atatürk Palas çatı katı orijinal planlarına ulaşılamamıştır ancak yapılan araştırmalar ve Mustafa Kırçal ile kişisel görüşmeler sonrası bu katta mekânsal ölçekte değişim olmadığı belirlenmiştir. Atatürk Palas yapısının mekânsal ölçekte özgünlüğünün korunduğu, daha önce yapılan hatalı uygulamaların düzeltildiği gözlenmiştir.

Kaplıca Yapısı bodrum kat planlarına ulaşılamamıştır. Yapının mekânsal ölçekte özgünlüğünün korunduğu, daha önce yapılan hatalı uygulamaların düzeltildiği gözlenmiştir.

Yapılan karşılaştırmalar sonucu Atatürk Palas ve Kaplıca Yapılarının mimari ölçekte özgünlüğünün kısmen korunduğu gözlenmiştir. Atatürk Palas ile Kaplıca Yapısı arasında bağlantı koridor oluşturulduğu gözlenmiştir. Her iki yapıda da çatıda değişime rastlanmamıştır.

Otel sahibi Mustafa Kırçal ile yapılan kişisel görüşmede (Ek 3), otelin renovasyon sürecinde Anıtlar Kurulundan izin alınarak uygulamalar yapıldığı, bir önceki restorasyon çalışmalarındaki hataların düzeltilmesi hedeflendiği ve yenileme çalışmasının bu bağlamda yapıldığı öğrenilmiştir.

5.1.2. İç mimari ölçekte özgünlüğünün korunma durumu

Tezin bu bölümünde iç mekânda kullanılan yüzey kaplamaları ve donatılar aynı başlık altında değerlendirilecektir. Tefriş, hareketli ve sabit mobilyalar ise ‘Tefriş ve Mobilyalar Bazında Özgünlüğünün Korunma Durumu’ başlığı altında değerlendirilecektir.

Yüzey Kaplama ve Donatılar Bazında Özgünlüğün Korunma Durumu

Yüzey kaplama malzemeleri Mongeri'nin ‘Otel ve Kaplıca Binası- Bursa’ (1932) yazısında belirttiği malzemeler ile 2009 yılında gördüğü renovasyon çalışması ile uygulanan malzemeler arasında değerlendirme yapılacaktır. Ara dönemde gördüğü değişimler değerlendirmeye tabii tutulmayacaktır.

Kaplıca Yapısında işlev değişikliğine uğrayan bazı odalarda eski zemin, tavan ve duvar malzemeleri bilinmediği için (Örnek: Tuz Odası) bu alanlar karşılaştırmaya tabi tutulamayacaktır.

Oluşturulan bağlantı koridorları orijinal planlarda yer almadığı için bu alanlar değerlendirmeye alınmayacaktır.

Tablo 24: Atatürk Palas Giriş Kat

AT ATÜRK PALAS					
GİRİŞ KAT					
		DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ	AÇIKLAMALAR
YÜZEY KAPLAMA	ZEMİN	FORM		✓	
		BOYUT		✓	
		MALZEME		✓	
		DOKU		✓	
		RENK		✓	
	DUVAR	FORM		✓	
		BOYUT		✓	
		MALZEME		✓	
		DOKU		✓	
		RENK		✓	
TAVAN	FORM				
	BOYUT				
	MALZEME				
	DOKU				
	RENK				
DONATILAR	AYDINLATMA	FORM	✓		
		BOYUT	✓		
	ISITMA	FORM			✓
		BOYUT			✓
	HAVALANDIRMA	FORM			✓
BOYUT				✓	
TESİSAT	FORM		✓		
	BOYUT		✓		
	MALZEME			✓	
NOTLAR		GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	DEĞERLENDİRME
Kat mekânları olan; lobi, bekleme alanı ve restoranda gerçekleşen değişimler ortak olduğu için tektablo üzerinden değerlendirme yapılmıştır.			✓		YÜZEY KAPLAMA VE DONATILAR BAZINDA DEĞİŞİMLER GÖZLENMİŞ ANCAK YAPIDA ÖZGÜN DURUM BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUNMUŞTUR.

Tablo 25: Atatürk Palas Katlar Konaklama Odaları

AT ATÜRK PALAS							
KONAKLAMA KATLARI							
			DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ	açıklamalar	
YÜZEY KAPLAMA	ZEMİN	FORM		✓		ORJİNAL ZEMİN KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.	
		BOYUT		✓			
		MALZEME		✓			
		DOKU		✓			
		RENK		✓			
	DUVAR	FORM		✓		ORJİNAL DUVAR KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.	
		BOYUT		✓			
		MALZEME		✓			
		DOKU		✓			
		RENK		✓			
	TAVAN	FORM			✓	ESKİ SİSTEM KALDIRILMIŞ, ALÇIPAM TAVA UYGULMASINA GİDİLMİŞTİR.	
		BOYUT			✓		
		MALZEME			✓		
		DOKU			✓		
		RENK			✓		
DONATILAR	AYDINLATMA	FORM			✓	ÇAĞDAŞ AYDINLATMA ELEMANLARI TERCİH EDİLMİŞTİR.	
		BOYUT			✓		
	ISITMA	FORM				✓	KALORİFER SİSTEMİNDEN KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT				✓	
	HAVALANDIRMA	FORM				✓	KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT				✓	
	TESİSAT	FORM		✓			TESİSAT SİSTEMİ DEĞİŞMİŞ, SIVA İÇİ UYGULAMA YAPILMIŞ VE SES YALITIMLI ÜRÜN TERCİH EDİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓			
		MALZEME				✓	
NOTLAR			GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	DEĞERLENDİRME	
				✓		YÜZEY KAPLAMA VE DONATILAR BAZINDA DEĞİŞİMLER GÖZLENMİŞ ANCAK YAPIDA ÖZGÜN DURUM BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUNMUŞTUR.	

Tablo 26: Atatürk Palas Katlar Islak Hacim

ATATÜRK PALAS					
KONAKLAMA KATLARI - ISLAK HACİM					
		DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ	AÇIKLAMALAR
YÜZEY KAPLAMA	ZEMİN	FORM		✓	ORJİNAL ZEMİN KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		✓	
		MALZEME		✓	
		DOKU		✓	
		RENK		✓	
	DUVAR	FORM		✓	ORJİNAL DUVAR KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		✓	
		MALZEME		✓	
		DOKU		✓	
		RENK		✓	
	TAVAN	FORM			ÖZGÜN DURUMU HAKKINDA VERİ ELDE EDİLEMENİŞTİR, DEĞERLENDİRMEYE TABİ TUTULMAMIŞTIR.
		BOYUT			
		MALZEME			
		DOKU			
	DONATILAR	AYDINLATMA	FORM		✓
BOYUT				✓	
ISITMA		FORM		✓	KALORİFER SİSTEMİNDEN KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓	
HAYAL ANDIRMA		FORM		✓	KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓	
TESİSAT		FORM		✓	TESİSAT SİSTEMİ DEĞİŞMİŞ, SIVA İÇİ UYGULAMA YAPILMIŞ VE SES YALITIMLI ÜRÜN TERCİH EDİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓	
		MALZEME		✓	
NOTLAR		GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	DEĞERLENDİRME
			V		YÜZEY KAPLAMA VE DONATILAR BAZINDA DEĞİŞİMLER GÖZLENMİŞ ANCAK YAPIDA ÖZGÜN DURUM BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUNMUŞTUR.

Tablo 27: Kaplıca Yapısı Soğukluk

KAPLİCA YAPISI						
SOĞUKLUK ve SICAKLIK						
			DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ	AÇIKLAMALAR
YÜZEY KAPLAMA	ZEMİN	FORM		✓		ORİJİNAL ZEMİN KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		✓		
		MALZEME		✓		
		DOKU		✓		
		RENK		✓		
	DUVAR	FORM		✓		ORİJİNAL DUVAR KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		✓		
		MALZEME		✓		
		DOKU		✓		
		RENK		✓		
	TAVAN	FORM	✓			ÖZGÜN DURUMU DEĐİŐMEMİŐTİR.
		BOYUT	✓			
		MALZEME	✓			
		DOKU	✓			
		RENK	✓			
DONATILAR	AYDINLATMA	FORM		✓		ÇAĞDAŞ AYDINLATMA ELEMANLARI TERCİH EDİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓		
	ISITMA	FORM			✓	KALORİFER SİSTEMİNDEN KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT			✓	
	HAVAL ANDIRMA	FORM			✓	KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT			✓	
	TESİSAT	FORM		✓		TESİSAT SİSTEMİ DEĞİŞMİŞ, SIVA İÇİ UYGULAMA YAPILMIŞ VE SES YALITIMLI ÜRÜN TERCİH EDİLMİŞTİR.
		BOYUT		✓		
MALZEME			✓			
NOTLAR			GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	DEĞERLENDİRME
Soğukluk ve sıcaklık mekânlarında gözlenen değişimler aynı olduğu için tek tablo üzerinden değerlendirme yapılmıştır.				V		YÜZEY KAPLAMA VE DONATILAR BAZINDA DEĞİŞİMLER GÖZLENMİŞ ANCAK YAPIDA ÖZGÜN DURUM BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUNMUŞTUR.

KAPLICA YAPISI						
BEKLEME ALANI						
		DEĞİŞMEMİŞ	AZ DEĞİŞMİŞ	DEĞİŞMİŞ	AÇIKLAMALAR	
YÜZEY KAPLAMA	ZEMİN	FORM		√		ORJİNAL ZEMİN KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		√		
		MALZEME		√		
		DOKU		√		
		RENK		√		
	DUVAR	FORM		√		ORJİNAL DUVAR KAPLAMASINA SADIK KALINMIŞ, ÇAĞDAŞ VE BENZER ÖZELLİKLERDE MALZEME SEÇİMİ YAPILMIŞTIR.
		BOYUT		√		
		MALZEME		√		
		DOKU		√		
		RENK		√		
	TAVAN	FORM				ÖZGÜN DURUMU HAKKINDA VERİ ELDE EDİLEMENİŞTİR, DEĞERLENDİRMEYE TABİ TUTULMAMIŞTIR.
		BOYUT				
		MALZEME				
		DOKU RENK				
	DONATILAR	AYDINLATMA	FORM		√	
BOYUT				√		
ISITMA		FORM			√	KALORİFER SİSTEMİNDEN KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT			√	
HAYAL ANDIRMA		FORM			√	KLİMA SİSTEMİNE GEÇİLMİŞTİR.
		BOYUT			√	
TESİSAT		FORM		√		TESİSAT SİSTEMİ DEĞİŞMİŞ, SIVA İÇİ UYGULAMA YAPILMIŞ VE SES YALITIMLI ÜRÜN TERCİH EDİLMİŞTİR.
		BOYUT		√		
		MALZEME		√		
NOI LAR		GRUP 1	GRUP 2	GRUP 3	DEĞERLENDİRME	
			√		YÜZEY KAPLAMA VE DONATILAR BAZINDA DEĞİŞİMLER GÖZLENMİŞ ANCAK YAPIDA ÖZGÜN DURUM BÜYÜK ÖLÇÜDE KORUNMUŞTUR.	

elemanları bazında yapılan inceleme sonucu; 2009 yılında yapılan son yenileme çalışmasında, Emekli Sandığı tarafından yapılan restorasyon çalışmasındaki hataların düzeltildiği, Anıtlar Kurulu ile iş birliği içinde yapılan çalışmalarda ise ‘Atatürk Palas’ yapısının konaklama odaları tavan uygulamaları hariç diğer uygulamaların aslına uygun yapıldığı gözlenmiştir. Tavan uygulamaları için Mustafa Kırçal ile yapılan kişisel görüşmede²⁸ ‘Anıtlar Kurulu’ izni ile uygulama yapıldığı öğrenilmiştir.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk asansörlü ve kaloriferli konaklama yapısı olduğu bilinen ve dönemin modernist yaklaşımıyla tasarlanan Atatürk Palas yapısında zamanla ısınma ve havalandırma yöntemleri yetersiz gelmiş, bu yüzden yenileme çalışmasında kalorifer ve havalandırma sistemi değiştirilmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucu değişim gösteren uygulamalarda Anıtlar Kurulu’nun izniyle tesisat yapıya zarar vermeden sıva içi uygulanmıştır.

Temiz, pis su tesisatı klima sistemi kurulurken değiştirilmiş, pis su tesisatında ses geçirmez borular tercih edilmiştir. Bu uygulamada da sıva içi döşeme uygun görülmüştür.

Kültür varlığı yapılarında, yapının orijinaline zarar verilmemesi için sıva dışı uygulamalar uygun görülürken Anıtlar Kurulu izni ile sıva içi uygulama tercih edilmiştir.

Atatürk Palas, giriş kat aydınlatma elemanlarının tamamı orijinal hali ile bırakılmıştır. Lobi ve yemek salonunda kullanılan aydınlatma elemanlarında yenileme çalışması ve değişim yapılmadığı öğrenilmiştir (Mustafa Kırçal ile kişisel görüşme, Ek 3).

Konaklama odalarında ise, tavanın hasır olduğu, hasırın çürümesi nedeniyle alçıpan asma tavan uygulaması tercih edilmiştir. Mustafa Kırçal ile yapılan kişisel görüşmede (Ek 3), konaklama odalarında kullanılan aydınlatma elemanlarının modern tarzda seçildiği ve eskiyi taklit etmedikleri öğrenilmiştir. Kullanıcı odaklı yapılan bu seçimin, yenileme çalışması açısından uygun bir yaklaşım olduğu düşünülmektedir.

Tefriş ve Mobilya Bazında Özgünlüğün Korunma Durumu

Bu başlık altında sabit ve hareketli mobilyalar iki yapı için ayrı ayrı karşılaştırılacak ve renovasyon uygulamasında özgünlük durumu sorgulanacaktır. Eski kaynaklardan ve Mustafa Kırçal ile yapılan kişisel görüşmelerden elde edilen veriler ile de dekoratif öğelerin

²⁸ Görüşme telefon aracılığı ile 24.04.2021 tarihinde yapılmıştır.

özgünlüğünün korunma durumu resim, işleme, tablo, lambriler, duvar kağıtları ve perdeler gibi öğeler üzerinden değerlendirilecektir.

Sabit Mobilyalar

Atatürk Palas içinde sabit mobilyaya rastlanmamış, kaplıca yapısında ise; avlu bölümünde bulunan süs havuzu korunmuş, yenileme çalışmasında kullanılan mermerin orijinal halinde bırakıldığı gözlenmiştir (Resim 77). Uygulama doğru bulunmuştur.

Kaplıca Yapısı soğukluk bölümünde bulunan mermer banklar (Resim 73) kaldırılmış, yerine kumaş kaplı hareketli şezlonglar (Resim 75) konulmuştur. Bu doğru bir uygulama değildir ancak elde edilen verilerle görülmüştür ki bu değişim 2009 renovasyonu öncesi yapılmıştır (Resim 74).

Sıcaklık bölümünde bulunan aslanagzında (Resim 42) da malzeme yenilemesi yapılmış (Resim 65), seçilen malzeme aslına uygun materyal, form ve doku ile uygun bir çalışma olduğu gözlenmiştir.

Sıcaklık bölümünde bulunan kurnalarda (Resim 41) yenileme çalışmasında, önceden var olmayan çini eklemesi yapıldığı gözlenmiş ve orijinal formun da değiştiği görülmüştür (Resim 67). Kurna yenileme çalışması uygun bulunmamıştır.

Sıcaklık bölümünde bulunan büyük havuzda ise (Resim 40, 63) yenileme çalışması yapılmamış ve havuz orijinal hali ile kalmıştır.

Hareketli Mobilyalar

Bölüm 3.2.2.1. de incelendiği üzere, Mongeri iç mekân hareketli mobilyaları dönemin çağdaş hareketi olan Bauhaus stili üzerinden seçmiş, Atatürk'ün istediği modern mimari ve tasarım hedefine ulaşılmıştır. Günümüzde kullanılan mobilya seçimleri ise bölüm 4.2.3. de incelenmiştir. Mustafa Kırcal ile yapılan kişisel görüşmeler sonucunda 2009 yılı renovasyon çalışması öncesi, Atatürk Palas yapısında orijinal mobilyaların bulunmadığı öğrenilmiştir.

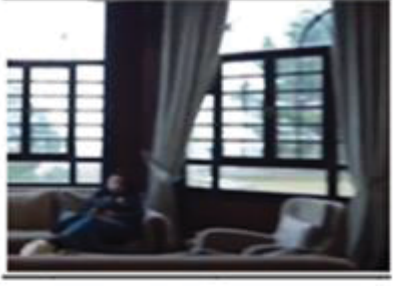
Yapılan araştırmalarda başvurulan arşivler, tezler, kitaplar ve makalelerde elik Palas Oteli 1935 yılına ait orijinal mobilya fotoğrafları b6l6m 3'te de g6r6ld6ęi 6zere sınırlı sayıdadır. İç mekân tasarımı, tefriş ve hareketli mobilyalarda bir b6t6n olarak algılanmalıdır. Sınırlı sayıda fotoğraflar 6zerinden 'koruma durumunun 6zg6nl6ęi' tartışılamayacağı için; Prof. Dr. Can Mehmet Hersek'in '6lkemizde Yapı 6leğindeki Restorasyonlarda Tefriş ve Dekorasyon' (1993:333) adlı makalesinde paylaştığı tablo 6zerinden değerlendirme yapılacaktır.

Tablo 29: Restorasyon Kararları Tablosu

RESTORASYON KARARLARI TABLOSU	
ELEMAN NİTELİğİ	M6HAHALE METODU
1. Varlığı ve t6m6yle her 6zelliği bilinen elemanlar Konumu- Biliniyor Boyutu- Biliniyor Formu- Biliniyor Malzemesi- Biliniyor	Eskisine benzer biçimde yeniden yapım Aynı Konumda Aynı Boyutta Aynı Formda işlemeleri sadeleştirilerek Aynı malzeme ile yapım
2. Formu Bilinmeyen ancak diğer 6zellikleri bilinen elemanlar. Konumu-Biliniyor Boyutu- Biliniyor Malzemesi- Biliniyor	Formda ağdaş olarak (eleman 6zerinde g6n6m6z6n simgesi ile) yeniden Aynı Konumda Aynı Boyutta Aynı Malzeme ile yapım
3. Varlığın bilinen ancak hiç bir 6zelliği bilinmeyen elemanlar Konumu- Bilinmiyor Boyutu- Bilinmiyor Formu- Bilinmiyor Malzemesi- Bilinmiyor	T6m6yle ağdaş bir tutumla yapının genel karakterine saygılı olarak İşleve uygun konumda İşleve uygun boyutta İşleve uygun formda ağdaş malzeme ile yapım
4. Yapının yaşaması için gerekli olan ancak yapıda hiçbir zaman var olmamış sabit elemanlar.	T6m6yle ağdaş bir tutumla yapının genel karakterine saygılı olarak ve eklenti olduğu belli edilerek yapım.
5. İşlev için gerekli olan hareketli tefriş elemanları	Mekânda kullanım değiştiği için ağdaş yaklaşım yeni tasarım ile mekân formuna saygılı ve uyumlu yapım

(Kaynak: Hersek, C. M. 1993:333)

Tablo 30: Atatürk Palas Bekleme Alanı

ATATÜRK PALAS BEKLEME ALANI					
					
AÇIKLAMALAR					
ÜRÜN		BERJER	KAHVE M.	KOLTUK	PERDE
VARLIĞI	BİLİNİYOR	√	√	√	√
	BİLİNMIYOR				
KONUMU	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
BOYUTU	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
MALZEME Sİ	BİLİNİYOR		√		√
	BİLİNMIYOR	√		√	
AYNI KONUMDA					√
AYNI BOYUTTA					√
AYNI FORMDA					√
İŞLEVE UYGUN KONUMDA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN BOYUTTA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN FORMDA		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM					
DEĞERLENDİRME					
<p>Orijinal planlarda tefriş işlenmemiştir, mekânın tamamında yerleşim düzeni belli değildir. Veri yetersizliği göz önünde bulundurularak yapılan uygulamalarda çağdaş ürünler kullanılması doğru uygulama olarak değerlendirilmiştir.</p>					

Tablo 31: Atatürk Palas Dinlenme Alanı

ATATÜRK PALAS DİNLENME ALANI					
					
AÇIKLAMALAR					
ÜRÜN		BERJER	KAHVE M	KOLTUK	PERDE
VARLIĞI	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
KONUMU	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
BOYUTU	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
MALZEME Sİ	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
AYNI KONUMDA					√
AYNI BOYUTTA					√
AYNI FORMDA					√
İŞLEVE UYGUN KONUMDA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN BOYUTTA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN FORMDA		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM					
DEĞERLENDİRME					
<p>Orijinal planlarda tefriş işlenmemiştir, mekânın tamamında yerleşim düzeni belli değildir. İlk kullanım amacı 'Oyun Salonu' olan alanda işlev değişikliğine gidilmiştir. Veni yetersizliği göz önünde bulundurularak yapılan uygulamalarda çağdaş ürünler kullanılması doğru uygulama olarak değerlendirilmiştir.</p>					

Tablo 32: Atatürk Palas Restoran

ATATÜRK PALAS YEMEK SALONU - GÖRSELLER				
				
AÇIKLAMALAR				
ÜRÜN		SANDALYE	MASA	PERDE
VARLIĞI	BİLİNİYOR	√	√	√
	BİLİNMIYOR			
KONUMU	BİLİNİYOR	√	√	√
	BİLİNMIYOR			
BOYUTU	BİLİNİYOR			
	BİLİNMIYOR	√	√	√
MALZEME Sİ	BİLİNİYOR	√	√	
	BİLİNMIYOR			√
AYNI KONUMDA				
AYNI BOYUTTA				
AYNI FORMDA				
İŞLEVE UYGUN KONUMDA		√	√	√
İŞLEVE UYGUN BOYUTTA		√	√	√
İŞLEVE UYGUN FORMDA		√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITTIYOR		√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITMIYOR				
DEĞERLENDİRME				
<p>Orijinal planlarda tefriş işlenmemiştir, mekânın tamamında yerleşim düzeni belli değildir. Günümüz kullanımında yerleşim kullanım amacına göre değişmektedir (yemek, toplantı gibi). Orijinal mobilyalara erişim sağlanamayan mekânda seçilen mobilyaların çağdaş olması dolayısıyla uygulama doğru bulunmuştur.</p>				

Tablo 33: Atatürk Palas Konaklama Odası - 1

ATATÜRK PALAS KONAKLAMA ODASI - 1					
					
AÇIKLAMALAR					
ÜRÜN		YATAK	BERJER	DOLAP	PERDE
VARLIĞI	BİLİNİYOR	√	√		
	BİLİNMIYOR			√	√
KONUMU	BİLİNİYOR		√		
	BİLİNMIYOR	√		√	√
BOYUTU	BİLİNİYOR				
	BİLİNMIYOR	√	√	√	√
MALZEME Sİ	BİLİNİYOR				
	BİLİNMIYOR	√	√	√	√
AYNI KONUMDA					
AYNI BOYUTTA					
AYNI FORMDA					
İŞLEVE UYGUN KONUMDA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN BOYUTTA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN FORMDA		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITTIYOR		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITMIYOR					
DEĞERLENDİRME					
<p>Orijinal planlarda tefriş işlenmemiştir, mekânın tamamında yerleşim düzeni belli değildir. Veri yetersizliğinden yapılan uygulamalarda çağdaş ürünler kullanılması doğru uygulama olarak değerlendirilmiştir.</p>					

Tablo 34: Atatürk Palas Konaklama Odası - 2

ATATÜRK PALAS KONAKLAMA ODASI - 2					
					
AÇIKLAMALAR					
ÜRÜN		YATAK	BERJER	DOLAP	PİRDE
VARLIĞI	BİLİNİYOR	√	√		√
	BİLİNMIYOR			√	
KONUMU	BİLİNİYOR		√		
	BİLİNMIYOR	√		√	√
BOYUTU	BİLİNİYOR				
	BİLİNMIYOR	√	√	√	√
MALZEME Sİ	BİLİNİYOR				√
	BİLİNMIYOR	√	√	√	
AYNI KONUMDA					
AYNI BOYUTTA					
AYNI FORMDA					
İŞLEVE UYGUN KONUMDA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN BOYUTTA		√	√	√	√
İŞLEVE UYGUN FORMDA		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITMIYOR		√	√	√	√
DÖNEMİN MODERN TASARIM ANLAYIŞINI YANSITMIYOR					
DEĞERLENDİRME					
<p>Orijinal planlarda tefriş işlenmemiştir, mekânın tamamında yerleşim düzeni belli değildir. Veri yetersizliğinden yapılan uygulamalarda çağdaş ürünler kullanılması doğru uygulama olarak değerlendirilmiştir.</p>					

Bu bölümde; 1935 yılına ait iç mekân verileri kısıtlı olduğu için sınırlı bir değerlendirme yapılmıştır.

6. SONUÇ

Bu tez çalışması kapsamında, daha önce konu ile ilgili yazılan tezler taranmış, kütüphane arşivlerine başvurulmuş, otel yapısında çekilen filmler izlenmiş ve Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü Arşivine başvurulmuştur. Elde edilen veriler sınırlı sayıdadır ve Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulundan geçmiş dönem çizimleri dahil son renovasyon çalışması çizimlerine dahi ulaşılammıştır ve Sayın Mustafa Kırçal'ın arşivlediği çizimlerden yararlanılmıştır.

İncelenen yapıların tasarımcısı olan Giulio Mongeri, doktor bir baba ve sanatla iç içe olan İtalyan bir ailede 1873 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babasının vefatı ile İtalya'ya dönen Mongeri, mimarlık eğitimini Brera Güzel Sanatlar fakültesinde tamamlamıştır.

Eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'a dönen Mongeri'nin ilk eserleri İtalyan Seçmecî üsluptadır. 1909 yılında Sanayi-i Nefise Mektebinde eğitim veren Mongeri, yetiştirdiği öğrencileri ile gelecek neslin de mimarlık anlayışında etkili olmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ile, ağırlıklı olarak I. Ulusal Mimarlık Akımına ait eserler tasarlayan Mongeri'nin bu dönem en çok banka yapıları tasarladığı bilinmektedir. I. Ulusal Mimarlık Akımının öncü mimarlarından olan Mongeri, Erken Cumhuriyet Dönemi sonrası beklenen 'modern mimari' akımına uyamamış, Sanayi-i Nefise Mektebinden kendi isteği ile ayrılmıştır. Mongeri'nin bilinen son eseri Bursa'da bulunan Çelik Palas Otel ve Kaplıcasıdır. Mongeri'nin tasarladığı modern mimari üsluptaki en son yapı olması hem de Türkiye'de inşa edilmiş ilk kaplıca otel yapısı olması ile önem arz etmektedir.

Atatürk'ün isteği ile inşa edilen yapı, doğal sıcak su kaynaklarından suyun taşınması, asansörlü ve kaloriferli çağdaş bir yapı olarak Bursa'nın tarihten gelen bir kaplıca turizm merkezi olma özelliğini Cumhuriyet Döneminde de sürdürmesinde önemli bir cazibe merkezi olmuştur.

Akademideki öğrencilerinin eğitimlerini tamamlamalarından sonra profesyonel hayatta da onları bir meslektaş olarak yanında istihdam eden Mongeri bu yapıda da öğrencisi Hüsnü Tümer ile çalışmıştır. Bu otelin tasarımı yukarıda da belirtilmiş olduğu gibi dönemin çağdaşlaşma vizyonu gereği modern üslupta tasarlanan yapı yine dönemin moda anlayışı olan Art Deco tasarım stilinden de esintiler taşımaktadır. Özellikle mimari süslemelerde ve merdiven korkuluğu gibi iç mimari elemanlarda Art Deco tarzı detaylara rastlanılmaktadır.

Yapı topluluğunun bir diğer yapısı olan kaplıca yapısında ise kültürümüzden kaynaklanan geleneksel kaplıca plan şeması uygulanmıştır. Mimarisi modern olan kaplıca

yapısının süslemelerinde, Atatürk Palas yapısında görülen Art Deco detaylarının benzerlerine yer verilmiştir. Özetle bu tez kapsamında ele alınmış olan bu iki yapı da Cumhuriyet Döneminin ilk yıllarında benimsenen çağdaş uygarlık düzeyine erişme çabalarının somut bir örneği olarak simgesel bir değer taşımaktadır.

Türkiye ve Bursa için çok büyük önem taşıyan yapı topluluğuna daha sonra Hüsnü Tümer imzalı ‘Ana Bina’ eklenmesi yapılmıştır. Anıtlar Kurulu tarafından tarihi bir yapı olarak tescil edilmemiş olan ve zaman içinde de tümüyle yenilenen bugünün ana otel bloğu tez kapsamında değerlendirmeye alınmamıştır.

Bursa Çelik Palas Otel ve Kaplıcası yapı topluluğu zaman içinde birçok bakım, onarım ve yenileme çalışması görmüştür. Aslında bu müdahaleler de zaman içinde yapıların yıpranması ve değişen sağlık ve konfor koşulları açısından da bir zorunluluktur. Bir başka anlatımla yapıların yaşaması, gelecek kuşaklara aktarılması için renovasyon çalışmaları gereklidir ve ancak bu çalışmalar yapının özgün karakteristik özelliklerine zarar vermeden uygulanması esastır. Çelik Palas Otel ve Kaplıcası, Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk modern kaplıca otel yapısı olması ile önem arz etmektedir. Bu yapı topluluğunun korunup gelecek kuşaklara aktarılması Cumhuriyet Tarihimizin somut kültürel değerleri ve belgeleri olarak mutlak gereklidir. Bu bakımdan bu tez kapsamında irdelenmiş olan her iki yapı koruma mevzuatımız ve ilkelerimiz doğrultusunda özgünlük kriterleri çerçevesinde incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Tez kapsamında değerlendirmeye konu olan Atatürk Palas ve Kaplıca Yapılarının cephelerinin özgün kimliğinin korunduğu anlaşılmıştır. Atatürk Palas yapısı plan şemasında eski hatalı uygulamalardan geri dönüldüğü, özgün plan şemasının okunduğu gözlenmiştir. Kaplıca Yapısında eski hatalı uygulamaların düzeltilmediği, iç mekânda yapılan eklentiler, kaldırılan ve eklenen duvarlar ile mekân algısının zarar gördüğü saptanmıştır.

1935 yılında inşa edilen yapı topluluğuna, 1950 yılında Hüsnü Tümer imzalı Ana Bina yapısının eklenmesi, ilerleyen yıllarda yapılar arasında oluşturulan geçiş koridorları, bahçe düzenlemesinin ve araç yolu güzergâhının değişmesiyle vaziyet planında özgün karakteristiklerinin farklılaşmış olduğu ancak özgün durumun algılanabildiği saptanmıştır.

İç mimari ölçekte özgünlüğünün korunma durumu incelendiğinde; zemin ve duvar kaplama malzemelerinde orijinal malzemelere form, boyut ve renk açısından benzer malzemeler seçildiği, özgünlüğün korunduğu saptanmıştır. Asma tavan uygulamasında ise; hasır asma tavanın alçıpan ile değiştirildiği gözlenmiştir. Tavan uygulamasında yapılan müdahale özgün karakteristiğin algılanamamasına sebep olmuştur.

İnşa edildiği dönemde asansörlü ve kaloriferli olmasıyla çağdaş bir yapı olarak görülen Çelik Palas Otel ve Kaplıcasında, günümüz yaşama ihtiyaçlarını karşılayamadığı için ısıtma ve havalandırma sistemlerinde değişikliğe gidilmiştir. Tesisat sisteminde de değişimler gözlenmiş, çağdaş elemanlarla yenilenmiştir. Isıtma, havalandırma ve tesisat sistemlerinde günümüz ihtiyaçlarına yönelik yapılan zorunlu değişimlerin, Anıtlar Kurulu iznince yapıya zarar vermeden kullanıcı ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kurgulandığı gözlenmiştir. Orijinal hali ile bırakılan aydınlatma elemanları (Atatürk Palas giriş kat) harici tüm aydınlatma elemanları günümüz çağdaş tarzında seçilmiştir. Aydınlatma elemanları bazında yapılan bu değişim özgün karakteristiğinin önemli ölçüde farklılaşmasına sebep olmuştur.

İç mimari ölçekte özgünlüğün korunma durumu incelemesinde yeterli veri bulunamamıştır. Döneme ait gazete, dergi, kitap ve reklamlar incelenmiş, mobilya, iç mekân tefriş ve dekorasyonuna ait arşivleme sistemine rastlanamamıştır. Elde edilen veriler ışığında inşa edildiği dönemde yapı topluluğunda modernist akıma uygun seçimler yapıldığı gözlenmiştir. Yıllar içinde otelin el değiştirmesi, yapılan restorasyon ve yenileme çalışmalarında orijinal mobilyaların kaybolduğu öğrenilmiştir. Seçilen mobilyalar, dönemin tarzını yansıtsa da orijinal mobilya karakteristiğinin değiştiği gözlenmiştir.

Sonuç olarak, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşamış, her iki dönemin mimari stillerinde yapılar tasarlamış olan Giulio Mongeri'nin son eseri olan Çelik Palas Otel ve Kaplıcası, gelecek nesillere aktarılmak üzere önceden yapılan restorasyon hataları düzeltilerek, kullanıcılara konaklama imkânı sunmaya devam etmekte ve tarihi dokunun sürdürülebilmesi açısından özgün tasarım değerlerini büyük ölçüde korumuş iyi bir restorasyon örneği olarak nitelendirilebilir. Ancak yapı kompleksinin bünyesinde yapıların tasarım ekollerine ait bilgilendirmelerin takdim edildiği, özgün ve onarım projelerinin yer aldığı, restorasyon ve müdahalelerin anlatıldığı bir arşivin sergilenmemesi önemli bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Yapının önemi ve değerinin anlaşılması açısından böyle bir bilgilendirme köşesinin oluşturulması konuklar ve araştırmacılar açısından gereklidir. Ayrıca gelecekte yapı üzerinde gerçekleştirilecek müdahaleler için de bu arşiv önemli bir kaynak olacaktır. Çelik Palas Otel ve Kaplıca yapısında mekânsal ve kütleli ölçekteki başarılı koruma müdahalelerinin iç mekân tefriş ve dekorasyonlarında da kısmen sürdürülmüş olması sevindirici olmakla birlikte benzer koruma çalışmalarında İç mekân atmosferlerinin başarılı biçimde gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için mobilya konusunda uzmanlaşmış iç mimarların da restorasyon ekiplerinde yer alması daha da başarılı koruma çalışmalarını için bir gereklilik olarak görülmektedir.

Tarihi değere sahip yapıların restorasyon, koruma veya yeniden işlevlendirme süreçlerinde disiplinlerarası çalışmalara iç mimarlık disiplininin de katılması, arşivlendirme sistemindeki eksiklerin giderilmesi, döneme ait renk ve malzeme çalışmalarının ayrıca yapılması ve arşivlenmesi, kültür varlıklarının gelecek kuşaklara doğru aktarılması için bir zorunluluktur.

Son söz olarak ülkemizin önemli bir dönemi olan Cumhuriyetimizin ilk yıllarında gerçekleştirilen mimari yapıların korunması ve gelecek kuşaklara özgün durumları ile aktarılabilmesi ülkemizin yakın dönem mimarlık ve aynı zamanda cumhuriyet tarihimizin daha iyi anlaşılması için gereklidir. Çelik Palas ve Kaplıca binasında olduğu gibi bu yapıların başarılı yönlerinin günümüz tasarımlarında da yararlanılacak bir kaynak olarak değerlendirilmesinin önemi büyüktür. Bugün Bursa ve diğer illerimizde bu tez kapsamında ele alınmış yapılarla eş değer niteliklere sahip pek çok yapımız bulunmakta olup söz konusu mimari mirasımızın korumacı mimarlarla birlikte iç mimarlar, sanat tarihçiler ve gerekli disiplinlerden oluşan multi disiplinler ekipler tarafından bir an önce onarılması temenni eder ve bu anlamda yeni tez araştırmalarının da yapılmasının gereğini vurgularız.

KAYNAKÇA

- AHUNBAY, Z. (2011). *Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon*. İstanbul: Yem Yayınları.
- AKTURAN, G. (Ocak 2017). *Butik Otel Odalarındaki Mekansal Özelliklerin İncelenmesi; Bodrum'daki Butik Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ALKAN, F. (2020). Bursa'nın Şifalı Kaplıcaları ve Bursa Müzelerinde Sergilenmeleri. *Afyon ve İstanbul Uluslararası Türk-İslam Tıp Tarihi ve Etiği* (s. 51-60). Konya: Selçuk Üniversitesi Basım Evi.
- ALSAÇ, D. (2008). *Otel Sınıflandırma Sistemlerinin İncelenmesi; Bodrum'daki Butik Otel İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- ALSAÇ, Ü. (1995). *Türkiye'de Restorasyon*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ASLANOĞLU, İ. (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı 1923-1938* (3 b.). İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- ATAŞ, M. (1948). *Tarih ve Tabiat Şehri Bursa*. İstanbul: Matiş.
- Atatürk ve Bursa. (2002). Y. AKKILIÇ içinde, *Bursa Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 149-160). Bursa: Bursa Kültür ve Sanat Yayınları A.Ş.
- AVCI, N. (2009). Atatürk Dönemi Batılılaşma. O. HORATA, S. BAŞKAN, R. BOZTEMUR, Ö. ÇOBANOĞLU, İ. DOĞAN, Y. DOĞANER, . . . A. UÇAN içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türk Kültürü Atatürk Dönemi 1920-1938* (Cilt 1, s. 379-384). Ankara: T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- BATUR, A. (1983). Batılılaşma Döneminde Osmanlı Mimarlığı. M. Belge içinde, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi Cilt 4* (s. 1038-1067). İstanbul: İletişim Yayınları.
- BATUR, A. (1983). Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı. M. BELGE içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 5, s. 1380-1420). İstanbul: İletişim Yayınları.
- bauhaus-chronik, w. g. (1926). bauhaus 1. *bauhaus 1*, 1-6.
- BAYKAL, K. (1950). *Bursa ve Anıtları*. Bursa: Bursa Aysan Matbaası.
- BENTON, C., BENTON, T., & WOOD, G. (Dü). (2003). *Art Deco 1910-1939*. Londra: Bulfinch Press AOL Time Warner Book Group.
- BERNARD, C. A. (1943). *Bursa Banyoları <Kaplıca Risalesi>*. (R. R. YÜCER, Çev.) İstanbul: Kenan Matbaası.
- BRUNHAMMER, Y. (1983). *Art Deco Style*. Fransa: ST. Martin's Press.
- Bursa Çelik Palas Torunlar'ın Oldu. (2006, 06 23). *Milliyet Gazetesi*, s. 9.

- Bursa Çelik Palas Yeniden Satışta. (2007, 05 25). *Milliyet Gazetesi*, s. 13.
- CAN, C. (2020). *İstanbul'un Yabancı ve Levanten Mimarları*. İstanbul: ARKETON Yayınları.
- CEZAR, M. (1971). *Sanatta Batı'ya Açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası A.Ş. Kültür Yayınları.
- ÇİHAN, A. (Mayıs 2019). *Koruma Altındaki Ticaret Yapılarının Konaklama Yapısı Olarak Yeniden İşlevlendirme Süreçleri ve Sirkeci Mercure Hotel Örneği*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelik Palas. (2002). Y. AKKILIÇ (Dü.) içinde, *Bursa Ansiklopedisi* (Cilt 2, s. 483-484). İstanbul: Burdef Yayınları.
- Çelik Palas. (2011). B. YALMAN içinde, *Bursa'nın Kültür ve Tabiat Varlıkları* (Cilt 3, s. 658-659). İstanbul: Bursa Çekirge Lions.
- Çelik Palas*. (2020). 2021 tarihinde www.tutap.com.tr:
http://www.tutap.com.tr/detay_tanimim/celik-palas/313 adresinden alındı
- Çelik Palas Otel- Kaplıca*. ('1935-1945'). Bursa: Çelik Palas.
- Çelik Palas'a En Yüksek Teklif MSN Yapı'dan: 38.9 milyon \$. (2007, 08 18). *Milliyet Gazetesi*, s. 6.
- ÇİNİCİ, D. (2015, 06 15). Başkent Ankara'nın İnşasında Etkin Bir Mimar: Giulio Mongeri ve Yaşam Öyküsü. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 13-41.
- ÇİNİCİ, D. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Mimarlığının Modernleşme Sürecinde Mimar Giulio Mongeri: Bursa Çelik Palas Otel ve Kaplıcası*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- DARA, R. (2003). *Turistik Bursa Sözlüğü GÜmürlü Günlük*. İstanbul: Kare Yayınları.
- DEMİRTAŞ, N. (2010). Otel İşletmeciliği. *Ankara Üniversitesi Uzaktan Eğitim Yayın(67)*.
- EGLİ, E. A. (2017). *Genç Türkiye İnşa Edilirken*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- ELDEM, S. H. (1973). 50 Yıllık Cumhuriyet Mimarlığı. *Akademi- Mimarlık ve Sanat*(11-12), 5-11.
- Emek Otelleri İçin İmzalar Atılıyor. (2002, 01 27). *Milliyet Gazetesi*, s. 6.
- Emek Otellerinde Önce Sözleşme Değişimi Yapılacak. (2004, 11 30). *Milliyet Gazetesi*, s. 6.
- ENGİN, H. E. (Kasım 2009). *Tarihi Yapıların Yeniden Kullanımında İç Mekâna Etkilerin İncelenmesi İçin Bir Yöntem Önerisi; İstanbul endüstri yapıları örneği*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.

- ERTEN, Ö. İ. (2016). *Şişli'de Bir Konak ve Mimar Giulio Mongeri*. İstanbul: Bozlu Sanat Yayınları.
- ERTUĞRUL, A. (2009). Hamam Yapıları ve Litaratürü. *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 7(13), 241-266.
- EYİCE, S. (2002). Osmanlı Mimarisinin Arka Planı. A. Y. TOPUZ (Dü.), *100 Yaşında Bir Osmanlı Ekrem Hakkı Ayverdi ve Osmanlı Mimarisi* içinde (s. 71-81). Ankara: Kubbealtı Neşriyatı.
- GENÇOĞLU, I. Z. (Haziran 2018). *Tarihi Anıtsal Yapıların Korunmasında Yeniden İşlevlendirme- Oluşan Sorunlar: 'Bursa ve Barselona*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- GIRARDELLI, P., & GODOLI, E. (2017). *Italian Architects and Builders in the Ottoman Empire and Modern Turkey: Design across Borders*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing.
- GÖK, S. (2004). Bursa Yeni Kaplıca'daki Şam Tipi Çiniler. *Sanat Tarihi Dergisi*(XIV/1), 135-155.
- GÜNYOL, V. (1983). Batılılaşma. M. Belge içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 255-264). İstanbul: İletişim Yayınları.
- HERSEK, C. M. (1993). Ülkemizde Yapı Ölçeğindeki Restorasyonlarda Tefriş ve Dekorasyon. *DTCF Dergisi*, 321-333.
- HERSEK, C. M. (1993). Ülkemizde Yapı Ölçeğindeki Restorasyonlarda Tefriş ve Dekorasyon. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 321-333.
- HORAN, J. L. (1997). *The Porcelain God*. New Jersey: Carol Publishing Group.
- Hüsni, M. (1933). Kaplıca Oteli Bahçe Projesi - Bursa. *Mimar*(1933.09.10 (33-34)), 292-293.
- JOBS, S. (2020, Ekim 09). *Historical Background of the Hospitality Industry – A Fascinating Journey*. Aralık 2020 tarihinde soegjobs.com: <https://www.soegjobs.com/hospitality-industry-historical-background/> adresinden alındı
- JOBS, S. (2020, Ekim 09). *Historical Background of the Hospitality Industry – A Fascinating Journey*. Aralık 2020 tarihinde soegjobs.com: <https://www.soegjobs.com/hospitality-industry-historical-background/> adresinden alındı
- KAPLANOĞLU, R. (1994). *Bursa Anıtlar Ansiklopedisi*. Bursa: Yenigün Yayınları.
- KAPLANOĞLU, R. (tarih yok). *Çekirge Kaplıca Hamamları*. Aralık 18, 2020 tarihinde academia.edu: https://www.academia.edu/30928124/%C3%87ekirge_kapl%C4%B1ca_hamamlar%C4%B1_pdf adresinden alındı

- KAPROL, T. (2002). Cumhuriyet Sonrası 1930-1950 Yılları Arasında Bursa'da Mimari Gelişim. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*(7), 171-184.
- KILIÇ, A. (2010). *Ateşi Tutan Eller Ateş Kahramanları*. 02 26, 2021 tarihinde yangin.org: http://www.yangin.org/dosyalar/ilk_yangindan_korunma_yonetmeligi.pdf adresinden alındı
- KOSİFOĞLU, M. H. (2000). *Geçmişten Günümüze Bursa Tarihi -Turistlere Rehber-*. Zikir Yayınları.
- KOYUNCU, P. (2010, Eylül 15). *Geçmişin Modern Mimarlığı-10: Ankara:3*. arcitera.com: <https://v3.arkitera.com/h56692-gecmisin-modern-mimarligi-10-ankara---3.html> adresinden alındı
- KULELİ, A. E. (1998). *Özgün işlevini sürdüremeyen anıtların yeniden kullanım sorunları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- MARDİN, Ş. (1983). Batıcılık. M. Belge içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (s. 245-250). İstanbul: İletişim Yayınları.
- MERİÇ, C. (1983). Batılaşma. M. Belge içinde, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 1, s. 235-244). İstanbul: İletişim Yayınları.
- MONCERİ, G. (1932). Otel ve Kaplıca Binası. *Mimar*, 1932(1932-01 (13)), 7-16.
- ÖZDEMİR, N. (2007). *Çekirge Köşkleri*. Bursa: Sentez Yayınevi.
- ÖZDEMİR, Ş. N. (2018, 08 26). *Bursa'nın Misafir Odası Çekirge'de, Misafir Kabulü: Çelik Palas*. 01 02, 2021 tarihinde www.bursadakultur.org: <http://www.bursadakultur.org/celikpalas.htm> adresinden alındı
- PEKOL, B. (Ağustos 2010). *İstanbul'da Yeni İşlevlerle Kullanılan Tarihi Yapıların Üslup Sorunsalı*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi.
- PFEIFFER TAŞ, Ş., & TEMEL, R. (2020). Giulio Mongeri'nin Erke Cumhuriyet Dönemi Yapısı Eskişehir Ziraat Bankası'nın Kültürel Miras Yönetimi Kapsamında İncelenmesi. *Art-Sanat*, 349-384.
- SAKAOĞLU, N. (1983). Eğitim Tartışmaları. M. Belge içinde, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 2, s. 478-484). İstanbul: İletişim Yayınları.
- SANER, H. (Yöneten). (1962). *Zorlu Damat* [Sinema Film]. 02 12, 2021 tarihinde <https://www.youtube.com/watch?v=tHoNBI3cmpc> adresinden alındı
- SAYAR, Z., SÖYLEMEZOĞLU, H. K., ÜNSAL, B., GORBON, R., MELTEM, N., SONAD, S., . . . BİLEN, M. (1973). Mimarlığımız 1923-1950. *Mimarlık*(2), 19-62.
- SELÇUK, M. (2006). *Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekansal Kurgunun Değerlendirilmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı.
- SEZGİN, S. (Mayıs 2019). *Otel Odası İç Mekanlarında Kullanılan Fiziksel ve Psikolojik İhtiyaçlarının Belirlenmesi, Seçilen Otel Odaları Üzerinden Değerlendirilmesi*.

İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

- SOYER, D. (2020). *Ülkemizde Otel Odalarının , İç Mekân Biçimlenmesinin Bir Zincir Otel Örneği Üzerinden İrdelenmesi*. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- ŞAHİN, M. (2017). Antik Çağda Bursa'da Termal Su Kaynakları ve Antik Bursa'nın Kurulma Nedenleri Üzerine Yeni Düşünceler. C. İRGİL içinde, *Bursa Sağlık Tarihi* (Cilt 1, s. 33-42). Bursa: Bursa Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- ŞEHİTOĞLU, E. (2008). *Bursa Hamamları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- TANYELİ, U. (2007). *Mimarlığın Aktörleri Türkiye 1900-2000*. İstanbul: Ofset Yayınevi.
- TOTH, E. (2018). *Design and visual culture from the bauhaus to contemporary art: optical deconstructions*. New York ve Londra: Routledge Taylor and Francis Group.
- Turing ve Otomobil Kulübü (Dü.). (1938). *BURSA*. İstanbul: Bilgi Matbaasu.
- UZAR, H. M. (2013). *İstanbul'da Otele Dönüştürülmüş Tarihi Yapılarda İç Mekan İrdelenmesi*. İstanbul: Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Ünlü, F. (2003). *Konaklama Yapılarının İç Mekan Biçimlenmesinde Kültürel Açından Tasarım - İletişim Ölçütlerine Bir Yaklaşım*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanatta Yeterlilik Tezi.
- ÜNSAL, B. (1974). 70. Yaşımı İdrak Eden Mimarlar: III. *Arkitekt, 1974*(1974-03 (355)), 117-119.
- ÜRÜK, Z. F. (Temmuz 2016). Medeniyetler İçinde Hamamın Gelişimi ve Kültürel Olarak Mekan Analizleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*(28), 185-209.
- YAVUZ, Y. (2009). *İmparatorluktan Cumhuriyete Mimar Kemalettin 1870- 1927*. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Ortak Yayını.
- YAVUZ, Y., & ÖZKAN, S. (1983). Osmanlı Mimarlığının Son Yılları. M. Belge içinde, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* (s. 1078-1085). İstanbul : İletişim Yayınları.
- YILMAZ, E. T. (2013, 04 15). *Beyoğlu'nun Son Sinemaları*. www.arkitera.com: <https://www.arkitera.com/haber/beyoglunun-son-sinemalari/> adresinden alındı
- Zeyni Nine Kaplıcası ve Faydaları*. (2018, 09 13). 12 14, 2020 tarihinde www.kaplicaoteller.net: <https://kaplicaoteller.net/zeyni-nine-kaplicasi-ve-faydalari.htm#:~:text=Litre%20ba%C5%9F%C4%B1nda%200.5%20gram%20mineral,hastal%C4%B1klar%20ad%C4%B1na%20da%20%C5%9Fifa%20vermektedir.&text=Zeyni%20Nine%20kapl%C4%B1cas%C4%B1daki%20termal%20suyun,ayn%C4%B1> adresinden alındı

İNTERNET KAYNAKLARI

- Web 1:** [https://en.wikipedia.org/wiki/City_Hotel_\(Manhattan\)](https://en.wikipedia.org/wiki/City_Hotel_(Manhattan))
- Web 2:** <https://www.digitalcommonwealth.org/search/commonwealth:cn69mv78q>
- Web 3:** <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/kulturenvanteri/kupluce-hamami>
- Web 4:** <https://www.etstur.com/Kervansaray-Thermal>
- Web 5:** <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/bursa/kulturenvanteri/kara-mustafa-kaplicasi>
- Web 6:** <https://tr.pinterest.com/pin/407083253792232548/>
- Web 7:** Kilise resmî web sitesi: <http://www.sentantuan.com>
- Web 8:** <https://www.turanakinci.com/portfolio-view/taksim-majik-sinemasi-5/>
- Web 9:** <https://www.bursahakimiyet.com.tr/yazarlar/kemal-goz-32/bursa-yamaclarinda-hayalet-otel-insaati-10519.html><https://www.bursahakimiyet.com.tr/yazarlar/kemal-goz-32/bursa-yamaclarinda-hayalet-otel-insaati-10519.html>
- Web 10:** <https://www.scjohnson.com/tr-tr/a-family-company/architecture-and-tours/frank-lloyd-wright/designed-to-inspire-sc-johnsons-frank-lloyd-wright-designed-administration-building>

EK 1: VENEDİK TÜZÜĞÜ (1964)

Tanımlar:

Madde 1- Tarihi anıt kavramı sadece bir mimari eseri içine almaz, bunun yanında belli bir uygarlığın, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel ya da kırsal bir yerleşmeyi de kapsar. Bu kavram yalnız büyük sanat eserlerini değil, ayrıca zamanla kültürel anlam kazanmış daha basit eserleri de kapsar.

Madde 2- Anıtların korunması ve onarımı için, mimari mirasın incelenmesine ve korunmasına yardımcı olabilecek bütün bilim ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

Amaç:

Madde 3- Anıtların korunmasında ve onarılmasındaki amaç, onları bir sanat eseri olduğu kadar, bir tarihi belge olarak da korumaktır.

Koruma:

Madde 4- Anıtların korunmasındaki temel tutum korumanın kalıcı olması, sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Madde 5- Anıtların korunması, her zaman onları herhangi bir yararlı toplumsal amaç için kullanmakla kolaylaştırılabilir. Bunun için bu tür bir kullanma arzu edilir, fakat bu nedenle yapının planı, ya da bezemeleri değiştirilmemelidir. Ancak bu sınırlar içinde yeni işlevin gerektirdiği değişiklikler tasarlanabilir ve buna izin verilebilir.

Madde 6- Anıtların korunması, ölçeği dışına taşmamak koşuluyla çevresinin de bakımını içine almalıdır. Eğer geleneksel ortam varsa, olduğu gibi bırakılmalıdır. Kütle ve renk ilişkilerini değiştirecek hiçbir yeni eklentiye, yok etmeye ya da değiştirmeye izin verilmemelidir.

Madde 7- Bir anıtın tanıklık ettiği tarihin ve içinde bulunduğu ortamın ayrılmaz bir parçasıdır. Kültür varlığının tümünün, ya da bir parçasının başka bir yere taşınmasına - anıtın korunması bunu gerektirdiği, ya da çok önemli ulusal veya uluslararası çıkarların bulunduğu durumlar dışında - izin verilmemelidir.

Madde 8- Anıtın tamamlayıcı öğeleri sayılan heykel, resim gibi süslemeler, ancak bunları korumanın başka çaresi yoksa yerlerinden kaldırılabilir.

Onarım:

Madde 9- Onarım uzmanlık gerektiren bir iştir. Amacı, anıtın estetik ve tarihi değerini korumak ve ortaya çıkarmaktır. Onarım kendine temel olarak aldığı özgün malzeme ile güvenilir belgelere saygıyla bağlıdır. Faraziyenin başladığı yerde onarım durmalıdır; yapılması gerekli herhangi bir eklemenin mimari kompozisyondan farkı anlaşılabilir ve gününün damgasını taşımalıdır. Herhangi bir onarım işine başlamadan önce ve bittikten sonra, anıtın arkeolojik ve tarihi bir incelemesi yapılmalıdır.

Madde 10- Geleneksel tekniklerin yetersiz kaldığı yerlerde, koruma ve inşa için bilimsel verilerle ve deneylerle geçerliliği saptanmış herhangi çağdaş bir teknik kullanılarak anıt sağlamlaştırılabilir.

Madde 11- Anıta mal edilmiş farklı dönemlerin geçerli katkıları saygı görmelidir; zira onarımın amacı üslup birliği değildir. Bir anıt üst üste çeşitli dönemlerin izlerini taşıyorsa, alttaki dönemleri açığa çıkarmak ancak bazı özel durumlarda yok edilen malzemenin önemi azsa, açığa çıkarılan malzeme büyük tarihi, arkeolojik ya da estetik değer taşıyorsa ve korunma durumu böyle bir davranışı gerekli gösterecek kadar iyi ise haklı çıkarılabilir. İlgili unsurların öneminin değerlendirilmesi ile ilgili yargıyı ve neyin yok edileceği üzerinde kararı vermek, sadece bu işi üzerine almış kimseye bırakılamaz.

Madde 12- Eksik kısımlar tamamlanırken, bütünle uyumlu bir şekilde bağdaştırılmalıdır; fakat bu onarımın, aynı zamanda sanatsal ve tarihi tanıklığı yanlış bir biçimde yansıtmaması için, özgünden ayırt edilebilecek bir şekilde yapılması gereklidir.

Madde 13- Eklemelere, ancak yapının ilgi çekici bölümlerine, geleneksel konumuna, kompozisyonuna, dengesine ve çevresiyle olan bağıntısına zarar gelmediği durumlarda izin verilebilir.

Tarihi Yerler:

Madde 14- Anıtın buldukları yerler, bütünlüğün korunması, sağlıklı kılınıp, yaşanır şekilde ortaya konması için özel bir dikkat gerektirir. Böyle yerlerde yapılacak koruma ve onarım çalışmalarında, daha önceki maddelerde açıklanan ilkelerden esinlenmelidir.

Kazılar:

Madde 15- Kazılar 1956 yılında UNESCO tarafından kabul edilmiş arkeolojik kazılarda uygulanması istenilen uluslararası ilkelerle tanımlanan kararlara ve bilimsel standartlara uygun olarak yapılmalıdır. Yıkıntılar korunmalı, mimari unsurların ve buluntuların sürekli olarak korunması için gerekli önlemler alınmalıdır. Bundan başka, kültür varlığının anlaşılmasını kolaylaştıracak ve anlamını hiç bozmadan açığa çıkartacak her çareye başvurulmalıdır. Bütün yeniden inşa işlemlerinden peşinen (a priori) vazgeçilmelidir. Yalnız anastylosis'e, yani mevcut fakat birbirinden ayrılmış parçaların bir araya getirilmesine izin verilebilir. Birleştirmede kullanılan madde her zaman ayırt edilebilecek bir nitelikte olmalı ve bu, anıtın korunmasını sağlamak ve eski haline getirmek için mümkün olduğunca az kullanılmalıdır.

Yayın:

Madde 16- Bütün koruma, onarım ve kazı işlerinde her zaman çizim ve fotoğraflarla açıklık kazanmış çözüm getirici ve eleştirici raporlar halinde kesin belgeler hazırlanmalıdır. Temizlemenin, sağlamlaştırmanın, yeniden düzenlemenin ve birleştirmenin her safhası - çalışma sırasında ortaya çıkan, tanımlanmış biçimsel ve teknik özellikler göz önünde tutularak- raporda gösterilmelidir. Bu belgeler bir resmi kurumun arşivine konmalı ve araştırmacılar bundan yararlanabilmelidir. Bu raporların yayınlanması tavsiye edilir.

Prof. Dr. Cevat Erder'in çeviri metni alınmıştır.

EK 2: MONGERİ'NİN YAPILARI

YAPI ADI	BULUNDUĞU ŞEHİR	BİTİŞ TARİHİ	MİMARİ ÜSLUP
St. Antoine Kilisesi	İstanbul	1911	İtalyan Etdili Seçmecî
İtalyan İşçi ve Yardımlaşma Derneği Merkezi Yemekteşesi	İstanbul	1910	İtalyan Etdili Seçmecî
Assicurazioni Generali Hanı	İstanbul	1909	İtalyan Etdili Seçmecî
L'Union Sigorta Hanı	İstanbul		Millî Mimari Üslup
Aslan Çimento Fabrikası	İstanbul	1912	
Fatih Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu	İstanbul	1924	I. Ulusal Mimari Akımı Şekillendiren Proje
Bulgur Palası	İstanbul	1912	İtalyan Etdili Seçmecî
Taksim Majik Sineması	İstanbul	1914-1920	İtalyan Etdili Seçmecî
Sacre Coeur de la Paix Projesi	İstanbul	Uygulanmamıştır.	İtalyan Etdili Seçmecî
Karaköy Palas Büro Yapısı	İstanbul	1920	İtalyan Etdili Seçmecî
Maçka Palas- Cephe Tasarımı	İstanbul	1922	İtalyan Etdili Seçmecî
Şişli Mongeri Evi	İstanbul	1925	Osmanlı Canlandırmacı
Osmanlı Bankası Merkez Şubesi	Ankara	1926	Osmanlı Canlandırmacı
Osmanlı Bankası	İzmir	1926	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası Lojmanları	Ankara	1926	Osmanlı Canlandırmacı
Gazi Köşkü Projesi	İstanbul	Atatürk Tarafından Reddedilmiştir.	Osmanlı Canlandırmacı
Çırağan Sarayı- Rekonstrüksiyon Projesi	İstanbul	Uygulanmamıştır.	
Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü	Ankara	1929	Osmanlı Canlandırmacı
Taksim Cumhuriyet Anıtı Kaidesi	İstanbul	1928	Osmanlı Canlandırmacı
Teke l Başmüdürlük Binası	Ankara	1928	Osmanlı Canlandırmacı
Türkiye İş Bankası Genel Müdürlüğü	Ankara	1929	Osmanlı Canlandırmacı
Türkiye İş Bankası	Ankara	1929	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	Adana	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	Eskişehir	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	Aydın	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	Manisa	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	Kütahya	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Ziraat Bankası	İzmir	1930	Osmanlı Canlandırmacı
Cumhurbaşkanlığı Köşkü Genişletme Projesi	Ankara	Uygulanmamıştır.	Osmanlı Canlandırmacı
Çelik Palas Oteli ve Köprüsü	Bursa	1935	Modern

(Kaynak: Can C. 2020., Erten Ö. İ. 2016., Tanyeli, U. 2007., yayınlarından derlenmiştir.)

EK 3: MUSTAFA KIRCAL İLE YAPILAN RÖPORTAJ²⁹

Ö.Ö.: Çelik Palas Otelinin işletmesi nasıl yürütülmektedir?

M.K.: Çelik Palas Otelinin işletme hakkını Arap bir firmaya verdik, işletmede Araplar fonun sahibi, fakat oteli işleten ‘BlueBay’ isimli bir İspanyol şirketi; merkezi Madrid’de ve dünyanın birçok yerinde otelleri var. Yani mülke ortaklık yok sadece ‘partner’ olarak gördüğümüz ve otelin işletmesini verdiğimiz bir firma.

Ö.Ö.: 28 Eylül 2007 tarihli ‘Bursa Hakimiyet’ adlı gazetenin Ekonomi sayfasında yer alan röportajınıza dayanarak soruyorum; renovasyon için görüştüğünüz firmalar arasında İtalyan Galimberti Dekorasyon firması ile yola çıktığınızı biliyorum. Süreci anlatır mısınız?

M.K.: Bildiğiniz gibi otelimiz 3 yapıdan oluşmaktadır, 1935 Mongeri imzalı ‘Atatürk Palas’ adını verdiğimiz yapı, yine aynı tarih ve mimar imzalı; ‘Kaplıca Yapısı’ ve 1950 tarihli Hüsnü Tümer’in tasarladığı ve ‘Ana Bina’ olarak adlandırdığımız yapı. Öncelikle Ana Bina’dan başlamak istiyorum çünkü oteli aldığımızda renovasyona ilk olarak bu binadan başladık.

Renovasyon çalışması için dünyanın birçok yerinde araştırma yaptık, dünyadaki termal tesisler için ‘Nerede ki iyidir?’ sorusu ile başladık. Bunlar arasında Almanya- Stuttgart ‘Baden Baden Termal Otel’in ününü ve başarısını gördük. Orada eski Roma Hamamlarının günümüzde hala yaşatılan bölümleri olduğunu ve bunlara ek yeni yapılan bölümler olduğunu gördük. Baden Baden tesislerinde havuzları1000-1500 kişi aynı anda kullanabiliyor ve inceleme yapmaya başladık, ‘En iyisi nasıl olur?’ sorusunun cevabını bulmak için de yola çıktık. Örneğin; incelediğimiz otellerden biri olan İsviçre- Zürih’te bulunan ‘The Dolder Grand Otel’; ki Avrupa’daki en pahalı oteldir. Beş yıldız üstü bir sınıfa ait; kendine ait golf sahaları, ormanı vardır. Bu araştırmalarımız sonucu, Çelik Palas Otelinin renovasyon çalışması için, ‘The Dolder Grand Otel’ yapan mimar ile yola çıktık.

‘SAVOY OTEL’

Çelik Palas’ın yapıldığı alan dağ ile ovayı birleştiren bir noktada olup, Atatürk tarafından seçilmiştir. Tabii ‘Atatürk Palas’tan sonra yapı genişledi, 1950 senesinde şimdi ‘Ana Bina’ olarak adlandırdığımız yapı eklendi. ‘Biz neler yaptık?’ kısmına gelecek olursak eğer; ilk olarak ‘Ana Bina’ dan bahsetmek istiyorum. Bu yapıda sadece kolonları yani betonarme sistemi ve çatıyı bıraktık. Diğer her şey söküldü çünkü otelin ısıtma sistemi kaloriferliydi, pencereler yere kadar değildi, total pencere şeklindeydi. Kaloriferlerin tamamı iptal edilerek yeni tesisat döşendi, ısıtmayı klima sistemi ile çözdük. Bunu da Amerikan firması olan ‘Carrier’in Türkiye temsilcisine yaptırıldı. Bu sisteme geçiş sebebimiz müşteri odaklıdır, dünyanın her yerinden gelen misafirlerimizin farklı istekleri olmakta, mesela Uzakdoğulu bir misafir kış aylarında dahi soğuk bir ortamı tercih ederken, Arap müşteriler her daim sıcak havayı tercih etmekte. Ayrıca tabii bunu çözerken, daha önce hiç Bursa’da uygulanmayan ve hatta bugün bile olmayan, Almanya’dan ‘Sun Grid’ cam ithal ettik. Bu camı tercih etme sebebimiz; otel Çekirge Caddesi üzerinde olduğu için hem sesi kesmesi hem de ısıyı korumasıdır. Otelimizde normal ısıcam değil; 10mm., 6mm., 4mm. Olmak üzere üç katlı ısıcam kullandık ve bu sistemi de taşıyabilecek alüminyum çerçeve için iki firma olduğunu gördük. Türkiye’de Çuhadaroğlu ile çalışmamıza sebebimiz, alüminyum çerçevelerinin sesi kesmemesidir. Bu yüzden pencere camları ve alüminyum çerçeveler için ‘Schüco’ firması ile anlaştık.

²⁹ Ö.Ö: Özge Özmen, M.K.: Mustafa Kircal

Neredeyse tüm mermerler İtalya'dan geldi ve içeride, banyolarda 'Carrara Marble' kullandık. Ancak bazı mermerler Afrika'dan geldi, mesela lavabolarda kullandığımız mermerler 'Nero Zimbabwe'. Giriş lobisinde 'Platino Marble' kullandık özelliği bakır desenli olmasıdır. Lobide kolonlarda kullandığımız kaplamalar Çekoslovakya'dan çünkü mimarımız kolon kaplamalarımızın bakır olmasını istemişti.

Otelde kullanılan halıların tamamı Amerika'dan geldi, hem anti-bakteriyel hem anti-fire yani yangına dayanıklı malzemedan üretilmiştir.

Perdelerin hepsi halılar gibi anti-bakteriyel ve anti-fire (yanmaz) malzemedan üretilmiştir. Yangın başladığı zaman belirli süreler vardır, tutuşmanın hızlı olmaması için bu ürünler tercih edilmiştir.

Duvar kağıtlarımızda İtalyan Mimarımızın isteği ile Hollanda'dan ithal edilen 'Vescom' marka kullandık.

Ö.Ö.: Bu değişimler yapılırken seçilen malzemeler mesela mermerler bir öncekine benzer miydi?

M.K.: Hayır, 'Ana Bina'da öyle bir zorunluluğumuz yoktu, mimarımız Vito Conti; Milano Üniversitesinde Öğretim Görevlisi aynı zamanda 28 kişilik bir mimarlık ofisi var; tüm çizimler, detaylar orada üretildi, burada uygulandı. Binada kazan dairesinden tutun da mutfağa, çamaşırhanelere kadar eski olan hiçbir şeyden yararlanma fırsatımız olmadı, hepsini yeniden satın aldık.

Ö.Ö.: Aynı tarihli röportajınızda tropikal restoranlar ve açık havuz yapacağınızdan bahsetmiştiniz bu gibi eklemeler yapıldı mı?

M.K.: Evet, bahsettiğim 'Tropikal Restoran'ımızdan kastımız şuydu; açık havuz yapılacaktı ve havuz başında palmye ağaçlarının gölgesinde açık alanda restoran ve aynen o şekilde yapıldı. Bir de daha önce 500 kişilik toplantı salonu vardı, biz onu değiştirdik ve 1000 kişi kapasiteli, içerisinde sütun, kolon olmayan yüksekliği 7 metre olan bir salon yaptık. Bu büyük toplantı salonu haricinde 6 tane daha konferans salonu yaptık. Otelin toplamında 3 restoran, 2 kafe ve 'Atatürk Palas'ımız var.

Ö.Ö.: Peki, tesisatta yapılan değişimler nelerdir?

M.K.: Tesisat bütün temiz, pis su tesisatı yenilenmiştir, klima yapıldığı sırada yenilenmiştir. Pis su tesisatında ses geçirmez borular kullanılmıştır bu, hizmet sektöründe önem arz ediyor.

Ö.Ö.: 1950 yılında yapılan 'Ana Bina' da güçlendirme çalışması var mı?

M.K.: 'Ana Bina'da alt katlarda bizden önce o çalışma yapılmıştı. Bu yüzden betonarmede tekrar bir güçlendirme çalışması yapmadık.

Ö.Ö.: 'Ana Bina'da çatıda yapılan değişimler var mı?

M.K.: Biz çatıyı değiştirmek istedik ancak Doktor Vito Conti buna izin veremeyeceğini, sebebinin ise; ancak Ermeni ustalarının yapabileceği bir sistemle döşenmiş 'Ermeni Sanatı' olarak adlandırılabilir bir çatı döşeme sistemi olduğunu açıkladı. O dönemde Ermeni ustalar çatıları çivi kullanmadan yapıyorlarmış. Daha sonra bizden önce gördüğümüz restorasyon çalışmasında sadece kiremitlerde, kiremitler kaymasın diye çivi kullanılmış. Günümüzde hala çatı, sanki dün yapılmışçasına bir sağlamlıkta durmakta.

Ö.Ö.: Mobilyalarda değişim oldu mu?

M.K.: Mobilyaların tamamı İtalya'dan geldi. Türkiye'de çok uygulanmayan sadece özel yerlerde uygulanan, kaplamaların hepsini Brezilya'dan ithal ettik. Mobilyaların hepsi İtalya'da yapıldı, tabii mesela kapı kolları Almanya'dan alındı çünkü o konuda Almanya iyi.

Ö.Ö.: ‘Ana Bina’da aydınlatma elemanlarıyla ilgili ne gibi değişimler oldu?

M.K.: Lobideki avizeler Avusturalya’dan ithal edildi, diğer aydınlatmalar için ‘Led’ aydınlatmayı tercih ettik.

Ö.Ö.: ‘Atatürk Palas’ için neler söyleyebilirsiniz?

M.K.: ‘Atatürk Palas’ın yapım hikayesi ile ilgili seninle paylaştığım makalede bilgiler bulunmakta. Ancak kısaca bahsedecek olursam; Mısır valisi Abbas Hilmi Paşa ile Atatürk’ün Marmara denizi açıklarında yaptıkları bir yat gezisinde ortaya çıktığı bilinmekte. İnternette yatak sayısı ile ilgili konuşmalar ne yazık ki yok. Önceleri 6 oda yapalım diye konuşulmuş sonra 15’e çıkmış yatak sayısı. Buranın aslında daha da önce 1928 senesinde başlamış hikayesi, o zamanlar buranın adı ‘Asrı Saadet Kaplıcası’ oluyor. Burada kullanılan termal suda ‘çelik mineralleri’ var, ki havuz boşaltıldığında zeminde hem siyahlık hem de kırmızı renk görülür. Kırmızı renk magnezyumun tortusu, siyahlarda demir çelik minerallerinin kalıntısıdır. O minerallerden dolayı Atatürk vermiş ‘Çelik Palas’ adını.

Ö.Ö.: Sanırım Çelikli Kaynağından alıyormuş suyunu.

M.K.: Evet, o yüzden Çelik Palas denilmiş. Çelik minerali var olduğundan öyle demiş ve öyle de kalmış. Bir daha da değişmez adı.

Sonra ‘Atatürk Palas’ da ki yapıda her şey eskinin tıpatıp aynısıdır diyemeyiz. Mesela lobide döşenen mermerler zamanında Pakistan’dan alınmış, biz ona en yakın rengi İran’da bulduk, Anıtlar Kurulu da bunu kabul etti. Bu binada her şey Anıtlar Kurulunun onayı ile yapıldı. Örneğin; cam çerçeveleri o zamanlar ahşapmış, şimdi de ahşap. Sadece tek değişen ki ona izin veriyorlar, ısıcam kullandık. Ayrıca bu yapı biliyorsunuz Türkiye’nin ilk beş yıldızlı oteli olması haricinde, Bursa’nın da ilk kaloriferli ve asansörlü yapısı. O dönem kullanılan kalorifer sistemleri artık demode olduğu ve teknoloji değiştiği için, Anıtlar Kurulunun yasalarında var; klimaya izin veriyorlar ancak binanın mimarisini bozmadan. Bu yüzden biz de klima koyduk, ama tesisat sistemleri falan atıldı çünkü kullanılamaz durumdaydı. Biz yapıyı aldığımızda birçok yer akıyordu.

Ö.Ö.: Yapılan bu değişimlerde, tesisat ve klima sistemlerinde uygulamalar sıva içi mi sıva dışı mı yapıldı?

M.K.: Hepsi sıva içi. Eskiden sıva dışı olan yerler vardı ama biz yapınca hepsini sıva içine almamız için Anıtlar Kurulu bizi teşvik etti. Ayrıca mesela ‘Atatürk Palas’ın bodrum katında marangozhane vardı ki, ilk projede (Atatürk zamanında) orası mutfaktı, onu yine mutfığa dönüştürmemiz istendi.

Giriş katında çok özel kolonlar var, Frank Lloyd Wright’ın Johnson Wax Binasında uyguladığı kolonların benzeri. O alanı beraber gezdik ve o zaman size anlatmıştım, Emek İnşaat orayı bölmüştü ve dört tane yatak odasına çevirmişti. Açıkçası biz oranın sonradan yapıldığını bilmiyorduk ve İtalyan Mimmar dış cepheden aslının öyle olmadığını fark etti ve Anıtlar Kurulu’na sunduk, kurulda çok memnun oldu ve alanı eski haline çevirdik. Şu an alan restoran olarak hizmet vermekte.

Ö.Ö.: Halılar ile ilgili neler yapıldı?

M.K.: Halılar eski halılara yüzde doksan benzemekte, zaten yüzde yüz bir benzerlik yakalamak imkânsız. Ve halılarda Cevahir Holding ile çalıştık, bize bu konuda çok büyük yardımda bulundular, onun oğlu dünyanın en büyük halı zincirine sahip kralın kızı ile evli. Sanırım Umman Kralı. Onların 5, 6 tane halı fabrikası var. Biz onlara eski halıları verdik ve ona en yakın olanını ürettiler. Tabi o zamanlar yün halı vardı ve yine yün halı olarak üretildi. Mesela Atatürk’e ait odada latalar vardı biz o latalar yerine parke döşedik.

Ö.Ö.: Eski döşemeler, eski mobilyalara ne oldu, saklanıyorlar mı?

M.K.: Hepsi bahçemizi paylaştığımız Atatürk Müzesinde. Ancak biz geldiğimizde zaten orada kalan orijinal mobilyalar yoktu.

Ö.Ö.: Atatürk Palas'ta mekân azalımı var mı?

M.K.: Evet, var. Bahsettiğimiz sonradan eklenen odaları çıkarttık. Eskiden orası 36 oda, 72 yatak vardı. Şu an orada toplam oda sayısı yine aynı ama biz iki oda, üç oda arada bağlantı kapıları yaparak süit odalar yarattık ancak bu uygulamalar da Anıtlar Kurulundan izin alınarak yapıldı. Zengin, varlıklı, yabancı misafirleri ağırlamak için bu şekilde bir renovasyona gittik.

Ö.Ö.: Ara kat ilavesi ya da deprem yönetmeliği dolayısıyla eklemeler yapıldı mı?

M.K.: Ara kat ilavesi yok ancak deprem yönetmeliği kapsamında güçlendirme yapıldı ve biz gördük ki bina inanılmaz sağlam. Temellerde ve alt yapıda taş duvarlar vardı, biz onların hepsini giydirdik, bunun için de İstanbul Teknik Üniversitesi Eski Rektörü Nait Kumbasar ile çalıştık ki önceden bahsettiğimiz konferans salonunu da kendisi yaptı.

Ö.Ö.: Taşıyıcı duvar eklemesi, kolon, kiriş eklemesi yapıldı mı?

M.K.: Evet. Üst yapıda değil ancak, mutfağın bulunduğu bodrum katta mevcut. Güçlendirme amaçlı yapılan eklemeler oldu, deprem yönetmeliğinde bulunan şartnameden dolayı eklemeler yapıldı.

Ö.Ö.: Atatürk Palas'ta çatıda değişime gidildi mi?

M.K.: Kesinlikle hayır.

Ö.Ö.: Vitraylar için neler söyleyebilirsiniz?

M.K.: Orijinal halinde bırakılan vitraylar hamamın girişinde olanlar. Fakat Atatürk Palas'ta hiçbir vitray orijinal değil, oradaki camları biz Şikago'dan getirdik. Orada bir üniversitede on iki kişilik bir ekip dokuz ayda yaptı. Şikago'yu seçme sebebimiz ise; dünyadaki en iyi vitrayın orada üretilmesi.

Ö.Ö.: Aydınlatma elemanları ile ilgili ne gibi değişimler oldu?

M.K.: Girişteki avizelerin tamamı orijinal ama katlarda modern aydınlatmaya gittik, eskinin taklidini yapmadık. Renovasyon sürecinde söktüğümüz asma tavanlar hasır ile yapılmıştı (1935), hepsi gözenekli olmuştu, kullanılamaz hale gelmişlerdi. Biz hasır malzeme kullanmadık, alçıpan kullandık.

Ö.Ö.: Yapının modern olması haricinde Art Deco özellikleri sergilediği de görülmektedir. Bahçede, camlarda kullanılan ferforjeler, demir parmaklıklar hakkında neler söyleyebilirsiniz?

M.K.: Merdiven korkuluklarda eskisi kopya edilerek yeniden yapıldı. Ana binanın girişinde çelik ana girişi sembolize eden bir yer var, onu yeni yaptırarak, herhangi bir yere bağlı kalmadık.

EK 4: MİMARİ MİRASIN ANALİZİ, KORUNMASI VE STRÜKTÜREL RESTORASYONU İÇİN İLKELER (2003)

ICOMOS'un 2003 yılında Victoria Şelaleri'nde yapılan 14. Genel Kurulu'nda kabul edilmiştir.

Belgenin amacı

Mimari mirasa ait strüktürler, doğaları ve tarihi özellikleri gereği (malzeme ve birleşim yönünden) çağdaş yönetmelik ve yapı standartlarının uygulanmasını kısıtlayan teşhis ve restorasyon sorunları sunarlar. Hem kültürel çerçeveye uygun, hem akılcı olan analiz ve onarım önerilerini garanti etmek için tavsiyelere gerek duyulmaktadır.

Burada sunulan tavsiyeler koruma ve onarım sorunlarıyla ilgili olanlara yardımcı olmayı amaçlamaktadır, ancak hiçbir zaman kültürel ve bilimsel metinlerden elde edilecek bilgilerin yerini alamazlar.

Tam metinde sunulan tavsiyeler iki bölüm halinde düzenlenmiştir: İlkeler bölümünde korumanın temel kuralları sunulmakta, Rehber bölümünde tasarımcının izlemesi gerekli kurallar ve yöntem tartışılmaktadır. Belgenin yalnız İlkeler bölümü onaylı bir ICOMOS tüzüğü statüsüne sahiptir. Ayrı bir belge olarak düzenlenen yönlendirici bilgilerin İngilizce metnine ulaşılabilir.

1. Genel ölçütler

1.1 Mimari mirasın korunması, güçlendirilmesi ve restorasyonu disiplinlerarası bir yaklaşım gerektirir.

1.2. Mimari mirasın değeri ve özgünlüğü dar tanımlı ölçütlere dayandırılmaz çünkü tüm kültürlerle saygı, onların ait oldukları kültürel çerçeve içinde değerlendirilmelerini gerektirir.

1.3. Mimari mirasın değeri yalnız görünüşünde değildir; tüm bileşenleriyle döneminin yapım teknolojisinin ünik bir örneği olarak korunmuş olması önemlidir. Özellikle yapıların yalnız cephelerinin korunup, içerdeki taşıyıcı öğelerin kaldırılması koruma ölçütlerine aykırıdır.

1.4. Bir kullanım veya işlev değişikliği önerildiğinde, bütün koruma kuralları ve güvenlik koşulları dikkate alınmalıdır.

1.5. Mimari mirasın restorasyonunda, taşıyıcı sistemin restorasyonu tek başına bir hedef olarak tanımlanamaz. Asıl hedef yapının tümünün korunmasıdır; strüktürün korunması, hedefe ulaşmak için bir araçtır.

1.6. Mimari değer taşıyan tarihi yapıların özel durumları, karmaşık geçmişleri, tıp alanındaki benzer bir araştırma ve öneri geliştirme süreci gerektirir. Analiz, teşhis, tedavi ve kontrollerle önemli veriler ve bilgi derlenir, bozulma ve hasar nedenleri belirlenir, uygun tedavi yöntemleri arasından seçim yapılır ve uygulanan müdahalelerin başarısı denetlenir. Eldeki kaynakları akılcı bir biçimde kullanıp masrafları sınırlamak ve anıta en az zarar vermek için çalimsalar sırasında bu adımların tekrar edilmesi gereklidir.

1.7. Taşıyıcı sistemin çökmesini önlemek amacıyla alınması gerekli acil güvenlik önlemleri dışında (örneğin deprem hasarı sonrasında), sağlayacağı yarar veya zarar tam olarak belirlenmeden tarihi esere herhangi bir müdahale yapılmamalıdır. Bu tür acil önlemler alınırken, geriye dönüşü olmayan müdahaleler getirmekten mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.

2. Araştırma ve teşhis

2.1. Sorunun boyut ve türüne bağlı olarak, araştırmanın ilk adımlarından itibaren disiplinlerarası bir ekip, alanın ilk incelemesini yapmalı ve çalımsa programını hazırlamalıdır.

2.2. Veriler ve bilgiler önce yaklaşık olarak değerlendirilmeli, böylece strüktürlerin gerçek sorunlarına koşut, daha kapsamlı bir eylem planı geliştirilmesine olanak sağlanmalıdır.

2.3. Koruma uygulamalarında strüktür ve malzemelerin özelliklerinin tam olarak bilinmesi ve anlaşılması gereklidir. Strüktürün ilk yapısındaki ve günümüzden önceki durumları, yapımında kullanılan teknikler, değişimler ve etkileri, yaşanan olaylar ve bugünkü durum hakkında bilgiye gerek vardır.

2.4. Arkeolojik sitlerde kazı sürecinde, başlangıçta yalnız bir bölümü açılan kalıntıların durumu tam olarak bilinmeden yapılan destekler sorun yaratabilir. Yerüstünde duran bir bina ile, kazı sonucu ortaya çıkarılan bir kalıntının strüktürel davranışları tamamen farklı olabilir. Kazı aşamasında yapılması gerekli acil önlem müdahaleleri, tüm binanın biçim ve kullanımına halel getirmeyecek şekilde tasarlanmalıdır.

2.5. Teşhis, tarihi, niteliksel ve niceliksel yaklaşımlara dayandırılır. Niteliksel yaklaşım taşıyıcı sistemin hasarının ve malzeme bozulmalarının doğrudan gözlenmesine olduğu kadar, tarihi ve arkeolojik araştırma temeline oturur. Niceliksel yaklaşımda ise malzeme ve strüktür deneylerinden, izleme ve strüktür analizi sonuçlarından yararlanır.

2.6. Strüktürel müdahale yapılmadan önce hasar ve bozulma nedenleri belirlenmeli, strüktürün güvenlik düzeyi daha sonra değerlendirilmelidir.

2.7. Teşhisin son aşaması olan ve müdahale gerekliliğinin belirlendiği güvenlik değerlendirmesinde niceliksel ve niteliksel analiz sonuçları uzlaştırılmalıdır: doğrudan gözlem, tarihi araştırma, strüktürel analiz ve eğer yapılmışsa deney ve analiz sonuçları birbirleriyle uyumlu olmalıdır.

2.8. Genellikle yeni yapılar için geçerli olan strüktürel güvenlik seviyeleri aşırı, bazen olanaksız önlemler gerektirir. Bu gibi durumlarda özel analizler ve duruma özgü koşullar, güvenlik konusuna farklı yaklaşımını haklı gösterebilir.

2.9. Elde edilen tüm bilgiler, güvenlik değerlendirmesini içeren teşhis ve müdahale önerisi açıklayıcı bir rapor şekline getirilerek sunulmalıdır.

3. İyileştirici önlem ve denetimler

3.1. Yapılacak tedavi, belirtilerden çok hasar nedenlerine yönelik olmalıdır.

3.2. En iyi tedavi koruyucu bakımdır.

3.3. Koruma ve güçlendirme önerileri güvenlik değerlendirmesi ile strüktürün anlam ve öneminin iyi kavranması üzerine oturmalıdır.

3.4. Zorunlu olduğu kanıtlanmayan hiçbir müdahale yapılmamalıdır.

3.5. Her müdahale belirlenen güvenlik hedefleri oranında olmalı, böylece kültürel değerlere müdahale en az düzeyde tutularak, güvenlik ve dayanıklılık en az zararla sağlanmalıdır.

3.6. Müdahale öncesinde hasar ve bozulmaların nedeni olan etkenler iyi anlaşılmalı ve strüktürün müdahaleden sonraki durumunun analizi için dikkate alınacaklar iyi irdelenmelidir; çünkü önerilecek müdahalelerin tasarımı onlara bağlı olacaktır.

- 3.7. Geleneksel ve yeni teknikler arasında tercih yapılmadan önce, her yapının durumu, güvenlik ve mukavemet talepleri göz önünde tutularak değerlendirilmeli, en az müdahale getiren ve kültürel değerlerle en uyumlu olan seçilmelidir.
- 3.8. Bazen gerçek güvenlik durumunun ve müdahalelerin muhtemel yararlarının değerlendirilmesindeki güçlük nedeniyle gözleme dayalı bir yöntem başvurulabilir; bu durumda çalışmalara en az müdahale ile başlanır; gerekli bulunduğu, ek veya düzeltici önlemlerle, işlem sürdürülebilir.
- 3.9. Mümkün olan yerlerde, yapılan müdahalenin geriye dönüşe uygun olması (reversible), böylece yeni bilgiler edinildiğinde yapılan müdahalelerin esere zarar vermeden kaldırılarak daha uygun olanlarla yer değiştirmesi arzu edilir. Geriye dönüşü olmayan müdahalelerin, ileride yapılması olası işlemleri engellememesi istenir.
- 3.10. Restorasyonda kullanılan malzemelerin özellikleri (öncelikle yeni malzemeler) ve mevcut olanlarla uyumu tam olarak araştırılmalı, bilinmelidir. İstenmeyen yan etkileri önlemek amacıyla, onarımda kullanılan malzemelerin uzun dönem etkileri araştırılmalıdır.
- 3.11. Strüktürün özel niteliklerine ve çevresine zarar verilmemelidir.
- 3.12. Her müdahale mümkün olduğunca, strüktürün ilk tasarımına, yapım tekniğine ve tarihi değerine saygı göstermeli ve onun gelecekte de anlaşılmasını sağlayacak izleri korumaya özen göstermelidir.
- 3.13. Müdahale mimari, strüktür, tesisat ve işlevsellik konularının değişik yönlerine gerekli ağırlığı verecek şekilde biçimlenen bir bütünleşik planın sonucu olmalıdır.
- 3.14. Herhangi bir tarihi malzeme veya belirgin mimari öğeyi kaldırmak veya değiştirmekten mümkün olduğunca kaçınılmalıdır.
- 3.15. Harap strüktürler mümkün olduğunca onarılmalı, tümü yenilenmemelidir.
- 3.16. Anıtın tarihinin parçası haline gelmiş olan düzensizlik ve değişimler, güvenlik açısından sakınca yaratmadıkları sürece korunmalıdır.
- 3.17. Söküm ve tekrar birleştirmeye ancak, strüktürün durumu ve malzemesi dolayısıyla başka bir yöntemle koruma olanaksız veya zararlı olduğunda, ek bir seçenek olarak, başvurulmalıdır.
- 3.18. Müdahale sırasında kullanılan geçici güvenlik sistemleri, amaç ve işlevlerini kültürel değerlere zarar vermeden yerine getirmelidir.
- 3.19. Her müdahale önerisi, mümkün olduğunca, çalışma süresince uygulamaya konulan bir denetim programıyla birlikte uygulanmalıdır.
- 3.20. Uygulama sırasında denetlenemeyen müdahalelere izin verilmemelidir.
- 3.21. Uygulama sırasında ve sonrasında yapılan denetimler ve izleme süreci ile müdahalenin etkili olup olmadığı belirlenmelidir.
- 3.22. Bütün denetleme ve izleme işlemleri, strüktürün tarihinin bir parçası olarak belgelenmeli ve saklanmalıdır.

Çeviri: Zeynep Ahunbay (2006)

EK 5

	ORJİNAL	RENOVASYON SONRASI
ATATÜRK PALAS KUZAY CEPHE		
ATATÜRK PALAS GÜNEY CEPHE		
ATATÜRK PALAS BATI CEPHE		
ATATÜRK PALAS DOĞU CEPHE	